

Κείμενα/Articles

Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Const. GE. ATHANASSOPOULOS
Σπ. ΒΛΙΑΜΟΣ
Γρ. ΓΚΙΖΕΛΗΣ
Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ
Λ. ΚΑΡΠΟΥΖΟΥ
Φ. (Έφ.) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ
Μ. ΟΡΦΑΝΟΥ
Γρ. ΠΑΓΚΑΚΗΣ
Τατ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Π. ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Π. ΣΤΕΡΙΑΔΟΥ
Programme MEDA

Γ.-Σπ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ευγ.-Μ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ
Όλ.-Ε. ΑΣΤΑΡΑ
Θ. ΒΙΤΟΥΛΑΚΗΣ
Global Management
Χρ. ΖΟΥΛΙΑΤΗΣ
Δ. ΚΑΡΝΑΒΟΣ
Β. ΚΑΨΑΛΗ
Κ.Π.Η.Α.Α.Δ.Ν. ΚΑΡΛΟΣ
Π. ΚΙΤΣΑΚΗ
Ρ. ΚΟΛΑΪΤΗ
Α. ΚΥΡΑΓΓΕΛΟΥ
Β. ΜΑΧΑΙΡΙΑΝΑΚΗ
Χρ. ΜΠΑΛΤΑ
Β. ΠΕΤΡΕΛΗ

Συνέδρια:

- Τουριστ. Επ. Δήμου Αργοστολίου
- Ε.Κ.Ε.Μ.
- + Παρ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

REVUE DE DECENTRALISATION D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL

REVIEW OF DECENTRALIZATION LOCAL GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT

Δωδέκατον έτος έκδοσης

Τεύχος/Ν. 43 ΑΘΗΝΑΙ/ATHENES/ATHENS 2006

Τοις Έντευξομένοις ή Περί νέων προσεγγίσεων των αρμοδιοτήτων των Τοπικών Δομών

Του κ. **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ**

Καθηγητού Παντείου Πανεπιστ. Κοιν. Πολιτ. Επιστ.,
Πανεπιστ. Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int. I.I.A.P., Paris

Είναι γενική η παραδοχή, ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση προσφέρεται περισσότερο από ό,τι το Κεντρικό Κράτος, λόγω του μεγέθους των Πολιτικών και Διοικητικών της Μονάδων για την πειραματική (σε πρώτη φάση) εισαγωγή συμμετοχικών διαδικασιών και μεγαλύτερης σε έκταση και καλλίτερης σε ποιότητα ενεργού δράσης των Πολιτών, επί σκοπώ παραγωγής καλλιτέρου τοπικού εν γένει έργου.

Τα πλεονεκτήματα εν προκειμένω της Τοπικής Δομής συμποούνται στο μικρό μέγεθος των Διοικητικών Μονάδων, στην εγγύτητα της Δομής σε σχέση με τους Πολίτες και στον νέο πρόσθετο ρόλο της Τοπικής Δομής ως μοχλού της τοπικής ενδογενούς κ.ά. ανάπτυξης.

Με δεδομένη την ελλιπή λειτουργία συμμετοχικών μηχανισμών σε επίπεδο Τοπικών Δομών στην Χώρα μας σημειώνονται τα ακόλουθα εν όψει αναθεώρησης των σχετικών νομοθετημάτων και εν όψει, βεβαίως, των επικείμενων εκλογών του προσεχούς Οκτωβρίου. Η σειρά παράθεσης των σχετικών προτάσεων δεν υποδηλοί και σχετική αξιολόγησή τους.

Προτείνονται λοιπόν τα εξής:

Οι Πολίτες να δικαιούνται να καταθέτουν στα Δημοτικά Συμβούλια τις απόψεις τους για τα τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, να προβλέπεται η διενέργεια ερευνών κοινής γνώμης επί τοπικών υποθέσεων κ.ά.

Τα ζητήματα τοπικού ενδιαφέροντος να είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο λαϊκής διαβούλευσης σε επίπεδο Δήμου ή Επαρχίας, να προβλέπεται η δυνατότητα των Δημοτικών Συμβουλίων να αποφασίζουν την διεξαγωγή τοπικών

δημοψηφισμάτων είτε εξ οικείας πρωτοβουλίας, είτε κατόπιν αιτήματος Πολιτών (υπό προϋποθέσεις) κ.ά.

Να προβλέπεται η συμμετοχή Πολιτών ως Συμβούλων σε διάφορες Επιτροπές των Δημοτικών Συμβουλίων, η σύσταση ειδικών Συμβουλίων για διάφορες Ομάδες πληθυσμού (Νέων, Ηλικιωμένων, Αλλοδαπών κ.ά.) κ.ά.

Να λειτουργούν User Boards, Συμβούλια Χρηστών, των δημοτικών υπηρεσιών εντός των διοικητικών ορίων των Δήμων.

Να έχουν οι Πολίτες την ευχέρεια προτάσεων τροποποίησης προσχεδίων δημοτικών προϋπολογισμών κ.ά.

Να προβλέπονται τοπικά δημοψηφίσματα επί θεμάτων μετονομασίας πόλεων, οδών κ.ά.

Να συγκροτηθούν ειδικές Υπηρεσίες προστασίας των δικαιωμάτων των Δημοτών υπό τον τίτλο «Συνήγορος των Δημοτών».

Να επιτρέπεται η δυνατότητα διενέργειας υπό Δημοτικών Αρχών τοπικών δημοψηφισμάτων επί θεμάτων σύστασης, κατάργησης, συνένωσης Δήμων.

Να οργανώνεται άπαξ του έτους δημόσια συζήτηση επί τοπικών θεμάτων, ενώ ο Δήμαρχος θα «λογοδοτεί» δύο φορές κατ' έτος στους Δημότες κατά την «ώρα του Δημάρχου».

Να τεθεί σε λειτουργία ειδικό πρόγραμμα υπό τον τίτλο Interactive Government (Διαδραστική Διακυβέρνηση), βάσει του οποίου να είναι δυνατή η εκχώρηση σε Κοινωνικές Οργανώσεις συναφών αρμοδιοτήτων και πόρων.

Να προβλέπεται η σύγκλιση λαϊκών συνελεύσεων υπό των Δημοτικών Αρχών.

Να εισαχθεί ο θεσμός των (Δημοτικών) Επιτροπών Γειτονιάς.

Επί του θέματος των ασυμβιβάστων δραστηριοτήτων των Αιρετών προς το αναλαμβανόμενο τοπικό λειτουργήμα κρίνεται σκόπιμη η τυχόν διεύρυνση του κύκλου δράσεων, τις οποίες δεν θα πρέπει να ασκεί ο τοπικός Αιρετός, κατά την διάρκεια της σχετικής εντολής, χωρίς βεβαίως να υιοθετηθούν άλλα συστήματα, όπως π.χ. το βελγικό σύστημα, το οποίο εισάγει μεγάλο, και ίσως χωρίς νόημα, αριθμό ασυμβιβάστων δράσεων προς το λειτουργήμα για τους τοπικούς Αιρετούς.

Πρέπει να ρυθμισθεί από το Κράτος το θέμα της χρηματοδότησης παρά του Κράτους της προεκλογικής εκστρατείας των Αιρετών, ανεξαρτήτως του γεγονότος εάν αυτοί είναι μεμονωμένοι υποψήφιοι ή ενταγμένοι σε κομματικούς ή ανεξάρτητους συνδυασμούς.

Πρόταση:

Οι πολίτες να δικαιούνται να καταθέτουν στα Δημοτικά Συμβούλια απόψεις για τα Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα

Βάση για την χρηματοδότηση μπορεί να είναι ο αριθμός των τελικών ψήφων μεμονωμένων υποψηφίων ή συνδυασμών, το μέγεθος του Ο.Τ.Α. κ.ά.

Επί του θέματος επισημαίνεται, ότι δεν ακολουθείται ομοιόμορφη πολιτική, ούτε υφίσταται σαφές νομικό καθεστώς στις Χώρες Μέλη της Ε.Ε. (πλην π.χ. Σουηδίας, όπου εκ του νόμου ενισχύονται οικονομικά τα Κόμματα, των οποίων οι υποψήφιοι εξελέγησαν).

Κατά την Com. Dir. Reg. et Loc. το θέμα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συστηματικής μελέτης, με θέσπιση συγκεκριμένων, σαφών και αυστηρών διατάξεων, αναλόγων εκείνων που διέπουν την εκλογή εθνικών εκπροσώπων (Βουλευτών), οι δε τομείς, που πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής εστιάζονται στις χρηματοδοτήσεις των τοπικών υποψηφίων από ιδιώτες, στην κατανομή κονδυλίων από Δομές του εν γένει Δημόσιου Τομέα, στους κανόνες διαφάνειας για την χρηματοδότηση παρ' οίου δήποτε μεμονωμένων υποψηφίων ή συνδυασμών, στην καθιέρωση ανώτατου εμφανούς ορίου εκλογικών δαπανών, στην συγκρότηση ελεγκτικών αδιάβλητων μηχανισμών κ.ά.

Κρίνεται αναγκαία η αποφυγή σύμπτωσης περισσότερων της μίας εντολής στο αυτό πρόσωπο, δεδομένου, όπως κατέδειξε η διεθνής πρακτική, η κατοχή περισσότερων του ενός αιρετών αξιωμάτων δημιουργεί σειρά πρακτικών και τεχνικών προβλημάτων, ενίοτε ιδιαίτερος δυσεπίλυτων.

Για την ελληνική πραγματικότητα θεωρούνται απρόσφορα τόσο το σύστημα της Γαλλίας, το οποίο επιτρέπει την ανάληψη δύο εντολών, όσο και της Ισπανίας, το οποίο επιτρέπει, εφ' όσον δεν το αποκλείει ρητώς, την ανάληψη περισσότερων εντολών (δύο, τριών κ.ά.).

Οι τοπικοί Αιρετοί ενίοτε στερούνται ειδικών γνώσεων περί τα θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επομένως, η δημιουργία μηχανισμών επιμόρφωσής τους πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους είτε από το οικείο Υπουργείο, είτε από την ΚΕΔ ΚΕ, είτε από Πολιτικούς Σχηματισμούς, είτε από ανεξάρτητα Επιμορφωτικά Κέντρα κρίνεται απαραίτητη. Η διεθνής εμπειρία επί του θέματος είναι σημαντική για την εισαγωγή ανάλογων μηχανισμών στην Ελλάδα.

Οι ευθύνες απασχόλησης των Ελλήνων Τοπικών Αιρετών πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο συνολικής και συστηματικής μελέτης και ρύθμισης με βάση ανάλογα πρότυπα, ισχύοντα σε άλλες Χώρες.

Τυχόν διαφοροποιήσεις μεταξύ Αιρετών προερχόμενων εκ Κρατικών Υπηρεσιών, Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων και Ιδιωτικών Μονάδων πρέπει να εκλείψουν,

διότι δημιουργούν άνισες συνθήκες απασχόλησης επί ιδίων περιπτώσεων.

Η παράλληλη επαγγελματική δραστηριότητα τοπικών Αιρετών διαρκούσης της εντολής θα πρέπει να ανασταλεί, τόσο για το ενδεχόμενο σύγκρουσης συμφερόντων, όσο και για πρακτικούς λόγους (αδυναμία αποτελεσματικής άσκησης των καθηκόντων της εντολής κ.ά.).

Εάν η αναστολή δεν είναι εφικτή, τότε:

Τως είναι σκόπιμη η εισαγωγή του ισπανικού συστήματος, όπου ο τοπικός Αιρετός δικαιούται να ασχολείται επαγγελματικώς κατά το δοκούν, αλλά ο χρόνος αυτός δεν είναι δυνατό να υπερβαίνει το 20% του επισήμως εβδομαδιαίου εργάσιμου χρόνου, ή

Τως είναι σκόπιμη η καθιέρωση ειδικής άδειας στους τοπικούς Αιρετούς σε έκτακτες περιπτώσεις τη αιτήσε τους, όπως ισχύει αλλά μόνον για Δημάρχους και Αντιδημάρχους στην Γαλλία.

Σε σχέση με μισθούς και αποζημιώσεις των τοπικών Αιρετών συνιστάται η μελέτη των συστημάτων Βελγίου, Ισπανίας, Κάτω Χωρών, τα οποία προβλέπουν τοπικούς Αιρετούς πλήρους και μερικής απασχόλησης: οι πρώτοι λαμβάνουν μηνιαίο μισθό, οι δεύτεροι ειδική αποζημίωση, μικρότερη εννοείται του μισθού των άλλων.

Ακόμη, πρέπει να αναζητηθεί λύση για καταβολή αποζημιώσεων και σε Κοινοτικούς και Δημοτικούς Συμβούλους για την συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις των Οργάνων. Τα ποσά πρέπει να καλύπτουν τα οδοιπορικά έξοδα, δαπάνες διαμονής, έξοδα προετοιμασίας κ.ά.

Επί του ισχύοντος συστήματος συνταξιοδότησης των τοπικών Αιρετών στην Ελλάδα διατυπώνεται η άποψη διατήρησής του.

Τέλος, σε σχέση με την συμμετοχή και εκπροσώπηση των φύλων στα τοπικά αιρετά Όργανα διατυπώνεται η άποψη καθορισμού αναλογικότερων ποσοστώσεων και παρότρυνση των Γυναικών για ενεργότερη συμμετοχή τους στις δράσεις των Τοπικών Δομών, με θέσπιση ειδικών κινήτρων κ.ά.

Όλα αυτά βεβαίως «λειτουργούν» και «προάγουν» τους σχετικούς θεσμούς στα πλαίσια της Διοικητικής Αποκέντρωσης και ιδίως ως προς τις αναπτυξιακές τους δραστηριότητες, δραστηριότητες υπό τις σημερινές συνθήκες μάλλον επείγουσες, υπό την προϋπόθεση, ότι η «πολιτική βούληση» είναι διατεθειμένη να τηρήσει «αταλάντευτη γραμμή» στήριξής τους, ανεξάρτητη από βραχυχρόνιες «ζημίες» και «πολιτικό κόστος»...

Πρόταση:

Τα Δημοτικά

Συμβούλια να

έχουν την

δυνατότητα να

αποφασίζουν

για την

διενέργεια

δημοψηφισμάτων

για τοπικά

ζητήματα

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ)

Του Καθηγητού **Σπύρου ΒΛΙΑΜΟΥ**
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Εισαγωγή*

Η έννοια της δια βίου μάθησης είναι ευρεία και καλύπτει όλο το φάσμα της εκπαίδευσης που λαμβάνει ένα άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του. Είναι πλέον γενικά αναγνωρισμένο ότι αποτελεί κύριο παράγοντα για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και τον εκσυγχρονισμό των δεξιοτήτων αυτού στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης και επομένως κύριο παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Μέσα από την δια βίου μάθηση, οι εργαζόμενοι αποκτούν τις δεξιότητες εκείνες που απαιτούν οι μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας και στις οποίες οδηγούν οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις του παρόντος. Ειδικότερα, η ανάπτυξη μιας συνεκτικής πολιτικής δια βίου μάθησης σε εθνικό επίπεδο συμβάλλει στην αντιμετώπιση φαινομένων όπως η υστέρηση της χώρας στην ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων, στην επένδυση σε έρευνα και τεχνολογία. Επίσης, η εφαρμογή του θεσμού της διά βίου μάθησης μέσα από τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της διαρθρωτικής ανεργίας.

Το παρόν κείμενο επιχειρεί να αναδείξει τη συμβολή των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ως μορφής δια βίου μάθησης, στον εκσυγχρονισμό των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, ενισχύοντας την απασχολησιμότητα των εργαζομένων και την επαγγελματική τους κινητικότητα.

Δια βίου μάθηση και απασχόληση

Στη σημερινή ρευστή και ολοένα μεταβαλλόμενη παγκόσμια πραγματικότητα όπου επικρατεί η διασύνδεση, η ανταλλαγή και η αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατών της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου, καθίσταται απαραίτητη η δημιουργία και ανάπτυξη θεσμών οι οποίοι θα προσφέρουν διαρκή στήριξη των πολιτών ανεξαρτήτως ηλικίας ή

* Το κείμενο αποδίδει βασικά σημεία Εισήγησης στο Συνέδριο: «Δια Βίου Μάθηση για την Ανάπτυξη, την Απασχόληση και την Κοινωνική Συνοχή» της Γενικής Γραμματείας Επιμόρφωσης Ενηλίκων, Βόλος, 31/3-2/4/2006.

κοινωνικής ομάδας ώστε να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις αυτής της νέας παγκοσμιοποίησης. Κυρίαρχος στόχος σήμερα θα πρέπει να είναι η αλλαγή νοοτροπίας αναφορικά με τη μορφή και την έννοια της εργασίας, πράγμα που θα επιτευχθεί μέσα από την παιδεία και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση σε όλα τα στάδια της ζωής των πολιτών. Η εργασία σήμερα δεν αποτελεί και δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως μια στατική και επαναλαμβανόμενη πράξη. Αντίθετα, η εργασία τόσο ως προς τη δομή της όσο και ως προς το περιεχόμενό της μετατρέπεται σε μια διαρκή διαδικασία ανάπτυξης γνώσεων, δεξιοτήτων και νέων ιδεών, απαραίτητων δηλαδή στοιχείων για την ανάπτυξη της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της τεχνολογίας και εν τέλει της ανάπτυξης που απαιτεί η σημερινή οικονομία.

Στο πλαίσιο αυτό, η έννοια της δια βίου μάθησης αποκτά κεντρική σημασία. Σύμφωνα με τον Ν.3369/2005 (άρθρο 1) για την «Συστηματοποίηση της Δια Βίου μάθησης», ως δια βίου μάθηση νοείται κάθε σκόπιμη μαθησιακή δραστηριότητα που αναλαμβάνεται σε συνεχιζόμενη βάση με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων ενός ατόμου. Η δια βίου μάθηση λοιπόν σύμφωνα με την ευρύτερα αποδεκτή άποψη καλύπτει όλους τους τύπους της εκπαίδευσης, προσχολικής, πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας, όλους τους τύπους της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και όλες τις μορφές της άτυπης εκπαίδευσης. Κάθε μορφή μαθησιακής δραστηριότητας που αναπτύσσεται κατά τη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου σε σχολεία, χώρους εργασίας και αλλού με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του αναγνωρίζεται ως δράση δια βίου μάθησης¹.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Στρατηγική της Λισσαβόνας αναγνωρίζει τη δια βίου μάθηση ως μέσο ζωτικής σημασίας για την υποστήριξη του ανταγωνισμού, της καινοτομίας και του στόχου της πλήρους απασχόλησης². Σύμφωνα με την Επιτροπή Απασχόλησης της Ε.Ε., η ανάπτυξη ενός ειδικευμένου και ευπροσάρμοστου εργατικού δυναμικού βρίσκεται στον πυρήνα της πολιτικής για την απασχόληση και είναι κείριας σημασίας για την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης και την προώθηση καλύτερων θέσεων εργασίας.

Βασικά στοιχεία της ευρωπαϊκής στρατηγικής είναι η προσαρμογή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στις απαιτήσεις της σύγχρονης οικονομίας, ώστε να προσφέρουν ευκαιρίες που θα αφορούν τέσσερις βασικούς στόχους:

- την προσωπική ολοκλήρωση,
- την ενεργό συμμετοχή,
- την κοινωνική ένταξη και την
- απασχολησιμότητα.

Στο πλαίσιο αυτό η εθνική πολιτική για τη δια βίου μάθηση στοχεύει στη δημιουργία θεσμών και μηχανισμών οι οποίοι θα βοηθήσουν το εργατικό δυναμικό να αποκτήσει και αναβαθμίσει τις δεξιότητες που απαιτούνται προκειμένου να αντεπεξέλθει στις οικονο-

1. Βλ. http://europa.eu.int/comm/education/policies/lll/life/what_islll_en.html (16/03/2006).

2. Βλ. *Presidency Conclusions of the Lisbon European Council 2000, Conclusions of the Barcelona Council 2002, Communication from the Commission «Education and Training 2010», 2003.*

μκές, κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές που συντελούνται στη διάρκεια της ζωής του. Με άλλα λόγια, οι εθνικοί στόχοι της δια βίου μάθησης αφορούν στην ολοκλήρωση πολιτικών σχετικών με,

1) την ατομική εκπαίδευση και κατάρτιση των πολιτών σε όλα τα στάδια της ζωής τους

2) την προώθηση της απασχολησιμότητας και της κοινωνικής ένταξης μέσα από την επένδυση στις γνώσεις και τις ικανότητες των πολιτών,

3) τη δημιουργία μιας κοινωνίας της πληροφορίας για όλους και την προώθηση της κινητικότητας,

4) την προσαρμογή στις απαιτήσεις που προέρχονται από την εισαγωγή των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ),

5) την ανάπτυξη της επιχειρηματικής ικανότητας και

6) τις δεξιότητες και τις στρατηγικές της επικοινωνίας και ειδικότερα τις βασικές και νέες δεξιότητες στο κοινωνικό και εργασιακό περιβάλλον.

Η καλή ποιότητα της παιδείας και της γενικής εκπαίδευσης που αποκτάται στο διάστημα της αρχικής τυπικής εκπαίδευσης, από τη μία πλευρά αυξάνει την απασχολησιμότητα των ατόμων και από την άλλη μειώνει το κόστος της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Με άλλα λόγια τα χρήματα που δαπανώνται για επαγγελματική κατάρτιση, σε μεγάλο βαθμό καλύπτουν τα κενά στο σχεδιασμό της αρχικής τυπικής εκπαίδευσης. Επομένως μία αναβαθμισμένη αρχική τυπική εκπαίδευση, μειώνει την αναγκαιότητα της άτυπης. Στη χώρα μας οι εν λόγω ελλείψεις είναι ιδιαίτερα έντονες στον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Αυτό δείχνουν οι ευρωπαϊκές στατιστικές για τη διάδοση της χρήσης του διαδικτύου και τη χρήση υπολογιστών στην Ελλάδα, όπου μαζί με την Πορτογαλία είμαστε ουραγοί στην Ευρώπη των 15. Σύμφωνα με το ευρωβαρόμετρο τα δύο τρίτα των πολιτών στη χώρα μας δε γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιούν υπολογιστή. Πιο συγκεκριμένα, τα στοιχεία της πρόσφατης έρευνας της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας για τη «Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας»³ είναι απογοητευτικά.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τέσσερα από τα πέντε ελληνικά νοικοκυριά αγνοούν το Διαδίκτυο, ενώ μόνο το 36% των νοικοκυριών διαθέτουν προσωπικό υπολογιστή.

Συγχρόνως, με βάση τα στοιχεία έρευνας του ΣΕΒ (Ιούνιος 2004)⁴ οι επιχειρήσεις δηλώνουν «κατά μεγάλη πλειοψηφία ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν εξοπλίζει επαρκώς τα νέα στελέχη με τις γνώσεις και τις ικανότητες που απαιτούνται». Το φαινόμενο αυτό έχει ως συνέπεια τη μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων και παράλληλα οδηγεί σε δυσκαμψίες στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην ανεύρεση στελεχών επαρκώς καταρ-

3. Έρευνα που πραγματοποιήθηκε η Στατιστική Υπηρεσία σε τυχαίο δείγμα 4.485 ατόμων ηλικία 16-74 ετών από ισάριθμα νοικοκυριά ολόκληρης της χώρας κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου 2005.

4. ΣΕΒ, Ιούνιος 2004, Έρευνα για τις Ανάγκες των Επιχειρήσεων σε Ειδικότητες Αιχμής για την Τριετία 2005-2008. Η έρευνα διεξήχθη το δεύτερο τρίμηνο του 2004 σε δείγμα 374 επιχειρήσεων (με συμμετοχή 86% επιχειρήσεων του κλάδου της μεταποίησης, 7% επιχειρήσεων του κλάδου των κατασκευών και 7% επιχειρήσεις λοιπών κλάδων).

τισμένων σε σύγχρονες γνώσεις και ειδικότητες, όπως είναι η χρήση νέων τεχνολογιών. Έχει ενδιαφέρον ότι το 68% των εταιρειών που συμμετείχαν στην έρευνα αυτή σχεδιάζει να καταρτίσει στελέχη αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ 50% προσωπικό χαμηλότερης εκπαίδευσης. Στις πρώτες θέσεις για θέματα κατάρτισης βρίσκονται ειδικότητες οικονομικών κατευθύνσεων και πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών. Τέλος, οι καλές γνώσεις χρήσης εφαρμογής ηλεκτρονικών υπολογιστών κατατάσσονται στα «βασικά εφόδια» για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης.

Καινοτομία

Οι προαναφερθείσες αδυναμίες στο ελληνικό εκπαιδευτικό και εργασιακό περιβάλλον αναδεικνύουν τη σημασία της ενίσχυσης της καινοτομίας στο πλαίσιο της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό.

Η έννοια της καινοτομίας συνδέεται με τη χρήση νέας γνώσης προκειμένου να προσφερθεί (δηλαδή να σχεδιαστεί και να εμπορευματοποιηθεί) ένα νέο προϊόν ή μια νέα υπηρεσία που ζητά η αγορά. Η καινοτομία προβάλλει στη σημερινή οικονομία της γνώσης ως μια από τις πλέον σημαντικές παραμέτρους για την ανάπτυξη, στο επίπεδο τόσο της εθνικής οικονομίας όσο και της επιχείρησης, ενώ τίθεται σε θέση υψηλής προτεραιότητας στην πολιτική ατζέντα των κυβερνήσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι διαφορές ανταγωνιστικότητας και του κατά κεφαλήν εισοδήματος που παρατηρούνται ανάμεσα στις εθνικές οικονομίες μπορούν σε ένα βαθμό τουλάχιστον, να αποδοθούν σε διαφορετικά επίπεδα καινοτομικής δραστηριότητας και ανάπτυξης.

Στην προσπάθεια ανάλυσης της συμβολής της καινοτομικής δραστηριότητας στην αναπτυξιακή προοπτική, δύο παράγοντες προβάλλουν ως καθοριστικοί:

- Το επίπεδο επενδύσεων σε βασική έρευνα και οι κρατικές πολιτικές υποστήριξης και χρηματοδότησης της έρευνας. Ο ρόλος των δημόσιων επενδύσεων είναι καθοριστικός, μιας και μέσα από τη βασική έρευνα αναπτύσσεται το ανθρώπινο κεφάλαιο της χώρας. Σημαντική εδώ είναι και η συνεισφορά των ιδιωτικών επενδύσεων σε Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A).

- Το μέγεθος και η ποιότητα του ερευνητικού δυναμικού της χώρας και το επίπεδο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης σε χώρους τεχνολογικούς αλλά και σε χώρους που αφορούν τη διοίκηση και οργάνωση, την παραγωγή, καθώς και η υποδομή σε τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, που επιτρέπουν την άμεση επικοινωνία και διασύνδεση, την άντληση μεγάλου όγκου δεδομένων, την παράλληλη εργασία και συνεργασία, κ.λπ.

Όπως φαίνεται από το παράδειγμα έντονα αναπτυσσόμενων οικονομιών, οι ΤΠΕ αποτελούν «εργαλείο» για την ανάπτυξη συνθηκών που ευνοούν την επιχειρηματικότητα, την επικοινωνία, την έγκαιρη πληροφόρηση και «ευθυγράμμιση με την αγορά», την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και την καινοτομία.

Η Ε.Ε. αναγνωρίζοντας τη σχετική υστέρηση της από τις Η.Π.Α στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας (η οποία είναι ορατή σε μια σειρά δεικτών - με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τις υψηλές επενδύσεις σε ΤΠΕ όπου το 1999 στις Η.Π.Α έφτασαν το 7,3% έναντι 5,8% της Ε.Ε.) δημιούργησε στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (EXE)⁵ για να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των βασι-

κών αδυναμιών του Ευρωπαϊκού ερευνητικού συστήματος⁶. Τα αίτια της υστέρησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο εντοπίζονται:

- στις ανεπαρκείς επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό
- στην απουσία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την έρευνα και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της
 - στον κατακερματισμό των ερευνητικών δραστηριοτήτων
 - στη διασπορά των πόρων
 - στο μη εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό

Για την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων ως στόχοι του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας ορίστηκαν:

- Η δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς για την έρευνα, η οποία θα προωθή την ελεύθερη διακίνηση της γνώσης, των ερευνητών και της τεχνολογίας, τις συνεργασίες και την ανάπτυξη νέων εταιρικών σχέσεων, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, του ευρωπαϊκού ερευνητικού συστήματος και την επίτευξη καλύτερης συνέργειας και αξιοποίησης των διατιθέμενων πόρων.

- Η αναδιάρθρωση του ερευνητικού συστήματος της Ε.Ε. και καλύτερος συντονισμός εθνικών ερευνητικών δραστηριοτήτων και πολιτικών, τόσο μεταξύ τους όσο και με εκείνες της Ένωσης.

- Η ανάπτυξη μιας πραγματικής Ευρωπαϊκής ερευνητικής πολιτικής, που δε θα περιορίζεται μόνο στη χρηματοδότηση ad hoc ερευνητικών δραστηριοτήτων, αλλά θα λαμβάνει υπόψη τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Η ενσωμάτωση των εν λόγω στόχων στον προγραμματισμό και την υλοποίηση των πολιτικών ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων συνιστά προτεραιότητα θεμελιώδους σημασίας στην Ελλάδα. Η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η χρηματοδότηση των συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων από τους πόρους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις στον τομέα αυτό σε εθνικό επίπεδο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι βασικές κατηγορίες παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτεί το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο πλαίσιο του Γ ΚΠΣ οι οποίες συμβάλλουν εκτός των άλλων και στην ανάπτυξη της κοινωνικής διάστασης και της πτυχής της απασχόλησης της Κοινωνίας της Πληροφορίας (κατάρτιση, επιμόρφωση, προώθηση στην απασχόληση, έρευνα, εκπαίδευση και υποστήριξη της λειτουργίας ηλεκτρονικών δικτύων/κόμβων. Επίσης, στο ίδιο πνεύμα, η δημιουργία Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας στο πρότυπο των γαλλικών *poles de compétitivité* και των φινλανδικών *regional centers of expertise*, με τη συγχρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία αποτελεί το πρώτο βήμα για την ενίσχυση της καινοτομικής και τεχνολογικής βάσης σε επίπεδο περιφέρειας⁷.

5. *European Commission, Towards a European Research Area. Science, Technology and Innovation. Key Figures 2003-2004.*

6. *Communication from the Commission «Investing in research: an action plan for Europe», 2003 (COM(2003) 226).*

7. *Για τον ευρωπαϊκό πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία του 2005, βλ. [http://www.trendchart.org/scoreboards/scorboard2005/index.cfm\(18/3/2006\)](http://www.trendchart.org/scoreboards/scorboard2005/index.cfm(18/3/2006)).*

Επαγγελματική κατάρτιση και Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006)

Εκτός όμως από τα θέματα καινοτομίας, οι ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας χρηματοδοτούνται από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Στους εθνικούς πόρους συγκαταλέγονται οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες (π.χ. κέντρα ελευθέρων σπουδών, ταχύρρυθμα σεμινάρια ιδιωτικών εταιρειών, ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση), καθώς επίσης και το ΛΑΕΚ (Λογαριασμός για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση). Το ΛΑΕΚ, το οποίο υλοποιείται από τον ΟΑΕΔ, αποτελεί μία καλή πρακτική, διότι είναι πρωτοβουλία των κοινωνικών εταίρων και υποστηρίζει με ευέλικτο τρόπο την κατάρτιση των εργαζομένων.

Η επαγγελματική κατάρτιση έχει μια ιδιαίτερη βαρύτητα στο Γ΄ ΚΠΣ. Από τα περίπου 6 δισεκ. € του Προϋπολογισμού του ΕΚΤ για τη χώρα μας, σχεδόν το 30% χρηματοδοτεί δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης (περ. 1,8 δισεκ. €). Από αυτά σχεδόν 800 εκ. € αφορούν κατάρτιση σε ΤΠΕ, περίπου το 45% του προϋπολογισμού της κατάρτισης.

Σημαντικό είναι να ξεετασθεί η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων κατάρτισης σε σχέση με την απασχόληση. Οι ενδείξεις είναι θετικές, υπάρχουν όμως μεγάλα περιθώρια βελτίωσης. Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθούν κάποια στοιχεία της έρευνας πεδίου που διενεργήθηκε το Νοέμβριο του 2005 αναφορικά με την κατάρτιση στα ΠΕΠ⁸. Σύμφωνα με τους εργοδότες που προσέλαβαν πρώην ανέργους που είχαν παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης, για το 40% των προσληφθέντων η παρακολούθηση του προγράμματος κατάρτισης αποτέλεσε κριτήριο για την πρόσληψη τους, αλλά μόνο το 16% δε θα προσλαμβάνονταν αν δεν είχαν παρακολουθήσει το πρόγραμμα. Φαίνεται, συνεπώς, ότι τα προγράμματα κατάρτισης επηρεάζουν θετικά τους εργοδότες στην επιλογή προσωπικού, χωρίς όμως να αποτελούν κριτήριο αποφασιστικής σημασίας για την πρόσληψη. Επίσης σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της ίδιας έρευνας ενώ 44% των συμμετεχόντων σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι από το επίπεδο των γνώσεων που απέκτησαν, μόνο το ένα τρίτο των εργοδοτών που προσέλαβαν καταρτισθέντες δηλώνουν ικανοποιημένοι από τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απέκτησαν, στοιχείο που καταδεικνύει ότι απαιτείται η περαιτέρω βελτίωση και ενίσχυση των προγραμμάτων κατάρτισης.

Σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση

Αδιαμφισβήτητα, η κοινοτική συγχρηματοδότηση έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της εθνικής μας πολιτικής για την κατάρτιση και τη σύνδεσή της με την απασχόληση. Εντούτοις, η ανάπτυξη της πολιτικής στον εν λόγω τομέα και η διασφάλιση βιώσιμων αποτελεσμάτων απαιτεί την ύπαρξη ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου.

Ο Νόμος 3191/7-11-2003 για την εγκαθίδρυση ενιαίου πλέον, Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ) αποτελεί την πρώτη προσπάθεια κάλυψης του θεσμικού κενού και της αποσπασματικής αντιμετώπισης των προκλήσεων σε εθνικό επίπεδο.

Οι σημαντικότεροι στόχοι του ΕΣΣΕΕΚΑ είναι:

8. Centrum Research, A.E., 2005, Έρευνα Πεδίου για την Κατάρτιση στα ΠΕΠ.

- Η δημιουργία και λειτουργία ενός ενιαίου συστήματος για την έρευνα, την καταγραφή και τεκμηρίωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ανθρώπινο δυναμικό που αντιστοιχούν στα επαγγέλματα, τα οποία μπορούν να προέλθουν από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

- Ο συντονισμός των προγραμμάτων σπουδών και των παρεχόμενων υπηρεσιών των συστημάτων αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης.

- Η διαμόρφωση και η συνεχής λειτουργία αποτελεσματικού συστήματος συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού και σύνδεσης με την αγορά εργασίας.

- Η διαμόρφωση ενιαίων κανόνων για τα συστήματα πιστοποίησης των φορέων, των προγραμμάτων σπουδών, των εκπαιδευτών και των επαγγελματικών προσόντων.

Η σύνδεση των συστημάτων της επαγγελματικής κατάρτισης, αποτελεί μία δέσμευση της χώρας μας και απέναντι στην Ε.Ε., η οποία χρηματοδοτεί με σημαντικά ποσά τις δράσεις εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας. Έμφαση δίδεται στην ενοποίηση των συστημάτων πιστοποίησης δομών, εκπαιδευτών, προγραμμάτων σπουδών και επαγγελματικών προσόντων. Για το σκοπό αυτό λειτουργεί ήδη Ομάδα Εργασίας με στελέχη του ΟΕΕΚ (αρχική επαγγελματική κατάρτιση), του ΕΚΕΠΙΣ (συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση) και συντονίζεται από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού ΕΚΤ του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά λοιπόν, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη επιτάχυνσης των διαδικασιών, ώστε στη χώρα μας να υπάρχει μία συνεκτική στρατηγική που να συνδέει όλα τα επιμέρους τμήματα της Δια Βίου Μάθησης. Η εμπειρία και τα πρότυπα των διεθνών οργανισμών όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, η UNESCO και αδιαμφισβήτητα η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση⁹. Εντούτοις, ο σχεδιασμός της πολιτικής οφείλει να έχει έναν χαρακτήρα περισσότερο ανθρωποκεντρικό, συμπεριλαμβάνοντας τις ιδιαιτερότητες και της ανάγκες της κοινωνίας σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό και τοπικό.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει η σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας και την απασχόληση. Η ανάπτυξη και η καλλιέργεια των δημιουργικών δυνάμεων του ανθρώπινου παράγοντα, ο εντοπισμός και η αξιοποίηση των οποίων μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσα από ανθρωποκεντρικές διαδικασίες χάραξης πολιτικής, συνιστά το σύνδεσμο μεταξύ εκπαίδευσης-απασχόλησης και απασχόλησης-ανάπτυξης.

Το ζήτημα αυτό δεν αποτελεί αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας. Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στη συνδιαμόρφωση των κανόνων με γνώμονα τη βελτίωση της ποιότητας σε κάθε τομέα είναι σημαντικός. Είναι ενθαρρυντικό το γεγονός, πως στη χώρα μας ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού με τη σοβαρότητα μας επένδυσης και όχι με μία επιδοματική λογική.

Επίσης, συνεχίζονται οι προσπάθειες ενίσχυσης της καινοτομίας ιδιαίτερα στο πλαίσιο των ΤΠΕ. Οι πολιτικές αυτές θα συνεισφέρουν και στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

**ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ
ΣΕ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΥΣ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ**

Ακαδημαϊκό Έτος 2004 - 2005
Α' Τόμος

Α' ΚΥΚΛΟΣ Απὸ 06/10/2004 ἕως 22/12/2004
Β' ΚΥΚΛΟΣ Απὸ 02/02/2005 ἕως 20/04/2005

Συνεδριακὸ Κέντρο «ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»
του Τμήματος Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών
Αθήναι, 2005

του ανθρώπινου δυναμικού και στην επιτυχημένη προσαρμογή στην οικονομία της γνώσης.

Τέλος, αποτελεί ευθύνη της Πολιτείας και των κοινωνικών εταίρων να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία και τους πολίτες για ενεργό και συνειδητή συμμετοχή στη Δια Βίου Μάθηση, διότι αυτή αποτελεί το σημαντικότερο αναπτυξιακό εργαλείο για τη χώρα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Centrum Research, 2005, Έρευνα Πεδίου για την Κατάρτιση στα ΠΕΠ.

European Commission, Towards a European Research Area. Science, Technology and Innovation. Key Figures 2203-2004.

European Training Foundation, 2005, Building Partnerships in Education and Training.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2005, Χρήση Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας.

ΣΕΒ, 2004, Έρευνα για τις Ανάγκες των Επιχειρήσεων σε Ειδικότητες Αιχμής για την Τριετία 2005-2008.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση

Presidency Conclusions of the Lisbon European Council 2000.

Conclusions of the Barcelona Council 2002.

Communication from the Commission «Education and Training 2010» 2003.

Communication from the Commission «Investing in research: an action plan for Europe», 2003.

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Του κ. Γρηγ. ΓΚΙΖΕΛΗ

Αρκετά χρόνια μετά την εμφάνιση του φαινομένου της σύγχρονης παγκοσμιοποίησης πολιτικοί αναλυτές, οικονομολόγοι, ιστορικοί, και ανώτερα διοικητικά στελέχη διεθνών επιχειρήσεων εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι η ανθρωπότητα μετατρέπεται σε ένα παγκόσμιο χωριό με κύριο χαρακτηριστικό της την πολιτισμική ομοιογένεια. Κινητήριος μοχλός στη διαδικασία της ομοιογένειας θεωρήθηκαν οι χώρες που ελέγχουν το παγκόσμιο κεφάλαιο και πιο συγκεκριμένα οι χώρες του βιομηχανικού Βορρά όπως είναι γνωστές.

Οι πολιτικοί αναλυτές έχουν δώσει έμφαση στην οικονομική διάσταση της παγκοσμιοποίησης καταγράφοντας ορισμένα χαρακτηριστικά όπως την ελεύθερη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου, που διευκολύνθηκαν από την πτώση των ιδεατών εμποδίων των κρατικών συνόρων. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση της καθηγήτριας του Πανεπιστημίου Κολούμπια Saskia Sassen¹ ότι η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε «οικονομικές υπηκοότητες» που δεν αναφέρονται σε άτομα αλλά σε επιχειρήσεις παγκόσμιες εμβέλειας και γι' αυτό υπερισχύουν των επιμέρους κυβερνήσεων. Στον οικονομικό τομέα emπίπτουν και οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι οποίες μείωσαν σημαντικά το χρόνο της επικοινωνίας μεταξύ ατόμων και λαών. Το τελευταίο χαρακτηριστικό θεωρήθηκε και ο βασικός παράγοντας της πολιτισμικής παγκοσμιοποίησης με κύριο στοιχείο τη μαζική κουλτούρα αμερικανικής προέλευσης, της McWorld όπως ονομάστηκε.

Σύμφωνα με τις απόψεις αυτές η κατάργηση των κρατικών συνόρων οδηγεί στην μείωση της σημασίας του θεσμού του έθνους-κράτους. Πολλοί χαιρέτησαν το γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση συμβάλλει στη μείωση της δύναμης του κράτους ως βασικού θεσμού διακυβέρνησης των λαών. Κατά τον Kenichi Ohmae² τα έθνη-κράτη είναι δεινόσαυροι που πεθαίνουν γιατί αδυνατούν να δημιουργούν σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες και η μοίρα τους καθορίζεται από οικονομικές επιλογές που λαμβάνονται αλλού. Η αρνητική στάση πολλών ιστορικών και κοινωνικών επιστημόνων έναντι του παγκόσμιου

1. *Losing Control, Sovereignty in a Age of Globalization*. New York, Columbia University Press, 1996.

2. *The End of the Nation State*. New York, Harper Collins, 1996.

αυτού θεσμού καλλιεργήθηκε από την έμμονη ιδέα τους -αφού έχει αποδειχθεί ότι οι αιτιάσεις τους στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν ευσταθούν³- ότι το έθνος-κράτος δίνει έμφαση στον εθνικό χαρακτήρα του πολιτισμικού συστήματος και ενισχύει την πολιτισμική διαφοροποίηση των λαών, η οποία συμβάλλει στην πρόκληση παγκόσμιων και τοπικών συγκρούσεων.

Επί δεκαετίες οι κοινωνικοί επιστήμονες θεωρούσαν ότι οι κοινωνικές σχέσεις οργανώνονται μέσα σε κοινωνικο-εδαφικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσονται το κράτος, τα τοπικά πολιτισμικά συστήματα, και οι συλλογικές ταυτότητες. Τις θέσεις αυτές ζήτησαν να ανατρέψουν οι θεωρητικοί της παγκοσμιοποίησης που προέβλεψαν το τέλος του έθνους-κράτους⁴ ή τη σημαντική απώλεια της διοικητικής και εδαφικής κυριαρχίας του⁵.

Ο πολιτισμικός ανθρωπολόγος Arjun Appadurai⁶ στο πλαίσιο της θεωρίας του ότι στο σύγχρονο κόσμο η φαντασία λειτουργεί ως κοινωνική δύναμη που παρέχει νέα μέσα για ταυτότητα και δραστηριότητες οι οποίες δημιουργούν εναλλακτικές προτάσεις στο έθνος-κράτος υποστήριξε ότι οι δύο όροι ευρίσκονται μεταξύ τους σε τροχιά απόκλισης γιατί έκαστος αναπτύσσει διαφορετικές σχέσεις με την εδαφικά οριζόμενη περιοχή και με την κυριαρχία στην περιοχή αυτή. Επομένως, όπως προσθέτει ο Helmut Berking⁷, διασπάται και η συλλογική ταυτότητα που βασιζόταν σ' αυτή την «ιερά ένωση». Η αλυσίδα των μεταβολών κλείνει με τη διαφοροποίηση των σχέσεων κράτους και κοινωνίας αφού το μονοπώλιο του κράτους στους τομείς της δύναμης, των αρμοδιοτήτων και του καθορισμού των ενεργειών αμφισβητείται και διεκδικείται από άτομα και ομάδες.

Η εξάπλωση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης δημιούργησε απροσδόκητα γεγονότα και απρόβλεπτες καταστάσεις. Αναφέρομαι στην αναβίωση του εθνικισμού που θεωρήθηκε ως η κύρια αιτία των συρράξεων και ένοπλων συγκρούσεων σε διάφορα σημεία της γης από το ανατολικό Τιμόρ μέχρι τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, και στην αναζωογόνηση της θρησκείας, ιδίως την ενδυνάμωση του θρησκευτικού φονταμενταλισμού και του θρησκευτικού εθνικισμού που αποτέλεσαν την έμπνευση για την ανάπτυξη της πολυσυζητημένης αλλά και αμφισβητούμενης ως προς την εγκυρότητά της θεωρίας της «σύγκρουσης των πολιτισμών» από τον Samuel Huntington.

Η ανάπτυξη του εθνικισμού και της θρησκείας σ' όλο τον κόσμο εξέπληξε τους κοινωνικούς και πολιτικούς αναλυτές αφού σύμφωνα με τις κυρίαρχες επιστημονικές θεωρίες η παγκοσμιοποίηση θα οδηγούσε αυτά τα δύο βασικά στοιχεία κατασκευής συλλογικής ταυτότητας σε μαρασμό ή σε εξασθένηση. Κατά την σχολή της εκσυγχρονιστικής

3. John Breuilly, *Nationalism and the State*. Manchester, Manchester University Press, 1993.

4. Arjun Appadurai, *Modernity at Large, Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis, University of Michigan Press, 1996· Manuel Castells, *The Information Age: Economy, Society and Culture, Vol. 1.: The Rise of the Network Society*, Cambridge, MA, Blackwell Publishers, 1996.

5. Ulf Hannerz, *Transnational Connections, Culture, People, Places*. London, Routledge, 1994.

6. «Sovereignty without Territoriality», στο Patricia Yaeger (επιμ.), *The Geography of Identity*. Ann Arbor, The University of Michigan Press, σ.40-58.

7. «Ethnicity is Everywhere: On Globalization and the Transformation of Cultural Identity». *Current Sociology*, vol. 51, No 3/4 2003, σ.255.

προσέγγισης, η οποία θεωρείται και η επικρατέστερη, υπό την επίδραση της παγκοσμιοποίησης συντελούνται στο έθνος-κράτος σημαντικότερες μεταβολές. Συγκεκριμένα καλλιεργείται: I) η κοινωνική διαφοροποίηση, II) ο ατομικισμός, III) η εθνική ολοκλήρωση, IV) ο εκδημοκρατισμός των κοινωνιών, και VI) παρακμάζει η θρησκεία. Επιπλέον, VII) ο εθνικισμός λαμβάνει μια αστική και κοσμική μορφή⁸.

Η αναζωπύρωση του εθνικιστικού φρονήματος και του θρησκευτικού συναισθήματος δημιούργησε ερμηνευτικά προβλήματα σ' αυτή τη σχολή σκέψης τα οποία προσπάθησαν να λύσουν θεωρίες της παγκοσμιοποίησης, μαρξιστικής και μεταμοντέρνας έμπνευσης, που αντιτίθενται στην κυρίαρχη θεωρία του εκσυγχρονισμού. Κατά τις θεωρίες αυτές οι παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις μετασχηματίζουν δομικά τα έθνη-κράτη, τις εθνικές οικονομίες, τα πολιτισμικά συστήματα και τις κοινωνίες σε διεθνικές πολιτικές δομές και σε ένα κοσμικό πολιτισμικό σύστημα. Τα εθνικιστικά και θρησκευτικά φαινόμενα που εκδηλώθηκαν με μορφή συρράξεων και ένοπλων συγκρούσεων σε διάφορα σημεία της γης ερμηνεύονται ως αντίδραση στην αυξανόμενη επίδραση της οικονομίας των παγκόσμιων δυνάμεων ή του αναδυόμενου παγκόσμιου συστήματος⁹. Με βάση τα δεδομένα αυτά οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι ενώ τα αναγεννητικά εθνικιστικά και θρησκευτικά κινήματα φαίνεται ότι είναι ο κανόνας, οι αστικοί και κοσμικοί τύποι εθνικισμού και θρησκείας στις Δυτικές κοινωνίες είναι η εξαίρεση.

Οι επιτόπιες έρευνες που διεξάγονται τα τελευταία χρόνια επιτρέπουν καλύτερη κατανόηση των κοινωνικών μετασχηματισμών και αλλαγών καθώς επίσης των σύγχρονων τοπικών κοινωνιών που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Όπως η Ulrike Schuerkens υποστηρίζει «δεν μπορούμε πλέον να ομιλούμε για ένα παγκοσμιοποιημένο κόσμο με βάση τους όρους «Κέντρο-Περιφέρεια» οι οποίοι υπαινίσσονται ασυμμετρίες στα οικονομικά, την πολιτική και το πολιτισμικό σύστημα. Αντίθετα η παγκοσμιοποίηση σήμερα υποδηλώνει μια μορφή ομοιογένειας και διαφοροποίησης: η παγκοσμιοποίηση συνδέεται με την περιφέρεια»¹⁰.

Στο πλαίσιο αυτής της νέας θεωρητικής προσέγγισης ο Spohn, καταθέτει μια άποψη-συγκερασμό των αντίθετων θεωριών της παγκοσμιοποίησης. Όπως υποστηρίζει στην Ευρώπη υπάρχουν διάφοροι τύποι εκσυγχρονισμού. Στην πραγματικότητα οι εθνικές ταυτότητες στην Ευρώπη συντίθενται από ένα συνδυασμό του θρησκευτικού και του κοσμικού στοιχείου. Δεν έχει αντικατασταθεί το θρησκευτικό από το κοσμικό. Δεν είναι όμως μόνον το θρησκευτικό στοιχείο το οποίο παραμένει βασικό στις σύγχρονες εθνικές ταυτότητες αλλά και παράλληλα προς το πολιτικο-αστικό παραμένει βασικό και ένα αρχέγονο εθνικό στοιχείο. Με αυτή την έννοια υποστηρίζει ότι αντί να υποθέτουμε ότι με την κατασκευή των νέων εθνών-κρατών η εθνική βάση της ταυτότητάς τους αντικαθί-

8. Willfried Spohn, «Multiple Modernity, Nationalism and Religion: A Global Perspective», *Current Sociology*, vol. 51, No 3/4 2003, σ.265.

9. Spohn, *όπ. αν.*, σ.281.

10. «Social Transformations between Global Forces and Local Life-Worlds: Introduction», *Current Sociology*, vol. 51, No 3/4 2003, σ.207.

σταται από πολιτικά και αστικά στοιχεία πρέπει να δεχτούμε ότι η εθνικότητα, μολονότι υφίσταται μεταβολές, παραμένει βασικό στοιχείο της σύγχρονης εθνικής ταυτότητας.

Κατά τον Spohn η διάκριση σε δύο ιδανικούς τύπους εθνικισμού, στον πολιτικο-αστικό της Δύσης και στον εθνο-πολιτισμικό της Ανατολής είναι προβληματική. Αντίθετα υπάρχουν εθνικές ταυτότητες και εθνικισμοί που ποικίλλουν στους συνδυασμούς εθνο-αρχέγονων και πολιτικο-αστικών στοιχείων. Με βάση το δεδομένο των πολλαπλών εκσυγχρονιστικών τύπων στην Ευρώπη ο Spohn προσπαθεί να αναλύσει την εκσυγχρονιστική δυναμική των μη ευρωπαϊκών κοινωνιών. Όπως ισχυρίζεται, η παγκόσμια εξέγερση εθνικιστικού και θρησκευτικο-εθνικιστικού τύπου σε χώρες εκτός της Ευρώπης οφείλεται στην αναζήτηση εθνικής ομοιογένειας και εκδημοκρατισμού εναντίον της επιβολής από την ελίτ ενός κοσμικού, δυτικο-φιλελεύθερου ή ανατολικο-σοσιαλιστικού, προτύπου έθνους-κράτους σε κοινωνίες κυρίως πολυεθνικές και πολυθρησκευτικές, και εν μέρει πλουραλιστικές και κοσμικές¹¹.

Συμπερασματικά, η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε σύγχυση στον κόσμο των κοινωνικών επιστημόνων και των πολιτικών αναλυτών κυρίως όσων βασίστηκαν στις θέσεις «των Μεγάλων Θεωριών» της παγκοσμιοποίησης γιατί οι προσδοκίες τους αναμείχθηκαν με τις ιδεολογίες τους και έτσι δεν κατόρθωσαν να συλλάβουν τη δυναμική των γεγονότων και τα βαθύτερα αίτια των αντιδράσεων και των συγκρούσεων των διαφόρων κοινωνικών και εθνικών ομάδων που είχαν ως αφετηρία κυρίως την πολιτικοποίηση της ταυτότητάς τους, της εθνικής και της πολιτισμικής, αν και οι δύο αυτοί τύποι ταυτότητας πολλές φορές δεν διαφοροποιούνται. Οι εσφαλμένοι συλλογισμοί οδήγησαν τους επιστήμονες-αναλυτές και ερμηνευτές των φαινομένων αυτών πολλές φορές σε αντιφάσεις και παραλογισμούς.

Τελικά οι αρχικές επιθυμίες ή προβλέψεις των κοινωνικών επιστημόνων και πολιτικών αναλυτών ότι η παγκοσμιοποίηση θα οδηγούσε σε ομοιογένεια των διαφόρων κοινωνιών δεν επαληθεύθηκαν. Τα ΜΜΕ αντί, όπως είχε υποστηριχτεί, να επηρεάσουν τις τοπικές παραδόσεις με τη μεταφορά, μέσω κυρίως των εικόνων, των πολιτισμικών προϊόντων του δυτικού πολιτισμού και των προτύπων της παγκοσμιοποίησης, κατέληξαν στο να ενισχύσουν την πολιτισμική ιδιαιτερότητα. Η παγκοσμιοποίηση αποδείχθηκε ότι οδηγεί στην ετερογένεια, τη διαφοροποίηση, την κατάτμηση, και στην κατασκευή νέων ταυτοτήτων. Ούτε η άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση οδηγεί σε ένα παγκόσμιο πολιτισμικό σύστημα και σε κοινές συνήθειες εργασίας σ' όλο τον κόσμο επιβεβαιώνεται αν λάβουμε υπόψη τις αντιδράσεις διαφόρων λαών και κοινωνικών ομάδων.

Όπως ο Bassam Tibi¹² διατείνεται στην πραγματικότητα δεν υπάρχει παγκοσμιοποίηση όταν αναφερόμεθα στο πολιτισμικό σύστημα και γενικά στον πολιτισμό ως παραγωγό εννοιών και όχι τρόπων κατανάλωσης. Σε εποχή κρίσης εννοιών και δομών, οι εντάσεις και οι συγκρούσεις είναι πηγή κατάτμησης και όχι ομοιογένειας.

11. Spohn, *όπ. av.*, σ.281.

12. *The Challenge of Fundamentalism: Political Islam and the New World Disorder*, (Studies in Religion and Society 9). California, The University of California Press, 1997.

Η αναγέννηση των εθνοτικών και εθνικιστικών κινημάτων παρουσιάζεται ως η επιβεβαίωση των επιμέρους συλλογικών ταυτοτήτων. Η έννοια της συλλογικής ταυτότητας υποδηλώνει τον τρόπο που μια ομάδα γίνεται γνωστή στις άλλες ή επιθυμεί να αναγνωρίζεται από τις άλλες. Εφόσον η παγκοσμιοποίηση ενισχύει τις τοπικές εθνικές ταυτότητες συμβάλλει και στην ανανέωση του έθνους-κράτους. Στην ένταση μεταξύ παγκόσμιου και τοπικού το έθνος-κράτος παρουσιάζεται ως η πολιτική μονάδα που συγκεντρώνει την πολιτική αφοσίωση και εκφράζει την εθνική και πολιτισμική ταυτότητα.

Το πολιτισμικό σύστημα είναι ένας ζωντανός οργανισμός που έχει ειδικές εθνικές ρίζες και επομένως εκτιμάται ως μοναδικότητα. Η ιδιαιτερότητα των στοιχείων αυτών οδήγησε πολλούς επιστήμονες στο συμπέρασμα ότι αιτία της πολιτικής βιαιότητας όπως παρουσιάζεται με τη μορφή των σύγχρονων συγκρούσεων και εντάσεων σε διάφορα μέρη του κόσμου είναι οι εθνο-πολιτισμικές διαφορές. Οι θρησκευτικές εντάσσονται στις πολιτισμικές. Στην περίπτωση αυτή, κατά τους αναλυτές η αναζήτηση της ταυτότητας οδηγεί στην πολιτικοποίηση του πολιτισμικού συστήματος που θεωρήθηκε ότι υπό προϋποθέσεις μπορεί να απειλήσει την παγκόσμια ειρήνη. Γι' αυτό πολλοί επιστήμονες ερμηνεύουν την τρέχουσα παγκόσμια κατάσταση των συγκρούσεων και εντάσεων ως σύμπτωμα της «σύγκρουσης πολιτισμών» υιοθετώντας τις απόψεις του Samuel Huntington.

Το πολιτισμικό σύστημα ως το μέσον που μια ομάδα χρησιμοποιεί για να κατασκευάζει έννοιες, και για να αντιλαμβάνεται και κατανοεί τον περιβάλλοντα κόσμο δημιουργεί πολιτισμικές διαφορές μεταξύ κοινωνιών ή επιμέρους κοινωνικών ομάδων. Οι πολιτισμικές όμως διαφορές δεν είναι η γενεσιουργός αιτία εντάσεων και συγκρούσεων μεταξύ λαών. Η πολιτική όμως εκμετάλλευση των πολιτισμικών διαφοροποιήσεων απότοκη άλλων τύπων συγκρούσεων, κυρίως οικονομικών, οδηγεί στην πολιτικοποίηση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων η οποία μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στη διεθνή ειρήνη αλλά και στην εσωτερική μιας χώρας.

Σήμερα σ' όλους τους χώρους που παράγεται η ενημέρωση και ο επηρεασμός της κοινής γνώμης συζητείται αλλά και παρουσιάζεται ως δεδομένο «η σύγκρουση των πολιτισμών», μολονότι η θεωρία αυτή σε καθαρά επιστημονικό επίπεδο ως υπόθεση εργασίας έχει απορριφθεί. Εξυπηρετεί όμως εκείνους που επενδύουν πολιτικά σε εθνικό και διεθνές επίπεδο σ' αυτή την κατασκευασθείσα κοσμοθεωρία γιατί με το να την προβάλλουν διευκολύνουν την εξέγερση των μεγάλων μαζών το ενδιαφέρον των οποίων αποσπούν από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Ο πασίγνωστος Νορβηγός κοινωνικός επιστήμονας Fredrik Barth βασιζόμενος στην κατάσταση, που είχε διαμορφωθεί στα Βαλκάνια και στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη στα μέσα της περασμένης δεκαετίας, σε ομιλία του, με τίτλο «Ethnicity and the Concept of Cultrure» την οποία έδωσε σε πλαίσιο Συνεδρίου το οποίο έλαβε χώρα στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ το 1995, απέδωσε την ευθύνη των εθνικών και εθνοτικών συγκρούσεων στους πολιτικούς οι οποίοι χρησιμοποιούν την πολιτική των πολιτισμικών διαφορών για να προωθήσουν τις φιλοδοξίες τους για ηγεσία. Όπως συγκεκριμενοποίησε οι πολιτικοί ταγοί κινητοποιούν τους οπαδούς τους συνδέοντας τις αδικίες και τα παράπονά τους με τις πολιτισμικές διαφορές από άλλες εθνικές ομάδες και λαούς υποσχόμενοι ικανοποίηση.

Στις σύγχρονες κοινωνίες σ' όλο τον κόσμο τα πολιτισμικά συστήματα διακρίνονται για τη μεγάλη ποικιλία των τομέων γνώσης, ιδεών και πίστσεων. Σ' όλα αυτά τα συστήματα υπάρχει το στοιχείο του φονταμενταλισμού σε έκταση που ποικίλλει. Δεν ταυτίζεται όμως και δεν εκφράζει το σύνολο του πολιτισμικού συστήματος. Η πολιτικοποίηση των πολιτισμικών διαφορών εδράζεται κυρίως στον φονταμενταλισμό ο οποίος δεν περιορίζεται στον πολιτισμό της Δύσης, που παρήγαγε τον όρο ούτε είναι βασικό χαρακτηριστικό αυτής ή αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο πολιτισμών όπως το Ισλάμ.

Ο όρος φονταμενταλισμός, ο οποίος χρησιμοποιείται σε περιορισμένη κλίμακα στην Αμερική κυρίως στους προτεσταντικούς θρησκευτικούς κύκλους άρχισε να γίνεται ευρύτερα γνωστός μετά την Ιρανική επανάσταση στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Ο φονταμενταλισμός δημιουργεί ένα κλειστό σύστημα σκέψης που προσανατολίζει τα άτομα στο να αντιλαμβάνονται και κατανοούν τον περιβάλλοντα κόσμο χωρίς ανοίγματα και εναλλακτικές ερμηνείες. Με τον τρόπο αυτό καλλιεργείται στα μέλη της κοινότητας των φονταμενταλιστών ένα σύστημα πίστης που θεωρεί ότι ο κόσμος της πραγματικότητας τον οποίο «βλέπουν» και εννοούν είναι ο μοναδικός. Επομένως δεν αποδέχονται τις πολιτισμικές διαφορές επειδή παρουσιάζουν άλλους κόσμους πραγματικότητας κατά την γνώμη τους μη αληθινούς. Πολλές φορές επιδιώκουν ακόμη και με μέσα και τρόπους εξαναγκασμού να υποχρεώσουν τους άλλους να δουν «την απόλυτη αλήθεια». Υπ' αυτήν την έννοια, όπως αποδεικνύει ο Thomas Meyer¹³ επειδή οι εντάσεις και οι ανησυχίες των φονταμενταλιστών προέρχονται από κοινό φόβο μπορεί να έχουν περισσότερα κοινά μεταξύ τους στοιχεία παρά με τις κύριες ιδεολογίες των πολιτισμικών συστημάτων στα οποία ανήκουν.

Η περίπτωση των George Bush και Osama Bin Lanten έχει θεωρηθεί ως η πιο χαρακτηριστική λόγω της επικαιρότητάς της. Ο καθένας από τη σκοπιά του βασιζει τα επιχειρήματά του στην υπεράσπιση ηθικών αξιών. Γι' αυτό και οι δύο δεν δέχονται ενδιάμεσες ή ουδέτερες θέσεις, υποστηρίζουν, δηλαδή, το «μεθ' ημών ή καθ' ημών». Οι ίδιοι οι φονταμενταλιστές επιδιώκουν να παρουσιάζονται ως οι κύριοι εκφραστές του ευρύτερου πολιτισμικού συστήματος του οποίου αποτελούν μέρος. Αλλά και οι πολιτικοί αναλυτές οι οποίοι ταυτίζουν τον φονταμενταλισμό με το πολιτισμικό σύστημα, αν δεν εξυπηρετούν πολιτικούς σκοπούς, διαπράττουν σφάλματα λογικής και συντελούν εφόσον οι απόψεις τους εξασφαλίζουν ευρύτερη δημοσιότητα στην αποδοχή των θέσεων των φονταμενταλισμών από μεγαλύτερες μάζες. Το ίδιο σφάλμα έκανε και ο Huntington ο οποίος αντιμετωπίζει τους διάφορους πολιτισμούς ωσάν όλοι να συνίστανται από φονταμενταλιστικά στοιχεία μόνο. Με αυτό τον τρόπο όσοι προωθούν αυτές τις ιδέες επιτυγχάνουν την αναγνώριση των θέσεών τους αδιαφορώντας για το γεγονός ότι στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν επιβεβαιώνονται αφού η εθνο-θρησκευτική βάση του πολιτισμικού συστήματος δεν είναι το κύριο αίτιο πρόκλησης εντάσεων και συγκρούσεων. Τα θέματα πόλεμου και ειρήνης υπάρχουν σ' όλες σχεδόν τις θρησκείες και σ' όλα τα πολιτισμικά συστήματα. Η πολιτικοποίηση όμως των διαφορών ανάμεσα στα πολιτισμικά συστήματα οδηγεί σ' ένα είδος φονταμενταλισμού.

13. Identity Politics: The Politicization of Cultural Differences. New York, Palgrave MacMillan, 2002.

Κριτικά σημειώματα

Γρηγορίου ΠΑΓΚΑΚΗ, Καθηγητού του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου: «Νεοελληνική Εκπαιδευτική Πολιτική». Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006.

Ο χρησιμοποιούμενος τίτλος του νέου βιβλίου του Καθηγητού Γρηγορίου ΠΑΓΚΑΚΗ παραπέμπει αμέσως στην ουσία, στην αξία και στην πραγματικότητα του μελετώμενου θέματος, που είναι η χάραξη και η υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, σε όλη την διάρκεια της νεοελληνικής περιόδου.

Με αφετηρία τις βασικές Θεωρίες ή Σχολές, ο Συγγραφέας παρέχει τα χαρακτηριστικά στοιχεία κάθε μίας, για να καταλήξει στη βέβαιη διαπίστωση, ότι η νεοελληνική εκπαιδευτική πολιτική αποτελεί αμάλγμα όλων των γνωστών θεωριών, που φαίνεται να είναι σε αντιστοιχία με εκείνο της μεικτής οικονομίας.

Ακολουθώντας την συστηματική θεωρία ο Συγγραφέας περιγραφικά και σχηματικά παρουσιάζει την εκπαιδευτική πολιτική λειτουργούσα ως σύστημα, το οποίο όμως δεν ανατροφοδοτείται σωστά για αυτοέλεγχο και λήψη μέτρων βελτίωσης. Αιτία του φαινομένου αυτού είναι η συχνότητα των μεταβολών ενός ή δύο στοιχείων του συστήματος, που ναρκισιστικά χαρακτηρίζονται ως εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, ενώ δεν είναι, γνωστού όντως, ότι η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση γίνεται όταν μεταβάλλονται ριζικά όλα τα στοιχεία του συστήματος.

Επιβεβαίωση αλλά και ευφυής μπορεί να χαρακτηριστεί η προσφυγή και η παράθεση των συνταγματικών διατάξεων αφ' ενός και αφ' ετέρου αλλά κυρίως του Συνταγματικού Σχεδίασματος του Ρήγα, που παραμένει αξεπέραστο και διαχρονικά επίκαιρο, με την καθέρωση αναλλοίωτων αρχών, που ενσωματώθηκαν στην εκπαιδευτική πολιτική με την βοήθεια του Ευρωπαϊκού και του Ελληνικού Διαφωτισμού.

Πολιτειακές, πολιτικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που κυριάρχησαν στο πέρασμα του χρόνου στάθηκαν ίσως σε κάποιο βαθμό εμπόδια ή λειτούργησαν ως ανασταλτικοί παράγοντες, ώστε να μην έχει η χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής την προτεραιότητα που της αρμόζει. Θεωρητικά όλοι συμφωνούν για ένα consensus, πρακτικά όμως όλοι διαφοροποιούνται, με αποτέλεσμα τα μεταρρυθμιστικά προγράμματα να μην οδηγούν στα επιθυμητά αποτελέσματα, πολύ απλά γιατί δεν υλοποιούνται και επομένως δεν μπορούν να αξιολογηθούν στο σύνολό τους.

Η μερική έστω εφαρμογή των κατά καιρούς ληφθέντων μέτρων είχε ένα ευεργετικό αποτέλεσμα, που συνδέεται με ό,τι μπορούμε να αποκαλούμε μεγέθυνση και εμπλουτισμό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, όμως και τα δύο αυτά στοιχεία απαιτούν αξιολόγηση και λήψη μέτρων για περαιτέρω βελτίωση.

Τα σχεδιαζόμενα κατ' αυτάς μέτρα ευχόμεθα να συμβάλουν στην εξάλειψη των αδυναμιών του παρελθόντος έτσι, ώστε η παιδεία μας και το εκπαιδευτικό μας σύστημα να οδηγήσουν στην πρόοδο, στην ανάπτυξη και στην ευημερία.

Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιαίτερος επιτυχής η διάλεξη του Wolf D. PRIX

Του κ. Γεωργ.-Σπ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ
Φοιτητού της Σχ. Αρχιτ.-Μηχαν. Πολυτ. Κρήτης

Ενώπιον πολυπληθούς και ενθουσιώδους Κοινού, το οποίο κατέκλυσε τις αίθουσες του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών, ανέπτυξε τις ενδιαφέρουσες, ριζοσπαστικές και πρωτοποριακές ιδέες του για την σύγχρονη αρχιτεκτονική ο διάσημος Αρχιτέκτων W. D. PRIX.

Ο ριζοσπάστης αρχιτέκτων όπως είναι γνωστόν, επιχειρεί να δημιουργεί με τους Συνεργάτες του κτήρια δυναμικά, που ομοιάζουν με «ουράνια νέφη».

Ο W. D. PRIX έχει Γραφείο στις Βρυξέλλες με βασικό Συνεργάτη τον επίσης αρχιτέκτονα H. SPHITZISKI, με την ενδεικτική επωνυμία «Coop Himmelb (I) au»: η λέξη Himmel σημαίνει ουρανός, η λέξη Bau σημαίνει κτίσμα και το πρόσθετο I στην παρένθεση σημαίνει γαλάζιος...

Οι πρώτες τολμηρές κατασκευές του αρχίζουν το έτος 1988 και μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται και η μετασκευή μέρους κτηρίου στην Βιέννη, όπου θα στεγασθεί το Γραφείο του: η όλη (πρόσθετη) κατασκευή χαρακτηρίζεται «αυθάδης» αρχιτεκτονικά, «ενστικτώδης», «απειθάρχητη».

Το ίδιο έτος, μέσω της συμμετοχής του στην Έκθεση Deconstructivist Architecture της Νέας Υόρκης αποσπά την προσοχή Ειδικών και Κοινού για τις πρωτοποριακές ιδέες του, οι οποίες καλύπτουν τομείς, όπως πολεοδομίας, design και τέχνης εν γένει.

Παράλληλα με τις επαγγελματικές επιτυχίες (Γραφείο στο Λος Άντζελες, 1988, Γκουανταλαχάρα Μεξικού,

W. D. PRIX:

Θα ήθελα

να αγνώ

την βαρύτητα.

Δεν συμπαθώ

τις κολώνες.

2000 κ.ά.) έρχεται και η ακαδημαϊκή αναγνώριση: εκλέγεται Καθηγητής σε διάφορες Αρχιτεκτονικές Σχολές, ενώ σήμερα είναι Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Τεχνών της Βιέννης και διευθύνει το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών της «Πολεοδομικές Στρατηγικές».

Μεταξύ των κυριότερων έργων του Γραφείου του περιλαμβάνονται:

Το ανατολικό τμήμα του Μουσείου Groningen Ολλανδίας, και κατά δήλωση του W. D. PRIX: «στο κτήριο αυτό υλοποιήσαμε για πρώτη φορά σε μεγάλη κλίμακα την ιδέα για ένα χώρο, που τεμάχιζε οπτικά σε χιλιάδες κομμάτια την ιδέα ενός λειτουργικού κουτιού».

Το multiplex UFA στην Δρέσδη: οι γυάλινες πλευρές του δίνουν την εντύπωση θραυσμάτων πάγου ή βράχων, οι οποίοι «σχεδόν» αιωρούνται σε συνθήκες «προγραμματισμένης» ανισορροπίας.

Το Κέντρο Ψυχαγωγίας JVC στην Γκουανταλαχάρα Μεξικού, το οποίο «ενσωματώνει» ρευστές καμπύλες κ.ά.

Κατά την διάρκεια της ομιλίας του ο διακεκριμένος αρχιτέκτων ανέφερε μεταξύ άλλων και τα εξής:

Η σύνθεση δημόσιου και ιδιωτικού χώρου (στα κτήρια) μας επιτρέπει να δημιουργήσουμε ένα εντυπωσιακό περιβάλλον.

Το φυσικό τοπίο πρέπει να αξιοποιείται με τρόπο τέτοιο, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα το βλέμμα να ταξιδεύει από την μία άκρη στην άλλη.

Θα ήθελα να αγνοώ την βαρύτητα.

Δεν συμπαθώ τις κολώνες.

Εάν αποφεύγει κάποιος να χρησιμοποιήσει τον πρόβολο, ενώ υπάρχει η δυνατότητα να τον έχει, είναι σαν να επιχειρεί να οδηγήσει ένα αυτοκίνητο Ferrari με δέκα χιλιόμετρα την ώρα.

Ένας αρχιτέκτονας, ο οποίος δεν επιχειρεί να βελτιώσει τον κόσμο, θα παραμείνει απλά ένας κτίστης κατοικιών...

Το αρνητικό στοιχείο της ιδιαίτερας επιτυχούς διάλεξης του W. D. PRIX: ενώ είχε υποσχεθεί στην αρχή, ότι θα ακολουθήσει συζήτηση και θα δεχθεί ερωτήσεις «για δέκα λεπτά», μετά την ομιλία του απεχώρησε εσπευσμένα...

Ένας
αρχιτέκτονας,
ο οποίος δεν
επιχειρεί
να βελτιώσει
τον κόσμο,
θα παραμείνει
απλά ένας
κτίστης
κατοικιών

Διαχείριση Ανθρώπινων Πόρων ΕΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ

Raymond A. NOE

The Ohio State University

John R. HOLLENBECK

Michigan State University

Barry GERHART

University of Wisconsin - Madison

Patrick M. WRIGHT

Cornell University

Επιστημονική Επιμέλεια:

Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Μετάφραση:

Ρίτα ΚΟΛΑΪΤΗ

Τόμος Α΄

Τέταρτη Αμερικανική Έκδοση

Πρόλογος

(Α΄ τμήμα)

Η αναστάτωση που προκάλεσε το ηλ-επιχειρείν (e-business), η εκλογή του νέου Προέδρου, η κατάρρευση των dot-com, η ύφεση της οικονομίας, τα τραγικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, ο πόλεμος της Αμερικής κατά της τρομοκρατίας - καταγράφηκαν ιστορικά συμβάντα μετά την τρίτη έκδοση του παρόντος βιβλίου. Κατόπιν όλων αυτών, πολλοί από εμάς αναθεωρήσαμε τις προσωπικές και επαγγελματικές μας προτεραιότητες και ίσως, αναλώσαμε περισσότερο χρόνο σε σιωπηρές σκέψεις για να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας για τα αγαθά που απολαμβάνουμε ή για να αναλογιστούμε την αξία της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Η ασφάλεια, είτε προσωπική είτε επαγγελματική, απέκτησε βαθύτερο νόημα.

Τα γεγονότα που συνέβησαν υποχρέωσαν τις περισσότερες εταιρείες να επανεξετάσουν τις επιχειρηματικές τους προτεραιότητες και να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην αξία των πελατών, των μετόχων και των υπαλλήλων. Εκ παραδόσεως, η έννοια της αξίας θεωρείται υπό το πρίσμα των οικονομικών ή της λογιστικής. Ωστόσο, πιστεύουμε ότι ο τρόπος διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων είναι αποφασιστικής σημασίας για τη μα-

κροπρόθεση αξία μιας εταιρείας και, τελικά, την επιβίωσή της. Ως αξία ορίζουμε όχι μόνο τα κέρδη αλλά και την εξέλιξη και ικανοποίηση των υπαλλήλων, τις πρόσθετες ευκαιρίες απασχόλησης, την προσασία του περιβάλλοντος και τη συνεισφορά σε προγράμματα των τοπικών κοινωνιών. Οι πόροι των επιχειρήσεων είναι σε πρωτοφανή επίπεδα περιορισμένοι και η συνετή κατανομή τους αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Γι' αυτό το λόγο, όλα τα τμήματα μιας επιχείρησης πρέπει να συνεργάζονται με σκοπό τη μέγιστη συνεισφορά: όλα τα τμήματα, ιδίως εκείνο της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, αποτελούν αντικείμενο διαρκώς πιο διεξοδικής εξέτασης όσον αφορά την αξία που προσθέτουν.

Πιστεύουμε ότι όλες οι πτυχές της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων - μεταξύ άλλων, ο τρόπος αλληλεπίδρασης των εταιρειών με το περιβάλλον, η απόκτηση, προετοιμασία, εξέλιξη και αμοιβή του προσωπικού, ο σχεδιασμός και η εκτίμηση της εργασίας - μπορούν να βοηθήσουν τις εταιρείες να αντιμετωπίσουν τις ανταγωνιστικές τους προκλήσεις και να δημιουργήσουν αξία. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων είναι αναγκαία για τη δημιουργία αξίας και την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Οι ανταγωνιστικές προκλήσεις

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι επιχειρήσεις ταξινομούνται σε τέσσερις κατηγορίες:

Η πρόκληση της νέας οικονομίας

Οι αλλαγές στην οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης του ηλ-επιχειρείν και της αύξησης των θέσεων απασχόλησης σε τομείς που απαιτούν διανοητικές και δημιουργικές δεξιότητες καθώς και στον τομέα των υπηρεσιών, καθιστούν όλο και πιο σημαντική για τις εταιρείες την ανεύρεση και διατήρηση ταλαντούχων υπαλλήλων. Στο πλαίσιο της σημερινής οικονομίας, ο επιτυχής ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών προϋποθέτει συγχωνεύσεις και εξαγορές, ανάπτυξη ή συρρίκνωση της δραστηριότητάς τους. Παρότι οι εταιρείες βασίζονται σε υπαλλήλους που διαθέτουν υψηλού επιπέδου δεξιότητες στα μαθηματικά, στην έκφραση λόγου και στη διαχείριση της πληροφορίας (δηλαδή, εργάτες γνώσης) προκειμένου να είναι παραγωγικές, καινοτόμες και δημιουργικές, η εργασία είναι απαιτητική και οι εταιρείες δεν μπορούν να εγγυηθούν την ασφάλεια της συνεχούς εργασίας, ιδίως σε ένα περιβάλλον οικονομικής ύφεσης. Η πρόκληση για τη διαχείριση ανθρώπινων πόρων είναι πώς θα δημιουργηθεί ένα αφοσιωμένο, παραγωγικό εργατικό δυναμικό υπό ασταθείς οικονομικές συνθήκες που αφενός, προσφέρουν ευκαιρίες για οικονομική επιτυχία αφετέρου, όμως, μπορούν τάχιστα να αναστραφούν, καθιστώντας κάθε υπάλληλο «ανάλωσιμο». Για να ανταγωνιστούν επιτυχώς στο πλαίσιο της νέας οικονομίας, οι εταιρείες προσφέρουν πιο ελαστικά ωράρια εργασίας, ευκαιρίες κατάρτισης και εξέλιξης και προγράμματα αμοιβής βάσει κινήτρων. Οι εταιρείες χρησιμοποιούν επίσης ηλεκτρονικές εφαρμογές ΔΑΠ προκειμένου οι υπάλληλοι να ελέγχουν περισσότερο την εργασιακή τους σχέση μέσω της ικανότητας εγγραφής και συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης, αλλαγής των πρόσθετων παροχών και online επικοινωνίας με συναδέλφους και πελάτες.

Η παγκόσμια πρόκληση

Όλο και περισσότερο, οι επιχειρήσεις διαπιστώνουν ότι η επίβιωσή τους προϋποθέτει τη δυνατότητα ανταγωνισμού με επιχειρήσεις από ολόκληρο τον κόσμο. Οι εταιρείες πρέπει αφενός, να υπερασπίζονται τις εγχώριες αγορές τους από ξένους ανταγωνιστές και αφετέρου, να διευρύνουν το πεδίο των δραστηριοτήτων τους προκειμένου να συμπεριλαμβάνει τις παγκόσμιες αγορές. Οι πρόσφατες απειλές προς αμερικανικές επιχειρήσεις, όπως και οι επιτυχίες των εν λόγω εταιρειών, αποδεικνύουν ότι η παγκοσμιοποίηση είναι μια συνεχής πρόκληση.

Η πρόκληση της ικανοποίησης των αναγκών των συμμετόχων

Το βασικό στοιχείο της επιτυχίας στο σημερινό επιχειρηματικό περιβάλλον είναι η ταυτόχρονη ικανοποίηση των επενδυτικών ή οικονομικών αναγκών και των αναγκών των λοιπών συμμετόχων, συμπεριλαμβανομένων των πελατών, των υπαλλήλων και των τοπικών κοινωνιών. Οι εταιρείες αντιμετωπίζουν την πρόκληση της επίτευξης των οικονομικών στόχων μέσω της ικανοποίησης των αναγκών πελατών και υπαλλήλων. Η καινοτομία, η μείωση του κόστους και οι στόχοι ποιότητας που σχετίζονται άμεσα με την οικονομική επιτυχία ή αποτυχία της εταιρείας επηρεάζονται από τις πρακτικές διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων. Επιχειρήσεις που έχουν μεγάλοπνοους στόχους αξιοποιούν τα δυνατά σημεία ενός πολύμορφου εργατικού δυναμικού. Οι επιχειρήσεις συνειδητοποιούν τα πλεονεκτήματα που διαθέτουν όσον αφορά την προσέλευση, παραμονή και παροχή κινήτρων στους υπαλλήλους μέσω δεοντολογικών και υπεύθυνων δράσεων. Οι επιτυχημένες εταιρείες εφαρμόζουν πρακτικές διαχείρισης ανθρώπινων πόρων που παρέχουν κίνητρα και ανταμείβουν τους υπαλλήλους προκειμένου να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Η πρόκληση των συστημάτων εργασίας υψηλής απόδοσης

Η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών, όπως η βιομηχανική παραγωγή με τη βοήθεια ηλεκτρονικού υπολογιστή, η ιδεατή πραγματικότητα, τα «έξυπνα» συστήματα και το Διαδίκτυο, παρέχει ένα πλεονέκτημα στις εταιρείες. Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να οδηγήσουν σε «εξυπνότερη εργασία» των υπαλλήλων, καθώς και στην προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών υψηλότερης ποιότητας στους πελάτες. Ωστόσο, οι εταιρείες που γνώρισαν τα μεγαλύτερα οφέλη από τη νέα τεχνολογία εφαρμόζουν πρακτικές διαχείρισης ανθρώπινων πόρων που υποστηρίζουν τη χρήση της τεχνολογίας. Εργασία, προγράμματα κατάρτισης και συστήματα αμοιβής χρειάζονται πολλές φορές αναμόρφωση για να υποστηρίξουν τη χρήση της νέας τεχνολογίας από τους υπαλλήλους. Επομένως, οι τρεις σύνδεσμοι των συστημάτων εργασίας υψηλής απόδοσης είναι (1) οι άνθρωποι πόροι και οι δυνατότητές τους, (2) η νέα τεχνολογία και οι δυνατότητές της και (3) αποτελεσματικές δομές και πολιτικές εργασίας που επιτρέπουν την αλληλεπίδραση υπαλλήλων και τεχνολογίας. Το δυνατό σημείο καθενός από αυτούς τους συνδέσμους καθορίζει την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης.

Πιστεύουμε ότι οι επιχειρήσεις· για να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν αξία, πρέπει να αντιμετωπίσουν επιτυχώς αυτές τις προκλήσεις· το βασικό στοιχείο γι' αυτό είναι η παροχή κινήτρων, η ενδεδειγμένη κατάρτιση και η αφοσίωση του εργατικού δυναμικού.

Ο μεταβαλλόμενος ρόλος της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων

Ο επαγγελματικός κλάδος και οι πρακτικές της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων (ΔΑΠ) αποτέλεσαν αντικείμενο ουσιαστικής αλλαγής και επαναπροσδιορισμού. Πολλά άρθρα, τόσο στην ακαδημαϊκή όσο και στην επαγγελματική βιβλιογραφία, τηρούν κριτική στάση απέναντι στην παραδοσιακή ΔΑΠ. Δυστυχώς, σε πολλές επιχειρήσεις, οι υπηρεσίες ΔΑΠ δεν παρέχουν αξία αλλά, αντιθέτως, εμπλέκονται στη διαχείριση κοινότοπων διοικητικών καθηκόντων. Όπου συμβαίνει αυτό, τα τμήματα ΔΑΠ μπορούν να αντικατασταθούν με συστήματα νέας τεχνολογίας ή να ανατεθούν σε τρίτους οι οποίοι θα παρέχουν υπηρεσίες υψηλότερης ποιότητας με χαμηλότερο κόστος. Αν και η σύσταση αυτή είναι πράγματι κάπως ακραία (και απειλητική τόσο για τους επαγγελματίες της ΔΑΠ όσο και για τους διδάσκοντες διαχείριση ανθρώπινων πόρων!), αποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να διασφαλίζουν ότι η λειτουργία της ΔΑΠ δημιουργεί αξία για την εταιρεία.

Η τεχνολογία πρέπει να χρησιμοποιείται κατά περίπτωση για να αυτοματοποιεί δραστηριότητες ρουτίνας και οι μάνατζερ πρέπει να επικεντρώνουν την προσοχή τους σε δραστηριότητες ΔΑΠ που προσθέτουν σημαντική αξία στην εταιρεία. Ας δούμε τις πρόσθετες παροχές για τους υπαλλήλους: η τεχνολογία προσφέρεται για την αυτοματοποίηση της διαδικασίας με την οποία οι υπάλληλοι εγγράφονται σε προγράμματα πρόσθετων παροχών και για την τήρηση λεπτομερών μητρώων χρήσης των πρόσθετων παροχών. Έτσι, ο μάνατζερ έχει περισσότερο διαθέσιμο χρόνο για να εστιάσει την προσοχή του σε δραστηριότητες που δημιουργούν αξία για την εταιρεία (όπως τρόποι ελέγχου του κόστους φροντίδας της υγείας και μείωσης των απαιτήσεων αποζημίωσης εκ μέρους των εργαζομένων).

Παρ' όλο που η σημασία ορισμένων τμημάτων ΔΑΠ βρίσκεται υπό συζήτηση, όλοι συμφωνούν ότι είναι αναγκαία η επιτυχής διαχείριση ανθρώπινων πόρων για μια εταιρεία που επιθυμεί να μεγιστοποιήσει την ανταγωνιστικότητά της. Από συνομιλίες μας με μάνατζερ και επανεξετάσεις πρακτικών ΔΑΠ προκύπτουν τρία θέματα. Πρώτον, στη σημερινή επίπεδη οργανωτική δομή, οι ίδιοι οι μάνατζερ καθίστανται όλο και πιο υπεύθυνοι όσον αφορά τις πρακτικές ΔΑΠ. Δεύτερον, οι περισσότεροι μάνατζερ πιστεύουν ότι τα τμήματα ΔΑΠ δεν τυγχάνουν της δέουσας εκτίμησης λόγω της παρατηρούμενης έλλειψης επάρκειας, επιχειρηματικού πνεύματος και επαφής με τις δραστηριότητες. Τρίτον, πολλοί μάνατζερ πιστεύουν ότι για να είναι αποτελεσματικές οι πρακτικές ΔΑΠ πρέπει να συνδέονται με τη στρατηγική κατεύθυνση της επιχείρησης. Το παρόν βιβλίο δίνει έμφαση στο πώς μπορούν και πρέπει οι πρακτικές ΔΑΠ να συμβάλουν στην επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων και, επιπλέον, να βοηθήσουν στη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του προϊόντος και της υπηρεσίας.

Πρόθεσή μας είναι να παράσχουμε στους ενδιαφερόμενους το υπόβαθρο που απαιτείται για να γίνουν επιτυχημένοι επαγγελματίες ΔΑΠ, να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τους ανθρώπινους πόρους και να είναι ενημερωμένοι καταναλωτές προϊόντων ΔΑΠ. Οι μάνατζερ πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν αποτελεσματικές πρακτικές ΔΑΠ ώστε να αγοράζουν τις υπηρεσίες αυτές από συμβούλους, να συνεργάζονται με το τμήμα ΔΑΠ, ή να τις σχεδιάζουν και να τις εφαρμόζουν προσωπικά. Το βιβλίο δίνει έμφαση στο πώς ένας μάνατζερ μπορεί να διαχειρίζεται πιο αποτελεσματικά τους ανθρώπινους πόρους και επισημαίνει σημαντικά ζητήματα όσον αφορά την τρέχουσα πρακτική ΔΑΠ.

Πιστεύουμε ότι το παρόν βιβλίο αποτελεί πολύτιμη προσέγγιση της διδασκαλίας της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων για διάφορους λόγους:

Το υλικό αντλείται από την πολύμορφη ερευνητική, διδακτική και συμβουλευτική εμπειρία των τεσσάρων συγγραφέων. Έχουν διδάξει διαχείριση ανθρώπινων πόρων σε προπτυχιακούς φοιτητές, παραδοσιακούς φοιτητές MBA (Μεταπτυχιακό δίπλωμα στη Διοίκηση Επιχειρήσεων) ως υποχρεωτικό ή προαιρετικό μάθημα, καθώς και σε πιο πεπειραμένους μάνατζερ και εξειδικευμένους υπάλληλους (κύκλοι μαθημάτων MBA που πραγματοποιούνται βραδινές ώρες και τα σαββατοκύριακα). Η προσέγγιση της ομαδικής εργασίας προσδίδει πλήρη κάλυψη, η οποία δεν υπάρχει σε άλλα βιβλία.

Η διαχείριση ανθρώπινων πόρων θεωρείται αποφασιστικής σημασίας για την επιτυχία μιας επιχείρησης. Το βιβλίο δίνει έμφαση στο πώς η λειτουργία της ΔΑΠ, καθώς και η διαχείριση ανθρώπινων πόρων καθεαυτή, μπορούν να συνδράμουν τις εταιρείες για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Το βιβλίο αναλύει τρέχοντα ζητήματα, όπως η ηλ-ΔΑΠ, η εξεύρεση και παραμονή στην εταιρεία ταλαντούχων υπαλλήλων, η πολυμορφία και η χρήση ομάδων, τα οποία έχουν μείζονα αντίκτυπο στην επιχειρηματική δραστηριότητα και την πρακτική ΔΑΠ.

Η στρατηγική διαχείριση ανθρώπινων πόρων εισάγεται από τις πρώτες σελίδες του βιβλίου και ενσωματώνεται σε ολόκληρο το κείμενο.

Παραδείγματα σχετικά με το πώς χρησιμοποιούνται οι νέες τεχνολογίες για τη βελτίωση της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας των πρακτικών ΔΑΠ παρουσιάζονται σε ολόκληρο το βιβλίο.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Β' έκδοση

Συγγραφή - Επιμέλεια

**ΛΑΜΠΡΟΣ ΓΡΙΒΕΛΛΑΣ -
ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΦΥΛΛΗΣ -
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΓΟΠΟΥΛΟΣ**

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Ν.Ε. Παιδείας - Πολιτισμού

ΚΑΡΔΙΤΣΑ 2006

Ελένη ΚΑΡΑΣΑΒΙΔΟΥ

ΚΛΕΨΥΔΡΑ

*Απόπειρες
Ποιητικής Γραφής*

Έκδοση:

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Αθήνα, 2004

Λάμπρος Γρ. ΠΑΓΚΑΚΗΣ

ΕΞΟΡΙΣΤΟ ΦΩΣ

Ποιήματα

Εκδόσεις ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ

Αθήνα, 2005

Πολιτιστικά θέματα

Μουσική του 20ού αιώνα σε Βυζαντινά ίχνη

Σολίστ η Τατιάνα ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η Τατιάνα
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
με την έντονη
μουσική της
προσωπικότητα,
την ερμηνευτική
δεξιότητα και
την δεξιοτεχνία της
εμάγευσε το Κοινό,
σε μία παραγωγή
με ιδιαίτερο
μουσικό ενδιαφέρον
και πρωτότυπη
θεματική

Με αφορμή την επίσκεψη των ΑΗΕΡΑς στην Ελλάδα, με κορυφαίο γεγονός ειδική εκδήλωση στην Αθήνα στην οποία παρέστη ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρωθυπουργός, η Πρόεδρος της Βουλής και πλήθος Υπουργών, διοργανώθηκε το ΑΗΕΡΑ Hellenic American Forum 2006. Η προεσβύτερη και πολυπληθέστερη ελληνική οργάνωση, που εδρεύει στο εξωτερικό, έχει σκοπό την ενίσχυση, διατήρηση και εδραίωση του ελληνισμού και των απανταχού Ελλήνων.

Στα πλαίσια του Πολιτικού Φόρουμ, διοργανώθηκε μία μοναδική συναυλία για φιλανθρωπικό σκοπό τη Μεγάλη Δευτέρα 17 Απριλίου στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης με τίτλο «Μουσική του 20ου αιώνα σε Βυζαντινά Ίχνη».

Η Sophia Symphony Orchestra, υπό την μουσική διεύθυνση του Στέφανου ΤΣΙΑΛΗ, ερμήνευσε συμφωνικά έργα εμπνευσμένα από τη βυζαντινή μουσική παράδοση. Προέκειται για μια διαδρομή η οποία αρχίζει από βυζαντινούς ύμνους, που συνδέονται με την Μεγάλη Εβδομάδα, με ερμηνευτή-ψάλλτη τον Δημήτρη ΜΠΑΣΗ, και πέρασε από μεγάλα συμφωνικά έργα εμπνευσμένα από το βυζαντινό μέλος - Sergei RACHMANINOFF (2ο κονσέρτο για πιάνο), Max BRUCH Adagio, Μίκη ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ «Ελικόνας» κονσέρτο για πιάνο, δημοφιλείς μελωδίες από το μπαλέτο «Αλέξης ΖΟΡΜΠΑΣ», αποσπάσματα από τον «Επιτάφιο», το «Τραγούδι του Νεκρού Αδελφού» και κατέληξε στην συνύπαρξη του βυζαντινού μέ-

λους με το λαϊκό στοιχείο στο «Άξιον Εστί» του Μίκη ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ και στη μουσική του Σταύρου ΞΑΡΧΑΚΟΥ.

Πρόκειται για μία παραγωγή με ιδιαίτερο μουσικό ενδιαφέρον και πρωτότυπη θεματική, ειδικά επιλεγείσα για την επίσκεψη των ΑΗΕΡΑns, η οποία ανέδειξε το πνεύμα των ημερών.

Σολίστ στο πιάνο ήταν η Τατιάνα ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, η οποία με την έντονη μουσική της προσωπικότητα, ερμηνευτική δεξιότητα και δεξιοτεχνία καθήλωσε το κοινό. Η Τατιάνα ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ επιμελήθηκε το συνολικό πρόγραμμα της συναυλίας και την ενορχήστρωση έργων ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ, ΞΑΡΧΑΚΟΥ και Βυζαντινών ύμνων, που αποδόθηκαν για πρώτη φορά με Συμφωνική Ορχήστρα. Ο κεντρικός άξονας της συναυλίας κινήθηκε με βάση μια ιδιαίτερη καλλιτεχνική συνεργασία, αυτή του Δημήτρη ΜΠΑΣΗ με την Τατιάνα ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ που στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία γιατί κατόρθωσε να μεταδώσει τη γοητεία της τροχειάς που διάνυσε η μουσική διαδρομή δύο χιλιάδων χρόνων μουσικής δημιουργίας.

«Είμαι ενθουσιασμένη με το αποτέλεσμα της συναυλίας» δήλωσε η γνωστή σολίστ αμέσως μετά τη συναυλία, και συνέχισε: «Η μαγεία της βραδιάς οφείλεται όχι μόνο στην παρουσία των βυζαντινών, συμφωνικών και έντεχνων λαϊκών ακουσμάτων, αλλά στο πέρασμα από το ένα στο άλλο. Η συνύπαρξη αυτή έρχεται να επιβεβαιώσει πώς η μεγάλη μουσική μπορεί να φέρει δυνατές συγγένειες, παρά τα τόσο διαφορετικά εκφραστικά μέσα και στίλ».

Οι ερμηνείες των Καλλιτεχνών εντυπωσίασαν το πλήθος των προσεκλημένων στο Μέγαρο Μουσικής - Μέλη των ΑΗΕΡΑ και εκπρόσωπους του Πολιτικού και Κοινωνικού Ιστού της Θεσσαλονίκης.

Ευγ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Τατιάνα ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ph.D.(in progress), M.Mus., ARCM,[RG] LRAM, ACRAM, B.Mus., London.
Δίπλωμα Πιάνου, Πτυχία Αρμονίας, Αντίστιξης, Φούγκας, Αθήνα

Γεννημένη στην Αθήνα, η Τατιάνα Παπαγεωργίου έχει καθιερωθεί ως πιανίστας με διεθνή καλλιτεχνική δραστηριότητα. Σπούδασε πιάνο και ανώτερα θεωρητικά στο Ωδείο Αθηνών, το Εθνικό και το Σύγχρονο Ωδείο, και έλαβε το Δίπλωμα Πιάνου με «άριστα παμψηφεί, πρώτο βραβείο και χρυσό μετάλλιο» (τάξη Τώνη Γεωργίου) και τα πτυχία Αρμονίας, Αντίστιξης και Φούγκας με «άριστα» (τάξη Περικλή Κούκου, Μιχάλη Τραυλού). Συνέχισε ανώτερες σπουδές πιάνου στο Royal College και τη Royal Academy of Music του Λονδίνου (και παράλληλα στη διεύθυνση ορχήστρας), με υποτροφίες του Βασιλικού Κολεγίου, του Βρετανικού Συμβουλίου και του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (I.K.Y.). Το 1994 φοίτησε στο Πανεπιστήμιο Indiana (Bloomington) των Η.Π.Α. στο Πρόγραμμα Artist's Diploma, και το 1995, ολοκλήρωσε σπουδές Master's με διάκριση στο Πανεπιστήμιο Reading της Αγγλίας με ερευνητικό θέμα το πιανιστικό έργο του Heitor Villa-Lobos. Στο ίδιο Πανεπιστήμιο υπήρξε μέλος του Διδακτικού Προσωπικού ενώ σήμερα ολοκληρώνει διδακτορική διατριβή με θέμα το πιανιστικό έργο του Μίκη Θεοδωράκη. Επί σειρά ετών συμμετείχε στα σεμινάρια πιάνου της θερινής Ακαδημίας Mozarteum του Ζάλτσμπουργκ, της Α.Δ. Ακαδημίας της Βιέννης, του Conservatorium στο Σύδνεϋ, της Ακαδημίας του Graz, και του θερινού φεστιβάλ της Βαρκελώνης με υποτροφία των Jeunesses Musicales.

Σπούδασε με τους διεθνούς φήμης καθηγητές Vonty Solomon (London), Lew Vlassenko (USA), Alexander Kelly (London), Tania Sarkisova-Alexeev (London), Kari-Heinz Kämmerling (Salzburg), καθώς και με τους Bernard Ringeissen, Lev Naumow και Duo Ganen σε διεθνή σεμινάρια. Κατά την πολυετή παραμονή της στο Λονδίνο, ανέπτυξε έντονη μουσική δραστηριότητα αποσπώντας σημαντικές διακρίσεις (RCM Concerto Prize, Schumann Prize, Park Lane Group Competition, BC Fellowship). Σε ηλικία 19 ετών έκανε το ντεμπούτο της ως σολίστ στο Λονδίνο με το Δεύτερο Κοντσέρτο για πιάνο και ορχήστρα του Rachmaninoff με την ορχήστρα του Βασιλικού Κολεγίου Μουσικής, και λίγο μετά στο Queen Elizabeth Hall με την Φιλαρμονική Ορχήστρα του Λονδίνου. Έχει δώσει ρεσιτάλ στην Ελλάδα, Αγγλία, Αυστρία, Γερμανία, Ισπανία, Πολωνία, Αυστραλία, Η.Π.Α., και έχει συνεργαστεί ως σολίστ με ορχήστρες όπως την Φιλαρμονική του Λονδίνου, τη Συμφωνική Νέας Όπερας της Μόσχας, την Ορχήστρα Κεντρικής Γερμανίας της Λειψίας, τη Συμφωνική του Βασιλικού Κολεγίου Μουσικής του Λονδίνου, την Καμεράτα-Ορχήστρα των Φίλων της Μουσικής, την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης, την Συμφωνική Ορχήστρα και την Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής της ΕΡΤ, τη Συμφωνική Ορχήστρα «Εναρμόνια», τη Συμφωνική του Chichester, τη Συμφωνική Hastings, τη Συμφωνική Ορχήστρα του Πανεπιστημίου Reading, κ.α.. Οι πρόσφατες εμφανίσεις της στο Ηρώδειο, το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και Θεσσαλονίκης, τη Γερμανία, Αγγλία και Η.Π.Α., με έργα του Μίκη Θεοδωράκη σε πρώτες εκτελέσεις και υπό τη διεύθυνση του συνθέτη, έχουν αποσπάσει εξαιρετικά σχόλια από το διεθνή τύπο και τους κριτικούς. Έχει ηχογραφήσει ολόκληρο το πιανιστικό έργο του Μίκη Θεοδωράκη και έχει συνεργαστεί μαζί του στην επιμέλεια και τελική διαμόρφωση πιανιστικών του έργων. Έχει δώσει διαλέξεις και σεμινάρια με αυτό το θέμα σε Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού. Παράλληλα με την σολιστική της δραστηριότητα, είναι Καθηγήτρια και επικεφαλής του μουσικού τμήματος στο Αμερικανικό Κολέγιο Ελλάδος (Deree) στην Αθήνα.

Πρόσκληση

Το Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος σας
προσκαλεί
στα εγκαίνια της έκθεσης
Φωτο(χορο)γραφίες
του **Χρήστου Ζουλιάτη**

Την Τετάρτη 24 Μαΐου 2006, 7:30 μ.μ.
στο φουαγιέ του Θεάτρου Pierce

Μουσικά έργα κλασικών και σύγχρονων
συνθετών θα πλαισιώσουν
τις θεματικές ενότητες της έκθεσης.

Διάρκεια έκθεσης:
24-31 Μαΐου, 5:30-8:30 μ.μ.
Σάββατο, 10:00-1:00 μ.μ.
Κυριακή κλειστά

Γραβιάς 6, Αγία Παρασκευή
Τηλ. 210-6009800/9 εσωτ. 1316

Invitation

The American College of Greece
cordially invites you
to the opening of the exhibition
Photo(choreo)graphies
by **Christos Zouliatis**

Wednesday, May 24, 2006, 7:30 p.m.
lobby of Pierce College Theater

Works by classical and contemporary
composers will complement
the various parts of the exhibition.

Duration of exhibition:
May 24-31, 5:30-8:30 p.m.
Saturday, 10:00 a.m.-1:00 p.m.
Sunday closed

6 Gravias Street, Aghia Paraskevi
Tel. 210-6009800/9 ext. 1316

Η ΜΟΥΣΙΚΗ, Ο ΧΟΡΟΣ, Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Καταγράφοντας τις κινήσεις των χορευτών, είχα πάντα κατά νου, να δώσω στον μέσο, και όχι απαραίτητα ειδικό, επισκέπτη μιας έκθεσης, την ατμόσφαιρα και το χρώμα μιας παράστασης, για την οποία δεν είναι υποχρεωμένος να γνωρίζει το περιεχόμενο της χορογραφίας, αλλά να έχει τη δυνατότητα να προσεγγίζει τις φωτογραφίες με όποια ερεθίσματα και συναισθήματα του προκαλεί η εικόνα και η μουσική. Με άλλα λόγια, έπρεπε ο φακός να ακολουθήσει ή να παρακολουθήσει και να προσεγγίσει, με ή χωρίς φωτογραφικούς κανόνες, τη μουσική που με τον καταλυτικό της ρόλο δεν συνοδεύει απλά τις εικόνες αλλά, τους προσθέτει δύναμη και βάθος και καταργεί λεζάντες και κείμενα. Και όσο πιο ισχυρή είναι αυτή η σχέση αλληλοϋποστήριξης, τόσο βοηθά τον θεατή να βυθιστεί και να ταξιδέψει στον δικό του κόσμο, που διαμορφώνεται μέσα του ανάλογα με την ποικιλία και την ένταση των συναισθημάτων του. Αν έπρεπε, λοιπόν, να επιλέξω ανάμεσα στη μουσική, το χορό και τη φωτογραφία, θα επέλεγα και τις τρεις τέχνες. Η μουσική με μαγεύει, ο χορός με ενθουσιάζει και η φωτογραφία με λυτρώνει. Τώρα, αν κατάφερα με τις φωτογραφίες μου να σας μεταφέρω τη μαγεία της μουσικής και να σας μεταδώσω τον ενθουσιασμό μου για το χορό, εγώ ήδη έχω βρει την λύτρωση. Σας ευχαριστώ όλους.

Χρήστος ΖΟΥΛΙΑΤΗΣ

ΝΑ ΔΕΙΣ, Ν' ΑΚΟΥΣΕΙΣ, ΝΑ ΑΙΣΘΑΝΘΕΙΣ

Οι «ΦΩΤΟ(ΧΟΡΟ)ΓΡΑΦΙΕΣ» του γνωστού φωτογράφου Χρήστου Ζουλιάτη είναι μια υπέροχη συλλογή φωτογραφιών. Οι φωτογραφίες αυτές δείχνουν να έχουν κίνηση, να προβάλλουν μουσικό ήχο, και πραγματικά να ζωντανεύουν. Είναι ποιητικές και μαγεύουν, φωτογραφίες από ένα δεξιοτέχνη φωτογράφο των καλλιτεχνικών δρώμενων. Το ανάλαφρο πέταγμα ενός arabesque από το μπαλέτο «Συλφίδες», με τις μαγευτικές μελωδίες του Frederick Chopin, η καυτή ενέργεια μιας ξαρκητικής προκλητικής κίνησης σ' ένα Αργεντινό Τανγκό, η δύναμη σ' ένα αρρενωπό υπερήφανο, ηρωικό άλμα ενός λαϊκού χορευτή, ο αυθορμητισμός ενός μουσικού τόνου που γεννιέται από τη δοξαριά ενός βιολοντσέλου ή από το φύσημα σε μια τεράστια τούμπα, είναι μερικές μόνο από τις μαγικές εικόνες του Χρήστου Ζουλιάτη. Αυτές οι αριστουργηματικές φωτογραφίες, συλλαμβάνουν και απελευθερώνουν όλη την ενέργεια που υπάρχει στην ψυχή του χορευτή, του μουσικού ή του όποιου καλλιτέχνη εμπλέκεται στη θρησκεία της ζωντανής ερμηνείας. Τα χρώματα, ζεστά κόκκινα, αγνά αγγελικά λευκά, σκούρες και ανοιχτόχρωμες σκιές, όπως ακριβώς στις μουσικές αρμονίες, δίνουν πνοή και αιωνιότητα στη στιγμή που ο φωτογράφος αποφασίζει να συλλάβει. Δεξιοτεχνία στον υπέρτατο βαθμό, γεμάτη ατέλειωτη φρεσκάδα, που μ' ένα ακατανίκητο τρόπο, σε προσκαλεί πίσω, να δεις, ν' ακούσεις και να αισθανθείς.

Δημήτρης ΤΟΥΦΕΞΗΣ

Πιανίστας-Διευθυντής Ορχήστρας

Κριτική βιβλίου

Πόπης Στεριάδου: Το Κόμμα της Ανεμώνης. Αθήνα, εκδόσεις ΙΩΛΚΟΣ, 2003

Ορισμένα βιβλία δεν χάνουν την επικαιρότητά τους, ανεξάρτητα από το χρόνο έκδοσής τους. Ένα τέτοιο βιβλίο είναι και το μυθιστόρημα της Πόπης Στεριάδου «Το Κόμμα της Ανεμώνης»

Και πώς είναι δυνατόν να χάσει την επικαιρότητά του ένα βιβλίο, που τη διαχρονικότητα του την εξασφαλίζει το γεγονός, ότι οι ήρωές του κινούνται στο χώρο της δημόσιας διοίκησης, χώρο που η συγγραφέας του γνωρίζει καλά, αφού η ίδια έχει θητεύσει σ' αυτόν. Της δημόσιας διοίκησης που υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει, όμοια και απαράλλακτη στο μέλλον, παρ' όλης τις κατά καιρούς εξαγγελίες για την απλούστευση και τον εξανθρωπισμό της.

Με τη βοήθεια της μυθολογίας η συγγραφέας στήνει ένα σκιηκό μυστηριώδες, καφρικώδες πολλές στιγμές αυτού του «διοικητικού» μυθιστορήματος, μετατρέποντας τη λογοτεχνική αφήγηση σε πολιτική και κοινωνική ανάλυση, τρόπος πρωτοποριακής γραφής που αναπτύχθηκε τα τελευταία μάλλον μεταπολεμικά χρόνια.

Ο αναγνώστης παρακολουθεί μερικά εικοσιτετράωρα της ζωής του Μύρωνα, του ήρωα του βιβλίου, που είναι ανώτερο στέλεχος του Υπουργείου Προστασίας και Ανάπτυξης Δασικού Πλούτου (αλήθεια δεν θα έπρεπε να έχουμε ένα τέτοιο Υπουργείο;) κατά τη διάρκεια των οποίων ορισμένα γεγονότα φέρνουν πάνω-κάτω την πλούσια διοικητική ζωή του που βαδίζει πλάι-πλάι, αλλά και κόντρα με τους ανθρώπους της εξουσίας, τους «κυρίους ξύλινους», όπως τους ονομάζει εύστοχα η συγγραφέας. Τα γεγονότα αυτά όμως φέρνουν πάνω-κάτω και την προσωπική ζωή του, που το γκρίζο, μίξερ και άνυδρο περιβάλλον της διοίκησης έχει στεγνώσει από όλα εκείνα που ο Μύρων αγαπούσε: την ποίηση, την πεζογραφία, τα απογεύματα με κινηματογράφο και συζήτηση με φίλους, γενικά τα συναισθήματα. Κατορθώνει ωστόσο να διατηρεί την τιμότητα, την ευθύτητά του και ένα είδος ανθρωπιάς, που τον κάνει ν' αντιστέκεται, όσο μπορεί στις μεθόδους και τα συστήματα της εξουσίας.

Η αφηγηματική πλοκή του μυθιστορήματος περιστρέφεται γύρω από την εξαφάνιση της Ρουμπίνης Δεληγώστα συναδέλφου και υφισταμένης του Μύρωνα, στον οποίο η εξουσία, τρομοκρατημένη μήπως η εξαφάνιση της χρεωθεί, μέσω του πολιτικού προϊσταμένου του, του αναθέτει τη διαλεύκανση του μυστηρίου. Να τη βρει «νεκρή ή ζωντανή» σκέφτεται ο Μύρων, καθώς γίνεται παράλληλη αυτής της εντολής.

Όλα τα παραπάνω δίνουν τη δυνατότητα στη συγγραφέα να δώσει με λογοτεχνικό ύφος και σωστά ελληνικά, πραγματική υπόσταση σε μυθολογικά γεγονότα που δεν αφίστανται και πολύ της πραγματικότητας, συνεχίζοντας την παράδοση λογοτεχνών που ξεπήδησαν από τη δημόσια διοίκηση.

Είναι άραγε ο Μύρων θετικός ή αρνητικός ήρωας; Είναι μήπως τραγικός; Τραγικό είναι σίγουρα το τέλος της Ρουμπίνης Δεληγώστα. Και τι σύμπτωση με το πραγματικό γεγονός του θανάτου της υπαρκτής υπαλλήλου ενός άλλου δαιδαλώδους τομέα της δημόσιας διοίκησης, της Ρουμπίνης Σταθά, που συνέβη ένα χρόνο αργότερα από την έκδοση του μυθιστορήματος της Πόπης Στεριάδου!

Αλλά πρόσωπα του βιβλίου, ο Ειδικός Προϊστάμενος- επίτηδες προφανώς η συγγραφέας δίνει τίτλους στις βαθμίδες της διοικητικής πυραμίδας που την κάνουν ακόμα πιο γυμνή από ανθρώπινα αισθήματα- ο Αυγουστίνος Χατζηφραγκής, η αδελφή της εξαφανισμένης, αλλά και τα «παιδιά» του Κόμματος της Ανεμώνης, που εκπροσωπούν το κομματικό κράτος, κάνουν πιο ενδιαφέρον και πιο εφιαλτικό το σκιηκό αυτής της μυθιστορηματικής πολιτικής ανάλυσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το βιβλίο είναι και μια αποδελτίωση των διαβασμάτων της συγγραφέως: Σινόπουλος, Εμπειρίκος, Φιτζεράλντ, Θεοτοκάς, Ουράνης, Αθάνας, Καβάφης, Μαλάνος, Piradello, Σεφέρης, φέρνοντας και πάλι στο προσκήνιο το θέμα της διακειμενικότητας που έθεσε η Γαλλίδα ψυχναλύτρια Iulia Kristeva.

Καθηγητής Κωνσταντίνος ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

**Τιμητικές διακρίσεις και βραβεία
ύψους 17.000 ευρώ απένειμε
το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και
Ανθρωπιστικών Αξιών
«Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ»**

Τιμητικές διακρίσεις και βραβεία ύψους 17.000 ΕΥΡΩ απένειμε σε Νέους Επιστήμονες και Φοιτητές το Κέντρο Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δημ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ».

Τα βραβεία επεδόθησαν στα Γραφεία του Κέντρου στην Αθήνα. Δύο βραβεία σε αντίστοιχες Μελέτες Φοιτητών απενιμήθησαν εκ παραλλήλου και στην Μνήμη του προώρως θανόντος Φοιτητού Γεωργίου ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Σε σχετική δήλωσή του ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Κέντρου Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ εξήρε τα ευγενή κίνητρα σύστασης του Κέντρου υπό των Γονέων του προώρως θανόντος Δημητρίου ΚΑΡΛΟΥ, Φοιτητού, κυρίας Έφης ΚΑΡΛΟΥ-ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ και κ. Νικολάου ΚΑΡΛΟΥ, ανέφερε στοιχεία για το μέχρι τούδε επιτελεσθέν έργο του Κέντρου και προκήρυξε τα νέα βραβεία για την περίοδο 14/5/2006-14/5/2007.

Σκοποί του Κέντρου είναι, μεταξύ άλλων και οι εξής:

Η προώθηση των ηθικών και πολιτιστικών αξιών εν γένει μεταξύ των Νέων, μέσω υποτροφιών, συγγραφής μελετών κ.ά..

Η έκδοση εντύπων, εφημερίδων, περιοδικών, η παραγωγή ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού υλικού, η ανάπτυξη προγραμμάτων πληροφόρησης και ενημέρωσης και η έκδοση επιστημονικών μελετών προς διάχυση των ηθικών και ανθρωπιστικών αξιών.

Η επιμόρφωση της Ελληνικής Νεολαίας μέσω ειδικών προγραμμάτων, σεμναρίων, συνεδρίων, διαλέξεων, εκθέσε-

ων, εκδόσεων και διεθνών εκδηλώσεων, η αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού και η αναβάθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης των νέων σύμφωνα με τα ιδεώδη του ελληνισμού και του χριστιανισμού κ.ά..

Ο Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ γεννήθηκε την 11η Απριλίου 1982 μ.Χ. στην Αθήνα και απεβίωσε την 14η Μαΐου 2001 μ.Χ. στην Θεσσαλονίκη.

Ήταν το μόνο τέκνο της Έφης ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ και του Νικολάου ΚΑΡΛΟΥ.

Απεφοίτησε από το Κολλέγιο Αθηνών. Κατά την διάρκεια της φοίτησής του σ' αυτό επέδειξε λαμπρό ήθος, ζήλο, εργατικότητα, ιδιάζουσα επιμέλεια και διάθεση για ανάληψη ευθυνών.

Πολύ ενωρίς άρχισε να τον απασχολεί το θέμα του επαγγελματικού προσανατολισμού του.

Έτσι, από το έτος 1998 μ.Χ. με πρωτοβουλία του προέβη σε σειρά διερευνητικών επαφών με Καθηγητές Πανεπιστημίου, για το ενδεχόμενο να εγγραφεί σε Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου της Αλλοδαπής, ευθύς μετά την αποφοίτησή του από το Κολλέγιο.

Τον Ιούνιο του έτους 2000 μ.Χ. έγινε δεκτός σε Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου της Μεγάλης Βρετανίας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί η πολύ ενδιαφέρουσα εργασία, που εκπόνησε λίγο πριν αποφοιτήσει από το Κολλέγιο Αθηνών, με θέμα την «ΒΕΡΓΙΝΑ», λόγω της μεγάλης αγάπης του στην Β. Ελλάδα, στην περιοχή της Πτολεμαΐδας, στην Θεσσαλονίκη και στο χωριό Περγίκα.

Κατόπιν ήρθε το Πανεπιστήμιο, η άλλη μεγάλη του αγάπη, η Ιατρική, η ευτυχία, το δικό του σπίτι στη Θεσσαλονίκη, η Φυσιολογία, η Ανατομία.

Τον Απρίλιο και τον Μάιο του έτους 2001 μ.Χ. έλαβε ενεργώς μέρος σε Επιστημονική Συνάντηση Νέων Επιστημόνων και Ανωτάτων Στελεχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες επί θεμάτων Νεότητας, Απασχόλησης και Επιστημονικής Έρευνας.

Ο Δημήτριος Ν. ΚΑΡΛΟΣ διεκρίνετο για τις δημιουργικές ανησυχίες του, την βεβαιότητά του για τις ικανότητές του, τον πόθο του για γρήγορη κατάκτηση της γνώσης, την δίψα του για ζωή, το ήθος και την αγάπη του για τον Συνάνθρωπο.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Της κ. **Όλγας-Ελένης ΑΣΤΑΡΑ**
Κατόχου Μετ. Τίτλ. Σπ.
επί θεμάτων Βιώσιμης Ανάπτυξης

1. Εισαγωγικά

Στο συγκεκριμένο άρθρο διερευνάται η ιστορικο-πολιτιστική ταυτότητα του Βόλου σε σχέση με τη βιώσιμη αστική του συγκρότηση. Για να δοθεί ικανοποιητική απάντηση στο παραπάνω ερώτημα διερευνάται ο όρος «ταυτότητα» με βάση τη δεδομένη βιβλιογραφία και στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια περιγραφής της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας της συγκεκριμένης πόλης του Βόλου. Πρωτίστως όμως είναι ανάγκη να προσδιορισθεί η θέση του στον Ελλαδικό χώρο και ειδικότερα στην ελληνική περιφέρεια.

Ο Βόλος είναι παραθαλάσσια πόλη σε επίπεδη περιοχή και βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από το «μυθικό» βουνό Πήλιο (υψόμετρο 1054 μέτρα). Η πόλη ξεκινάει από τους πρόποδες του βουνού και καταλήγει στο λιμάνι, που είναι, το μόνο μεγάλο της Θεσσαλίας(10). Σε καίρια θέση στο μυχό του Παγασητικού κόλπου ο Βόλος είναι η πρωτεύουσα του Νομού Μαγνησίας. Σχεδόν ισορροπεί ανάμεσα στην μητρόπολη του Νότου (Αθήνα) και στην πρωτεύουσα των Βαλκανίων (Θεσσαλονίκη) και βρίσκεται στο κέντρο μιας νοτιής ευθείας που ενώνει το Ιόνιο με τα παράλια της Μικρασίας(1).

Στο πρώτο μέρος του άρθρου παρουσιάζεται η βιβλιογραφική προσέγγιση του όρου «ταυτότητα». Σύμφωνα με αυτήν, η ταυτότητα μιας πόλης δεν είναι παρά η φυσιογνωμία αυτού του πολιτισμού. Δηλαδή της έκφρασης της συνειδητότητας, που ένας-ένας πολίτης και όλοι μαζί ως κοινωνικό σύνολο καταφέρνουν να αναπτύξουν, να διατυπώσουν λογικά και μυθολογικά και να αποτυπώσουν σε μορφές χώρου, χρόνου ή συμπεριφοράς.

Στο επόμενο μέρος, παρουσιάζονται η ιστορία και η αρχιτεκτονική της ευρύτερης περιοχής του Βόλου. Έτσι παρουσιάζεται η εξέλιξη των οικισμών της περιοχής από την αρχή της εμφάνισής τους ως τις μέρες μας και καταγράφονται αξιόλογα μνημεία και κτίρια της περιοχής.

Στο τρίτο μέρος, γίνεται μια σύντομη αναφορά στον πολιτισμό της πόλης του Βόλου. Αυτό το μέρος έρχεται να συμπληρώσει το προηγούμενο, αφού ως γνωστόν ο πολιτισμός ενός τόπου περιλαμβάνει τόσο την ιστορία και αρχιτεκτονική του, όσο και τα ήθη και έθιμα, τη λογοτεχνία καθώς και τα πρόσωπα που σφράγισαν με το έργο τους την ιστορία

της πόλης. Κατά συνέπεια αναφέρονται ήθη και έθιμα της ευρύτερης περιοχής, γνωστοί βολιώτες λογοτέχνες καθώς και πρόσωπα που αποτέλεσαν ακρογωνιαίο λίθο της νεότερης ιστορίας της πόλης.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στους πυκνωτές φυσιογνωμίας του Βόλου, παρουσιάζεται το συγκεκριμένο σύμβολο της πόλης που αποτελεί στοιχείο ταυτότητας για την πόλη. Επιπλέον, στο ίδιο μέρος, με τη συνδρομή ενός σύντομου ερωτηματολογίου και τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης γίνεται προσπάθεια διερεύνησης και προβολής της γνώμης των κατοίκων για την ταυτότητα της πόλης του Βόλου.

Στο τελευταίο μέρος του άρθρου παρατίθενται τα συμπεράσματα της διερεύνησης της συμβολής της ιστορικο-πολιτιστικής ταυτότητας του Βόλου στη βιώσιμη αστική του συγκρότηση.

2. Ορισμός της «Ταυτότητας» της Πόλης

Η γενική σημασία του όρου ταυτότητα περιλαμβάνει το σύνολο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων ενός προσώπου ή αντικειμένου. Οι διάφορες μέθοδοι που ιστορικά επινοήθηκαν για να μελετήσουν την ταυτότητα (όπως π.χ. η μορφολογική, η ψυχολογική ή η βιολογική), μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι εξαρχής ο όρος συνδέθηκε με τον άνθρωπο (6). Κατ' αρχήν, λοιπόν, ο όρος ταυτότητα αφορά στον άνθρωπο και μιλώντας για ταυτότητα ενός τόπου εξετάζεται ο τόπος ανθρωπομορφικά αναζητώντας τον χαρακτήρα του (8).

Προκειμένου να εντοπισθεί η ταυτότητα μιας πόλης, πρέπει αυτή να εξετασθεί ως Χώρα, δηλαδή ως ένας τόπος με χωρική υπόσταση αναπτυσσόμενη και εξελισσόμενη, μέσα, όχι απλά στον αφηρημένο χρόνο, αλλά στο συγκεκριμένο δικό του καιρό, γράφοντας το δικό του χρονικό (τη δική του ιστορία) διατυπώνοντας και εκφράζοντας, μέσα από όλες τις μορφές έκφρασής του, την ιδεολογία και το συναίσθημα που το έμπυχο υλικό του αναπτύσσει. Όταν ο λόγος μιας πόλης-χώρας είναι ο ισχυρός και ο μύθος ως γλώσσα της ψυχής της έντονος, τότε η προσωπικότητά της, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από την ενσυνείδητη συλλογικότητα που η πόλη αναπτύσσει, εμφανίζει αυτό που τόσο απλά ονομάζεται πολιτισμός. Αυτό που αναζητάται ως ταυτότητα μιας πόλης δεν είναι παρ' όλο το προφίλ αυτού του πολιτισμού, της έκφρασης δηλαδή της συνειδητότητας που ένας-ένας πολίτης, και όλοι μαζί ως κοινωνικό σύνολο κατάφεραν να αναπτύξουν, να διατυπώσουν λογικά και μυθολογικά και να αποτυπώσουν σε μορφές χώρου, χρόνου ή συμπεριφοράς (11).

Είναι, λοιπόν, βέβαιο ότι η διαπίστωση της ταυτότητας, ως συγκεκριμένης οντότητας και συγκεκριμένης ιδιαιτερότητας, γίνεται πάντα μέσα από την αντίληψη - κατανόηση όλων των μορφών έκφρασης της πόλης, και ερμηνεία τελικά των στοιχείων εκείνων που θεωρούνται σημαντικά για τη σχέση των ατόμων, τη διασύνδεσή τους με τον τόπο, την πόλη, την οποία έτσι οντοποιούν, αφού της προσδίδουν σημασίες και η οποία τελικά τους οντοποιεί αφού ανακαλύπτουν τον εαυτό τους συνδιαλεγόμενοι μαζί της. Έτσι ο τόπος δεν είναι αδιάφορος για τα άτομα αλλά αποτελεί στοιχείο με το οποίο συνδέονται μέσα από τις γνώμες τους, τις κρίσεις τους, τα συναισθήματά τους και τις πράξεις τους (11).

Μέσα από συγκεκριμένες προσεγγίσεις (εννέα σε αριθμό) καταγράφηκε σειρά στοιχείων τα οποία υποστηρίζουν την αναγνώριση της ταυτότητας μιας πόλης. Ενδεικτικά αναφέρονται το φυσικό ανάγλυφο, η παρουσία του φυσικού στοιχείου, το κλίμα, τα κτίρια,

το πολεοδομικό κέλυφος, τα οικονομικά - κοινωνικά χαρακτηριστικά, ο μύθος του τόπου, το αρχιτεκτονικό του στυλ, οι πυκνωτές φυσιογνωμίας και άλλα (11).

Κατά συνέπεια γίνεται αντιληπτό, ότι η ανάλυση και η απόδοση στη συνέχεια της ταυτότητας μιας πόλης επιβάλλει την πολυεπίπεδη προσέγγισή της. Τα επίπεδα αυτά οπωσδήποτε θα πρέπει να αφορούν τον τόπο, τα ιδεολογικά και ψυχολογικά εκείνα στοιχεία, που έχουν συνδεθεί στη διάρκεια του ιστορικού χρόνου με την πόλη. Επομένως, η συσχέτιση του τοπίου μιας πόλης με ιδεολογικά και συναισθηματικά στοιχεία είναι μια απαραίτητη ενέργεια στη διαδικασία αναζήτησης της ταυτότητάς της (7).

3. Ιστορικά στοιχεία - Αρχιτεκτονική

Πριν παρατεθούν τα ιστορικά στοιχεία της πόλης του Βόλου είναι αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι η ιστορία αυτής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία της ευρύτερης περιοχής της Μαγνησίας αλλά και της Θεσσαλίας. Έτσι η αναφορά στη γενικότερη ιστορία της ευρύτερης περιοχής καθίσταται αναγκαία.

Η αρχαιολογική σκαπάνη που άρχισε από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα συστηματικά να ερευνά το έδαφος της Μαγνησίας, αποκάλυψε, πως η νοτιοδυτική περιοχή του σημερινού Βόλου κατοικούνταν από την εποχή που λεγόταν νεολιθική. Οι ανασκαφές που έγιναν στο Διμήνι και στο Σέσγλο έφεραν στο φως σπουδαία ευρήματα και αποκάλυψαν ένα πανάρχαιο πολιτισμό (2).

Όσον αφορά το Διμήνι ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται σε χαμηλό λόφο, έξω από το ομώνυμο χωριό και προσφέρει την πιο πλήρη εικόνα νεολιθικού οικισμού. Το 1980, νοτιοανατολικά του λόφου, αποκαλύφθηκε και ένας δεύτερος οικισμός. Πρόκειται για μυκηναϊκό κέντρο που ταυτίζεται με την αρχαία Ιωλκό (3).

Ο δεύτερος και παλαιότερος νεολιθικός οικισμός είναι το Σέσγλο. Εδώ οι ανασκαφές που έγιναν το 1901 έφεραν στο φως τον αρχαιότερο νεολιθικό οικισμό της Βαλκανικής (3).

Οι χρονολογήσεις έχουν δείξει ότι η περιοχή κατοικήθηκε από τα μέσα της 7ης χιλιετίας μέχρι και την 4η χιλιετία π.Χ. Κατά την 5η χιλιετία π.Χ. (μέση νεολιθική εποχή) ο οικισμός απλωνόταν σε έκταση τουλάχιστον 100 στρεμμάτων (3).

Οικισμοί που κατοικήθηκαν κατά τη μέση Χαλκοκρατία, από το 2300 π.Χ., είναι η Ιωλκός. Αργότερα στην περιοχή αυτή καταφτάνουν και οι Μινύες οι οποίοι οχυρώνουν την Ιωλκό και τη χρησιμοποιούν ως ορμητήριο των επιχειρηματικών εξορμήσεών τους. Κατορθώνουν για μεγάλο διάστημα να καταστούν οι κυρίαρχοι του βόρειου Αιγαίου. Η ακμή της Ιωλκού συνεχίζεται και κατά τη Μυκηναϊκή εποχή. Η δύναμή τους αντανάκλαται στους μύθους της Αργοναυτικής Εκστρατείας κατά την οποία ο Ιάσοντας και οι Αργοναύτες ταξιδέψανε με την Αργώ το μυθικό πλέον πλοίο στην Κολχίδα, όπου εκεί με τη συνδρομή της Μήδειας κόρης του Βασιλιά Αιήτη, καταφέρανε να κλέψουν το Χρυσόμαλλο δέρας. Μυκηναϊκοί οικισμοί εντοπίζονται και στις Σποράδες (3).

Παλαιότερες παραδόσεις κάνουν λόγο για τους Πελασγούς, που ήταν οι πρώτοι κάτοικοι της Θεσσαλίας και αν ήταν ή όχι έλληνες, παραμένει ένα άλυτο πρόβλημα. Η περιοχή όμως του Πηλίου κατοικούνταν από τον ίδιο λαό που κατοικούσε και στη νοτιοδυτική Μακεδονία και λεγόταν Μαγνήτες. Γεωγράφοι και ιστορικοί ξεχωρίζανε τους Μαγνήτες από τους Θεσσαλούς και ο διαχωρισμός αυτός κράτησε ως τη βυζαντινή εποχή.

Ίσως σ' αυτό να συνετέλεσαν και κάποιες ιδιομορφίες στο ντύσιμο και στη λατρεία, που δίνανε τοπικό χρώμα στα ήθη και έθιμα των Μαγνητών (2).

Η Μαγνησία, τους πρώτους αιώνες της ιστορίας της, αντίριζε πάντα τις αρπαχτικές διαθέσεις των Αλευάδων της Λάρισας, που μαζί με τους Σκοπάδες, κατείχαν τον ανατολικό κάμπο της Θεσσαλίας. Οι αντικειμενικές αυτές συνθήκες, ανάγκασαν τους Μαγνητές, να έρθουν σε επαφή με τους καμπίσιους και να εφαρμόσουν κοινή εξωτερική και εσωτερική πολιτική σε πολλά ζητήματα. Για να το πετύχουν αυτό ιδρύσαν ένα νέο θεσμό, ένα νέο πολιτικό οργανισμό, το 367 ή 363 π.Χ. το Κοινό των Μαγνητών (σύμφωνα με άλλες πηγές λεγόταν Κοινό των Θετταλών). Αυτό αποτελούνταν από μια επιτροπή που εκλεγόταν από όλες τις μαγνητικές πόλεις και συνεδρίαζε τακτικά σε καθορισμένη ημερομηνία και σε ώρα ανάγκης και έκτακτα. Τα ψηφίσματα που έβγαζε το «Κοινό των Μαγνητών» ήταν υποχρεωτικής εφαρμογής σε όλη τη Μαγνησία (2).

Το 344 π.Χ., ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος γίνεται άρχοντας του Κοινού των Θετταλών και η περιοχή βρίσκεται πλέον υπό την επιρροή του. Οι Θεσσαλοί συστρατεύθηκαν με το Φίλιππο όταν τους είχε ανάγκη και κατόπιν με τον Αλέξανδρο στο Γρανικό, στην Ισσό και στα Γαυγάμηλα (3).

Ένα ακόμη δείγμα της ιστορικο-πολιτικής συνέχειας της πόλης του Βόλου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής, είναι η Αρχαία Δημητριάδα, η οποία ιδρύθηκε στις αρχές του 3ου π.Χ. αιώνα, όπως προαναφέραμε από το Δημήτριο τον πολιορκητή. Η πόλη δημιουργήθηκε από την ένωση των γειτονικών μικρών αστικών κέντρων. Εξελίχθηκε χάρη στην οχύρωσή της σε πολεμικό ναύσταθμο των Μακεδόνων βασιλέων και σε ισχυρότατο οικονομικό, εμπορικό και διοικητικό κέντρο, που γνώρισε τη μεγαλύτερη ακμή του στα 217-168 π.Χ. Εγκαταλείφθηκε τον 6ο μ.Χ. αιώνα, μετά από μακρά περίοδο παρακμής, κυρίως, γιατί τότε ξεκίνησε ν' αναπτύσσεται το νέο αστικό κέντρο της περιοχής, που συμπίπτει με τη σημερινή πόλη του Βόλου (3).

Η πόλη ήταν περιμετρικά οργανωμένη με τείχος, ενισχυμένο με τετράγωνους πύργους, το οποίο σώζεται σχεδόν σε όλο το μήκος του, εκτός από ένα τμήμα στη βόρεια πλευρά. Ήδη έχουν ανασυρθεί και οι περίφημες επιτύμβιες στήλες της Δημητριάδας, οι οποίες προσέφεραν σημαντικές πληροφορίες για την καθημερινή ζωή στην πόλη. Η Αρχαία Δημητριάδα έχει να αναδείξει, επίσης, σημαντικά κτίρια όπως το Αρχαίο Θέατρο Δημητριάδας που χρονολογείται από τον 3ο π.Χ. αιώνα και το Υδραγωγείο τον 4ο μ.Χ. αιώνα, το οποίο ήταν ένα τεράστιο τεχνικό έργο για τη μεταφορά νερού από το Πήλιο για την υδροδότηση της πόλης (3).

Στον 6ο αιώνα μ.Χ., η Μακεδονία και η Θεσσαλία υποφέρουν από τις καταστροφικές επιδρομές των Ούννων! Έτσι, λοιπόν, ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ιουστινιανός αποφασίζει να οχυρώσει τις πόλεις κλειδιά της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας, επισκευάζοντας όπου υπήρχαν, τα παλιά οχυρά τους ή κατασκευάζοντας καινούρια κάστρα. Διασώζεται η πολύτιμη πληροφορία από το βυζαντινό ιστορικό Προκόπιο, πως ανάμεσα στα κάστρα που χτίστηκαν τότε, περιλαμβάνεται και το «Κάστρον Δημητριάς» (4).

«Φαίνεται», γράφει η Ανθή Ευσταθίου - Μπάτζιου, «ότι στα μέσα του 6ου αιώνα, η Δημητριάδα εγκαταλείπεται και ο πληθυσμός μεταφέρεται στο λεγόμενο Κάστρο του Βόλου, όπου έχουν ανασκαφεί κτίρια και ψηφιδωτά (βασιλική), τάφοι, τείχη. Ο χώρος αυτός παίρνει το όνομα της Δημητριάδας και σ' αυτόν αναφέρεται η πληροφορία του Προκοπίου, ότι χτίστηκαν τα τείχη της Δημητριάδας την εποχή του Ιουστινιανού (4).

Η πόλη του Βόλου άρχισε να σχηματίζεται γύρω από το κάστρο, το οποίο κτίστηκε στα μέσα του βου αιώνα στη σημερινή συνοικία Παλαιά, φυσική οχυρή θέση στη δυτική πλευρά της πόλης. Στο νότιο μέρος του κάστρου, υπήρχε μια μικρή σκάλα-λιμάνι, απ' όπου γινόνταν η εξαγωγή των προϊόντων του θεσσαλικού κάμπου και του Πηλίου. Το κάστρο πέρασε από τα χέρια των υστεροβυζαντινών φεουδαρχών στους Καταλανούς και τελικά στους Τούρκους, που εγκατέστησαν εκεί μόνιμη φρουρά. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι, στη καρδιά του Μεσαίωνα, δηλαδή το 14ο αιώνα, ο Βόλος (η περιοχή του κάστρου δυτικά της σύγχρονης πόλης του Βόλου) αναφέρεται ως Γόλος, τοπωνύμιο το οποίο δόθηκε από τους παλαιοσλάβους (οι οποίοι είχαν εγκατασταθεί στη Μαγνησία επιφέροντας πολλές και φοβερές καταστροφές) και σήμαινε γυμνό και άδενδρο μέρος (4).

Η εποχή, που ακολουθεί, συμπύπτει με την ανάδειξη της Σκάλας στο μεγαλύτερο εμπορικό λιμάνι της περιοχής. Από τα μέσα του 19ου αιώνα, οικοδομείται η νέα πόλη του Βόλου και η σημασία του κάστρου προοδευτικά υποβαθμίζεται. Με την απελευθέρωση της Θεσσαλίας, το 1881, το κάστρο ερημώθηκε εντελώς και το 1889 κατεδαφίστηκε και ρυμοτομήθηκε, καθώς η πόλη επεκτεινόταν ταχύτατα (3).

Η νέα πόλη άρχισε να κτίζεται με σχέδιο, ακολουθώντας παράλληλες προς τη παραλία σειρές κτιρίων με καταστήματα, εργαστήρια και σπίτια. Κοντά στα σύνορα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, και με το σημαντικότερο λιμάνι της, αναπτύχθηκε ραγδαία. Κτίζονται πολλά νεοκλασικά και λίγο αργότερα μοντέρνα κτίρια, πολλά από τα οποία φέρουν την υπογραφή γνωστών αρχιτεκτόνων της εποχής. Νέοι μεγαλοπρεπείς ναοί (Άγιος Νικόλαος, Μεταμόρφωση, Άγιος Κωνσταντίνος) δίνουν το όνομά τους στις νεοσύστατες συνοικίες της πόλης. Οι νεοσύστατες βιομηχανίες στεγάζονται σε ενδιαφέροντα δείγματα αρχιτεκτονικής, ανάλογα με εκείνα της κεντρικής και δυτικής Ευρώπης (3). Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνεται και από το ότι τα «διάσπαρτα εργοστάσια και καπναποθήκες οικοδομήθηκαν και μέσα στον οικιστικό ιστό, ακόμη και στην παραλιακή ζώνη, ακολουθώντας τη λογική του αστικού κτιρίου (π.χ. το καπνεργοστάσιο Ματσόγγου, οι καπναποθήκες Σπίρερ και Παπαστράτου κ.λ.)» (5).

Ένα άλλο στοιχείο ήρθε να ενισχύσει και να υπογραμμίσει τις αλλαγές που συντελούνταν στην πόλη. Η αρχιτεκτονική των δημοσίων αλλά και των ιδιωτικών κτιρίων, νεοκλασική και εκλεκτικιστική, ακολούθησε τα πρότυπα της επίσημης αρχιτεκτονικής του Βασιλείου και τις κοσμοπολίτικες εμπειρίες των εύπορων Πηλιορειτών εμπόρων. Οι αισθητικές επιλογές των αρχών αλλά και των νέων αστών άφησαν συστηματικά έξω από το αρχιτεκτονικό ρεπερτόριο της πόλης την πλούσια πηλιορειτική παράδοση. Κατά κανόνα, τα δημόσια κτίρια υιοθέτησαν το νεοκλασικό ύφος (θέατρο, δικαστήρια, εκπαιδευτήρια), τα μέγαρα των ιδιωτών πιο εκλεκτικιστικές φόρμες (π.χ. μέγαρο Σαραφοπούλου, Χατζηκυριαζή), ενώ τα εργοστάσια εισήγαγαν μια νέα λειτουργική αισθητική με εμφανή τη δομή της κατασκευής, οδοντωτές στέγες και μεγάλα εν σειρά ανοίγματα. Πάντως όλα τους, δημόσια κτίρια και κτίρια οργανισμών, ιδιωτικά μέγαρα και απλές κατοικίες, κτίρια αναψυχής, αλλά και κτίσματα χρηστικά - καταστήματα, αποθήκες, εργοστάσια - ενδόθησαν τις αρχιτεκτονικές μορφές που θεωρήθηκαν ότι αρμόζουν σ' ένα σύγχρονο αστικό περιβάλλον (5).

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή το 1922 εγκαθίσταται στο Βόλο μεγάλο κύμα προσφύγων, κυρίως στη συνοικία της Νέας Ιωνίας, το οποίο συνέβαλε στην περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και επηρέασε τον τρόπο ζωής της πόλης (3). Η έλευ-

ση των προσφύγων τροφοδότησε την πόλη με φθηνά εργατικά χέρια, παράλληλα η εργασιακή κουλτούρα και η παράδοση των γυναικών κυρίως προσφύγων στην υφαντουργία και την επεξεργασία καπνού αποτέλεσε παράγοντα ανανέωσης της Βολιώτικης βιομηχανίας (5). Τη δεκαετία του 1930 ο ιταλός μηχανικός και διευθυντής των σιδηροδρόμων Θεσσαλίας Evaristo De Chirico (πατέρας του παγκοσμίως εμβέλειας ζωγράφου giorgio De Chirico) σχεδίασε το περίφημο Τραϊνάκι του Πηλίου γνωστό και με το χαϊδευτικό του «Μουντζούρης» (3).

Οι σεισμοί του 1955 επέφεραν μεγάλες καταστροφές και έγιναν η αφορμή για να ξανακτιστεί η πόλη και να αποκτήσει πλέον τη μορφή που έχει σήμερα. Η ανάπτυξη συνεχίστηκε με την ίδρυση βιομηχανικής ζώνης, τη συνεχή αναβάθμιση της υποδομής του λιμανιού, αλλά και την ανάπτυξη του τουρισμού, μια και ο Βόλος βρίσκεται στο σταυροδρόμι της ευρύτερης τουριστικής περιοχής Πηλίου, Σποράδων και Ευβοίας. Την οικονομική πρόοδο συνόδευσε η μορφωτική και πνευματική ακμή, με τη λειτουργία βιβλιοθηκών και προτύπων σχολών, την έκδοση περιοδικών και καθημερινών εφημερίδων και τέλος με την ίδρυση του πανεπιστημίου (3).

Ένα πρωτότυπο παράδειγμα αρχιτεκτονικής κατασκευής στο Βόλο αποτελεί το σύγχρονο Δημαρχείο της πόλης, το οποίο κτίστηκε το 1970, σε σχέδια του Δημήτρη Πικιώνη, και συνδυάζει την παραδοσιακή πηλιορείτικη αρχιτεκτονική με το λεπτό ύφος και τη χαρακτηριστική γραφή του δημιουργού του. Ένα άλλο παράδειγμα αρχιτεκτονικής είναι το Δημοτικό Ωδείο, που είναι ένα παλιό αποκατεστημένο νεοκλασικό όπου γίνονται συχνά σημαντικές συναυλίες έντεχνης μουσικής. Άξιο μνείας είναι φυσικά και το Αθανασάκειο Μουσείο, το αρχαιολογικό μουσείο του Βόλου, το οποίο κτίστηκε στα 1907-1909 με χρήματα του ευεργέτη Αλέξη Αθανασάκη από την Πορταριά. Στην ανατολική άκρη της προβλήτας ορθώνεται το παλιό καπνεργοστάσιο Παπαστράτου, το οποίο σήμερα είναι ειδικά διαμορφωμένο και αποτελεί την έδρα του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Το δυτικό τμήμα της παραλίας καταλαμβάνεται από τις εγκαταστάσεις του εμπορικού λιμανιού. Το τμήμα του λιμανιού, μέσα στην πόλη, εξυπηρετεί τα επιβατικά σκάφη, τα σκάφη αναψυχής, καθώς και τα οχηματαγωγά και υδροπτέρυγα. Τέλος υπάρχει η αγορά της πόλης του Βόλου, που εκτείνεται κατά μήκος των παράλληλων προς τη θάλασσα οδών, αλλά και στους γύρω κάθετους δρόμους. Εκεί τα μοντέρνα καταστήματα γειτονεύουν με παραδοσιακά μαγαζιά και εργαστήρια, καθώς και με πενταόροφες και εξαόροφες πολυκατοικίες (δείγματα της άναρχης οικιστικής ανάπτυξης της δεκαετίας του 60 και 70) (3).

4. Πολιτισμός

Όσον αφορά τα στοιχεία πολιτισμού στην πόλη του Βόλου αλλά και στην ευρύτερη περιοχή αυτά συγκροτούνται από την πλούσια ιστορία της περιοχής και τα σημαντικότερα μνημεία ορόσημα της κάθε εποχής, τα οποία αναφέρθηκαν προηγουμένως, όσο και από διάφορα ήθη και έθιμα της περιοχής, αλλά και από τη συνεισφορά των λογοτεχνών που είναι από το Βόλο. Όλα τα παραπάνω έρχονται να συμπληρώσουν το πλούσιο πολιτιστικό ψηφιδωτό αυτής της πόλης. Είναι αναγκαίο επίσης να τονισθούν τα διάφορα σημαντικά πρόσωπα που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ιστορίας και του πολιτισμού του Βόλου.

Ειδικότερα αναφέρονται κάποια παλιότερα έθιμα τα οποία κατάγονται από την ευρύτερη περιοχή του Πηλίου και αφορούν το οικογενειακό δίκαιο. Έτσι, λοιπόν, συναντάται το έθιμο της προίκας σε ακίνητα και μετρητά, αλλά πολλές φορές, και το πανωπροίκι. Εκείνο, όμως, που είναι χαρακτηριστικό είναι ότι, πολλές φορές, η προίκα μεταβιβαζόταν στην κυριότητα του γαμπρού και δεν επιστρεφόταν όταν πέθαινε η νύφη ή χώριζε το αντρόγυνο, γεγονός που γινόταν πολύ σπάνια (2).

Μα το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ένα άλλο έθιμο. Η νύφη που δεν ήταν παρθένα, την επόμενη του γάμου, εκδιωχνόταν πολλές φορές με διαπόμπευση. Ο γαμπρός την έβαζε ανάποδα καβάλα σε γομάρι (στο Πήλιο τα γαϊδούρια τα λένε γομάρια) και την έστελνε με τους φίλους του (κουμπάρο, μπράτιμο κ.λ.), στον πεθερό. Η διαπόμπευση αυτή ήταν σ' όλα τα χωριά καθιερωμένη και μόνο στα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας το βάρβαρο αυτό έθιμο ατόνησε. Ακόμα και οι παντρεμένες γυναίκες αν παραστρατούσαν, ο σύζυγος είχε το δικαίωμα να τις διαπομπεύσει με τον παραπάνω τρόπο (2).

Αλλά ο Βόλος και η ευρύτερη περιοχή του Πηλίου, εκτός από σκληρά έθιμα έχουν να επιδείξουν και πλούσια λογοτεχνική παράδοση. Συγκεκριμένα υπάρχουν σημαντικοί βολιώτες ποιητές και πεζογράφοι που αξίζουν μνείας. Από ποιητές αναφέρονται ενδεικτικά οι Βασίλης Στεριάδης, Μανόλης Μπαλλής, Θανάσης Κωσταβάρας (1950-1970), Ζήσης Οικονόμος (1930), Γιώργος Παναγιώτου (σύγχρονος), Γιάννης Τζώρτζης και Μιχαήλ Μήτρας. Από πεζογράφους αναφέρονται οι σημαντικότεροι: Παναγιώτης Κατσιρέλος, Ηλίας Λεφούσης, Γιάννης Παπαδόπουλος και Κώστας Ακριβός (9).

Ακόμη θα πρέπει να αναφερθούν και ορισμένα πρόσωπα που αποτέλεσαν σημαντικό κομμάτι της ιστορίας και της παράδοσης της πόλης του Βόλου αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Τέτοια πρόσωπα είναι ο διάσημος ζωγράφος Τζόρτζιο ντε Κίρικο, ο οποίος γεννήθηκε στο Βόλο όπου πέρασε τα παιδικά του χρόνια. Επίσης πρέπει να αναφερθεί ο Ρήγας Φεραίος ή Βελεστινλής πολιτικός, οραματιστής, λογοτέχνης, δάσκαλος και εθνομάρτυρας, ο οποίος καταγόταν από το γειτονικό Βελεστίνο, και συνέδεσε το όνομά του με το Πήλιο (12). Είναι επιβεβλημένο τέλος να γίνει αναφορά στους Άνθιμο Γαζή, Δανιήλ Φιλιπίδη και Γρηγόρη Κωνσταντά, που στα σημαντικότερα έργα τους αποτυπώθηκε η πνευματική αναγέννηση και ανάπτυξη του Πηλίου τον 19ο αιώνα (3).

5. Πυκνωτές Φυσιογνωμίας

Την ιστορία του Βόλου την έχει σημαδεύσει και ο μύθος της Αργοναυτικής Εκστρατείας. Δηλαδή το κατόρθωμα του Ιάσονα και των συντρόφων του να πάρουν με το μέρος τους τη Μήδεια να κλέψουν το χρυσόμαλλο δέρασ, και να το μεταφέρουν από την Κολχίδα στην Ιωλκό (13).

Με βάση, λοιπόν, τον ορισμό του πυκνωτή φυσιογνωμίας που εννοιολογικά αναφέρεται στο χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας πόλης, το οποίο και αποτελεί στοιχείο της ταυτότητάς της και τη διακρίνει από άλλους τόπους, μπορεί να θεωρηθεί ότι πυκνωτής φυσιογνωμίας για την πόλη του Βόλου είναι το άγαλμα της Αργούς στην παραλία του Βόλου. Αυτό συμπυκνώνει, στη συνείδηση των κατοίκων, την αρχαία ιστορία του τόπου στον οποίο κατοικούν και αποτελεί σύμβολο της νικηφόρας εκστρατείας προς αναζήτηση του πολυπόθητου θησαυρού.

Με τον ίδιο τρόπο, πυκνωτής φυσιογνωμίας μπορεί να αποτελεί το κτίριο του Πανεπιστημίου της Θεσσαλίας στην παραλία του Βόλου (το αποκατεστημένο και ειδικά διαμορφωμένο κτίριο των καπναποθηκών Παπαστράτου). Αυτό αποτελεί στοιχείο πνευματικής και πολιτιστικής αναβάθμισης της πόλης του Βόλου καθώς και αρχιτεκτονικής πρωτοτυπίας αφού αρμονικά συνδυάζει την εποχή, πριν τους σεισμούς του 1955, με τη σύγχρονη σε αρχιτεκτονικό, πολιτιστικό και αισθητικό επίπεδο. Επίσης, επηρεάζει το συναισθηματικό και λογικό κομμάτι των κατοίκων της πόλης προς την κατεύθυνση της παραδοχής και χρησιμοποίησης της παράδοσης, όχι με στείρο τρόπο, αλλά σε πρακτικό χρηστικό επίπεδο και τροποποιημένο έτσι, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής.

Για την ολοκλήρωση της προσέγγισης της ιστορικο-πολιτιστικής ταυτότητας του Βόλου πραγματοποιήθηκε ενδεικτική έρευνα σε 100 κατοίκους της περιοχής με το ερώτημα: «Ποιο θεωρείτε ότι είναι το σημαντικότερο μνημείο της πόλης;».

Στην παραπάνω ερώτηση το 75% απάντησε ότι η Αργώ αποτελεί το σημαντικότερο μνημείο της περιοχής, ενώ οι 3 αναφέρανε τον αρχαιολογικό χώρο στο Σέσκλο και οι υπόλοιποι 2 αναφέρανε τον αρχαιολογικό χώρο στο Διμήνι. Διαπιστώνεται αυτό που τονίσθηκε και παραπάνω ότι, δηλαδή, η Αργώ φαίνεται να αποτελεί σύμβολο ή πολύ απλά πυκνωτή φυσιογνωμίας για την πόλη του Βόλου.

6. Συμπεράσματα

Ο Βόλος έχει να επιδείξει διεθνώς υψηλή πολιτιστική δράση, αρχαία ιστορία και κουλτούρα. Ο Αχιλλέας, ο Ιάσοντας, οι Αργοναύτες, οι Κένταυροι είναι χαρακτηριστικές μορφές της πλούσιας μυθολογίας της περιοχής που συναντούν στην πορεία του χρόνου τους «σύγχρονους μύθους» του Ρήγα Φεραίου - Βελεστινλή του ζωγράφου Θεόφιλου, του Evaresto & Giorgio De Chirico και άλλων πολλών επώνυμων και ανώνυμων μορφών της ελληνικής ιστορίας, επιστήμης και τέχνης.

Οι σημαντικότεροι σε ευρωπαϊκό επίπεδο νεολιθικοί οικισμοί του Σέσκλου και Διμηνίου, οι μυκηναϊκές θέσεις στα Παλιά και στα Πενκάκια του Βόλου, το αρχαίο θέατρο της Δημητριάδος αποτελούν ιστορικά μνημεία παγκοσμίου ενδιαφέροντος. Στα τελευταία έρχονται να προστεθούν βιομηχανικά κτίρια που χρονολογούνται από το τέλος του 19ου αιώνα και σηματοδοτούν την μακρά βιομηχανική και εμπορική παράδοση της πόλης του Βόλου αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Όλα αυτά συνθέτουν την ιστορικο-πολιτιστική ταυτότητα της πόλης του Βόλου.

Η μοναδική φυσική ομορφιά του Βόλου και η μακροχρόνια πορεία του νομού και συγκεκριμένα της πόλης του Βόλου μέσα στην ιστορία συνυπάρχουν σε ένα απόλυτα αρμονικό φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον και συμβάλουν στην πορεία της αστικής του βιωσιμότητας. Ειδικότερα, από τους νεολιθικούς οικισμούς του Σέσκλου και του Διμηνίου και την ακμή της αρχαίας Ιωλκού έως το κοινό των Μαγνητών ή Θετταλών, την Αρχαία Δημητριάδα και τους Βυζαντινούς χρόνους αλλά και το ρόλο που διαδραμάτισε στη νεότερη ιστορία μέσω πνευματικών ανθρώπων όπως ο Ρήγας Φεραίος και άλλοι, διαπιστώνεται και προσδιορίζεται η ιστορική και πολιτιστική συνέχεια και ταυτότητα του Βόλου (καθώς και της ευρύτερης περιοχής).

Αυτή η συνέχεια, είναι συνυφασμένη στην ιστορική και πολιτιστική συνείδηση των κατοίκων του Βόλου και προσδιορίζει την πορεία του ως ανεπτυγμένου αστικού κέ-

ντρου, η οποία φτάνει μέχρι σήμερα με την ανάπτυξη της σύγχρονης πόλης του 19ου αιώνα και την συνύπαρξη των ιστορικών αρχαίων μνημείων και των νεότερων βυζαντινών καθώς και την ενσωμάτωσή τους στο σύγχρονο αστικό κέντρο αλλά και το πάντρεμα της παραδοσιακής με τη νεότερη αρχιτεκτονική. Η έλευση των προσφύγων το 1922, αποτέλεσε παράγοντα ανανέωσης της εμπορικής και βιομηχανικής του παράδοσης. Τέλος, η ανάπτυξη συνεχίστηκε με την ίδρυση βιομηχανικής ζώνης, τη συνεχή αναβάθμιση της υποδομής του λιμανιού, αλλά και την ανάπτυξη του τουρισμού, αφού ο Βόλος βρίσκεται στο σταυροδρόμι της ευρύτερης τουριστικής περιοχής Πηλίου, Σποράδων και Ευβοίας. Την οικονομική πρόοδο συνόδευσε η μορφωτική και πνευματική ακμή, με τη λειτουργία βιβλιοθηκών και προτύπων σχολών, την έκδοση περιοδικών και καθημερινών εφημερίδων και τέλος με την ίδρυση του πανεπιστημίου.

Είναι προφανές, ότι η ιστορικο-πολιτιστική ταυτότητα του Βόλου έχει συμβάλει με τρόπο καταλυτικό στην αστική του βιωσιμότητα. Επιπρόσθετα, της έχει προσδώσει ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα που συνδέει ιστορικά, αρχιτεκτονικά και πολιτιστικά στοιχεία και τα ενσωματώνει στο σύγχρονο αστικό κέντρο.

Βιβλιογραφική Αναφορά

1) Ακριβός Κώστας, «Βόλος, Μία πόλη στη λογοτεχνία», Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001, σελ. 16-17.

2) Κορδάτος Γιάννης, «Ιστορία της Επαρχίας Βόλου και Αγιάς». Εκδόσεις 20αίωνας, Αθήνα, 1960, σελ. 103-104, 45-49.

3) Κωνσταντινίδης Γ., Ρόκου Α., Λιαναντωνάκη Χ., Πετρουλάκης Α., «Ταξιδιωτικός Οδηγός Θεσσαλία, Πήλιο - Σποράδες», Εκδόσεις Explorer, Αθήνα, 2002, σελ. 14-16, 24-39.

4) Λιάπης Κώστας, «Το Κάστρο του Βόλου, μέσα στους Αιώνες», Εκδόσεις Ώρες, Βόλος, 1991, σελ. 19.

5) Μαλούτας Θωμάς, «Βόλος, Αναζήτηση της κοινωνικής ταυτότητας». Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1995, σελ. 106-112.

6) Μητούλα Ροΐδω, «Ανθρωπολογία της Ελληνικής πόλης και Ευρωπαϊκή Ένωση», Περιοδικά Τεχνικά Χρονικά. Επιστημονική Έκδοση του Τ.Ε.Ε., τεύχος 1-2/2002 της σειράς II (θέματα Αρχιτεκτονικής, Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Χωροταξίας).

7) Μητούλα Ροΐδω, «Η προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς ως παράγοντας διατήρησης της Φυσιογνωμίας των Πόλεων», Περιοδικό Αρχαιολογία, σελ. 67-71, τεύχος 72, Σεπτέμβριος 1999.

8) Μητούλα Ροΐδω, «Οι επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης στη Φυσιογνωμία της Ελληνικής πόλης», Διδακτορική Διατριβή, ΕΜΠ, Αθήνα, 2000.

9) Παναγιώτου Γιώργος, «Αφιέρωμα στη Λογοτεχνία», Περιοδικό Εν Βόλω, 7ο τεύχος, Εκδόσεις Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης, Βόλος, 2002.

10) Σταματέλος Μιχαήλ, Βάμβα - Σταματέλου Φωτεινή «Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος», Εκδόσεις Ερμής, Αθήνα, 2001, σελ. 139.

11) Στεφάνου Ι., «Φυσιογνωμία της Ελληνικής Πόλης», Εκδόσεις Εργαστηρίου Πολεοδομικής Σύνθεσης Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2000, σελ. 13, 22, 139.

12) www.magnesia.gr

13) www.volos.gr

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Της Δρος Φ. (Εφ.) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ

Γενική προσέγγιση

Η τρέχουσα διεθνής βιβλιογραφία ανάγει τις απαρχές της αξιολόγησης των δημοσίων επενδύσεων στον παρελθόντα αιώνα.

Ως πρώτος ασχοληθείς με το θέμα φέρεται ο J. DUPUIT¹.

Ακολούθησαν άλλες πλέον συστηματικές προσεγγίσεις του ζητήματος, ιδίως στις Η.Π.Α., (δεκαετία 1930) και αργότερα ενδελεχείς αναφορές διεθνών Οργανισμών: Ο.Η.Ε., Διεθνής Τράπεζα, Ο.Ο.Σ.Α. κ.ά..

Ως αξιολόγηση ορίζεται (συνήθως) η διερεύνηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων του κόστους ενός σχεδίου δράσης καθώς και των προτάσεων τυχόν εναλλακτικών επιλογών, με σκοπό να επιλεγεί η προφανώς πλέον αποτελεσματική και η απαιτούσα μικρότερο κόστος.

Επισημαίνεται, ότι στην έννοια του κόστους πρέπει να συνεκτιμηθεί και το λεγόμενο κοινωνικό κόστος και η σχετική ανάλυσή του.

Με τον όρο ανάλυση Κοινωνικού Κόστους Ωφελειών (Social costbenefit analysis) υποδηλώνεται η μέθοδος ή η τεχνική υπολογισμού και διερεύνησης του κόστους και των ωφελειών μίας συγκεκριμένης σειράς ενεργειών, συνήθως μίας πρότασης για επένδυση.

1. Με βάση τον χρόνο έκδοσης αναφέρονται κατά σειρά τα εξής έργα: J. DUPUIT: *Sur la mesure d' utilite' des travaux publics*. Paris, 1844. U.S.A.: *The river and the Harbor Act 1902*. U.S.A.: *The Flood Control Act. 1936*. U.S.A.: *Federal Inter - Agency Fiver Basin Committee: Proposed practices for economic analysis of river basin projects*. Washington, 1950. U.S.A.: *The Bureau of the Budget: Budget circular A-47*. Washington, 1952. U.S.A.: *Water Resources Council of Federal Practices: Principles and standards for planning water and related land resources*. Washington, 1973. I. ΒΑΒΟΥΡΑΣ: *Επιλογή Μεθοδολογίας Κοινωνικής Ανάλυσης των Σχεδίων Επένδυσης. Η περίπτωση της Ελλάδος*. Διδ. Διατρ. Αθήναι, 1983.

Διεθνείς Οργανισμοί: U.N.: *Commission for Latin America Manual Economic Development Projects*. New York, 1958, O.E.C.D.: *Manual of Industrial Projects Analysis*. I, II. Paris, 1968. U.N.I.D.O.: *Guidelines for project evaluation*. New York, 1972 και 1980. Σημειώνεται, ότι οι δύο εκδόσεις του U.N.I.D.O. λόγω της πληρότητάς τους έχουν αποιελέσει την βάση για την έκδοση ανάλογων εγχειριδίων σε πολλές χώρες.

+ Παρασκευή ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Πλήρης ημερών απεβίωσε τον παρελθόντα μήνα και ετάφη στην γενέτειρά της Σοφάδες η Παρασκευή ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ, το γένος ΚΟΓΙΑ, χήρα του ενδόξως πεσόντος υπέρ Πατρίδος το έτος 1948 Γεωργίου ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ του Αθανασίου.

Η εκλιπούσα διεκρίνεται για το λαμπρό ήθος, την πραότητα του χαρακτήρος, την υπευθυνότητα, την διάθεση για κοινωνική προσφορά.

Η εκλιπούσα κατέλιπε τρία τέκνα, τον Αθανάσιο, νυν Αντιδήμαρχο Σοφάδων, την Σταυρούλα και την Γεωργία, διακεκριμένα Μέλη της Τοπικής Κοινωνίας, προς τα οποία εκφράζονται και από την θέση αυτή ειλικρινή συλλυπητήρια.

Ακόμη, ο όρος αναφέρεται στην αξιολόγηση ενός Σχεδίου Επένδυσης (ιδιωτικής ή δημόσιας με βάση την «ανάλυση κόστους - ωφελειών», δηλαδή στο ποσοτικό κριτήριο, το οποίο δίνει η σχέση ή ο λόγος των ωφελειών προς το κόστος.

Με βάση αυτή την προσέγγιση η αξιολόγηση μίας δημόσιας επένδυσης αποσκοπεί από πλευράς τεχνικής στην άριστη κάθε φορά επιλογή των καταλληλοτέρων θετικών συνεκτικών δράσεων, στην πλήρη, αντικειμενική και μη αμφιλεγόμενη τεκμηρίωση των επί μέρους δεδομένων της, ούτως ώστε, εάν τελικώς το σχέδιο οδηγεί προς πραγμάτωση να έχουν εξασφαλισθεί εκ των προτέρων οι καλλίτερες συνθήκες προς τούτο.

Πέραν αυτών σημειώνεται, ότι επειδή ένα σχέδιο μίας δημόσιας επένδυσης αξιολογείται τεχνικώς κατά τρόπο θετικό, πράγμα που θεωρητικώς οδηγεί στην αποδοχή του, ότι αυτό το σχέδιο θα εφαρμοσθεί τελικώς: η εφαρμογή ή μη αποτελεί «επιλογή» συνήθως Πολιτικών Οργάνων, τα οποία βεβαίως δεν λαμβάνουν υπ' όψιν τους μόνον την τεχνική πλευρά, αλλά και άλλες παραμέτρους, όπως πολιτικό κόστος κ.ά..

Κατά τα κρατούντα διεθνώς η συνήθης διαδικασία αξιολόγησης μίας δημόσιας επένδυσης περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις: την χρηματική ανάλυση, την κοινωνική και την εθνική, δεδομένου, ότι η δημόσια επένδυση καλύπτεται από εθνικούς πόρους, κατά κανόνα, και ως εκ τούτου η επιλογή του πεδίου ενεργοποίησής της, η επιλογή του χρόνου και των λοιπών παραμέτρων, υπό τις οποίες θα πραγματοποιηθεί, είναι πολυδιάστατες.

Αυτά τα δεδομένα καθιστούν αναγκαία την εφαρμογή διαδικασιών αξιολόγησης μίας δημόσιας επένδυσης, τόσο πριν από την επιλογή της, όσο και κατά την φάση πραγμάτωσης και, βεβαίως, εκ των υστέρων.

Στην Ελλάδα οι οικείες Υπηρεσίες εφαρμόζουν επιτυχώς σειρά σχετικών διαδικασιών (προϊόν μακράς εμπειρίας, παρά «επιτυχών» νομοθετικών ρυθμίσεων).

Σημειώνεται, τέλος, ότι με την αξιολόγηση επιχειρείται να διερευνηθεί εάν οι ωφέλειες, οι οποίες αναμένεται να προκύψουν από το μέλλον να εκτελεσθεί έργο, είναι μεγαλύτερης σημασίας από το πιθανό κόστος του έργου.

Οι ωφέλειες και το κόστος του έργου συνεκτιμώνται με διάφορες παραμέτρους, όπως είναι η οικονομική ανάπτυξη της χώρας, οι τυχόν περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους, οι επιπτώσεις τους στην περιφερειακή ανάπτυξη, οι επιπτώσεις τους στην εν γένει κοινωνική ευημερία κ.ά..

Ο Γρηγόρης Γκιζέλης διετέλεσε Διευθυντής του Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Κοινωνίας της Ακαδημίας Αθηνών από την ίδρυσή του (1979) μέχρι το Δεκέμβριο του 2002, οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Έχει Ph.D από το University of Pennsylvania (1972), και έχει λάβει μαθήματα κοινωνιολογίας από το Colgate University (1967). Έχει δημοσιεύσει 21 βιβλία και μονογραφίες μεταξύ των οποίων: Narrative Rhetorical Devices of Persuasion in the Greek Community of Philadelphia (New York: Arno Press, 1980), Tradition and Modernity: Changing Patterns of Cultural Activity within the Greek Family (Budapest: Akadémiai Kiado, 1984), Η Εθνογραφία της Υγείας (Αθήνα: Γρηγορόπουλος, 1977), Το Πολιτισμικό Σύστημα, Ο Σημειωτικός και Επικοινωνιακός Χαρακτήρας του (Αθήνα: Γρηγορόπουλος, 1980) και 200 άρθρα σε ελληνικά και ξένα περιοδικά. Έχει οργανώσει και διευθύνει τριάντα ερευνητικά προγράμματα, πέντε των οποίων ήταν διακρατικά με επιχορήγηση από Διεθνείς Οργανισμούς. Ως διευθυντής του ΚΕΕΚ είχε την επιμέλεια της έκδοσης της Επετηρίδας του Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Κοινωνίας Ελληνική Κοινωνία. Είναι μέλος πολλών διεθνών επιστημονικών εταιρειών, ενώ διετέλεσε και εκπρόσωπος της Ελλάδος στην ISA (Διεθνή Κοινωνιολογική Εταιρεία). Είναι Αντεπιστέλλον Μέλος της Ακαδημίας Ανθρωπιστικών Ερευνών της Μόσχας, Μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του International Journal of Sociology and Social Policy και κριτής άρθρων για το Journal of International Sociology.

Η ΚΕΦΑΛΙΑΚΗ ΕΚΔΟΧΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Του Δρος Πέτρου ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Συνέχεια εκ προηγούμενου τεύχους

3. Η διανομή στο σημείο $X-E^{\delta}_{\mu\pi}$

Στην άμεση σχέση-επαφή $X-E^{\delta}_{\mu\pi}$ της ζωντανής με την αντικειμενοποιημένη εργασία, το κεφάλαιο παρουσιάζεται ως χρήμα προς αξιοποίηση και τίποτε περισσότερο, η εργασία δε, με διαμορφωμένους τους όρους υπό τους οποίους μπορεί να λειτουργήσει (αυτούς που το ιστορικό περιεχόμενο της αναπαραγωγής της υπαγορεύει). Η επαρκής αναπαραγωγή της τελευταίας είναι όρος εκ των ων ουκ άνευ για να συμμετέχει αποτελεσματικά στον παραγωγικό μετασχηματισμό της οικονομικής ύλης. Αλλιώς η σχέση γίνεται προβληματική και ακυρώνεται μερικώς ή και απολύτως η ικανότητα αναπαραγωγής του συστήματος.

Έχουμε λοιπόν σε σχέση με τη διανομή τρεις συμβατικούς χρόνους.

- Χρόνος «α» $X-E^{\delta}$... (αρχικό σημείο άρθρωσης της παραγωγικής σχέσης, συνάντηση των δύο φύσεων της εργασίας, αμοιβή της εργασίας σε όρους αξίας [=καθαρή ανταλλακτική αξία = χρήμα] που αντιστοιχούν στο περιεχόμενο της αναπαραγωγής της). Ο μισθός εντοπίζεται σε αυτό ακριβώς το σημείο. Σε αυτό επίσης το σημείο είναι που σχηματίζεται και η τιμή κόστους, $c+v$, του εμπορεύματος.

- Χρόνος «β» ... Π... Ε' (μέσω του συνδυασμού των ωφέλιμων εργασιών του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας προκύπτει το παραγωγικό αποτέλεσμα που περιέχει την υπεραξία) Αυτή είναι η καθαρά παραγωγική διαδικασία, η οργάνωση της παραγωγής, ο τεχνικός καταμερισμός, το σχήμα διοίκησης, η γενική φροντίδα για την απόδοση και την απόσπαση της υπεραξίας εντάσσονται εδώ. Ακριβώς σε αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινισθεί ότι όσον αφορά το συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο, και αποκλειστικά αυτό, η παραγόμενη υπεραξία «s» ταυτίζεται με το κέρδος «κ». Και εντός αυτού του πλαισίου μπορούμε να ορίσουμε το γενικό τύπο του μέσου ποσοστού κέρδους, $\kappa' = s/c+v$. Αυτό σημαίνει επίσης πως στο συνολικό κοινωνικό πεδίο, η τιμή παραγωγής, $c+v+s$, του συνολικού κοινωνικού προϊόντος ταυτίζεται με την αξία του.

Αντιθέτως, για τα ατομικά κεφάλαια που εισέρχονται στην παραγωγή διεκδικώντας το μέσο ποσοστό κέρδους, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Κάθε ατομική αξία X_i , επενδύμενη ως κεφάλαιο προς αξιοποίηση διαχωρίζεται σε $c_i+v_i = K_i$. Κατά τη διαδικασία της παραγωγής η υπεραξία που παράγεται είναι s_i και συνεπώς η αξία του μετά την παραγωγή γίνεται $X_i' = c_i+v_i+s_i = K_i+s_i$. Εδώ θα τελείωναν τα πράγματα εάν το εν λόγω κεφάλαιο που αξιοποιείται ήταν αυτόνομο στην ατομικότητά του, κάτι που δε συμβιβάζεται με τον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής και της κυκλοφορίας. Σύμφωνα με τον Μαρξ, οι κεφαλαιοκράτες - επενδυτές, των διαφόρων σφαιρών «αποσύρουν τις κεφαλαιακές αξίες, που έχουν καταναλωθεί κατά την παραγωγή των εμπορευμάτων αυτών, ωστόσο, δεν εισπράτουν την υπεραξία, άρα και το κέρδος που έχει παραχθεί στη δική τους σφαίρα κατά την

παραγωγή αυτών των εμπορευμάτων, αλλά μόνο τόση υπεραξία, άρα και κέρδος, που αναλογεί σε κάθε αντίστοιχο υποπολλαπλάσιο του συνολικού κεφαλαίου κατά την εξίσου κατανομή της συνολικής υπεραξίας ή του συνολικού κέρδους που παράγεται σε ένα δοσμένο χρονικό διάστημα από το συνολικό κεφάλαιο της κοινωνίας σε όλες τις σφαίρες παραγωγής μαζί παρμένες» Κεφάλαιο, τ. ΙΙΙ, σ.200). Στην ουσία τα επιμέρους κεφάλαια και ο ανταγωνισμός τους καθορίζουν τη συνολική ποσότητα υπεραξίας (ως αποτέλεσμα του αθροίσματος των ατομικών υπεραξιών κάθε κεφαλαίου) και αυτή η συνολική υπεραξία με τη σειρά της καθορίζει δια του μέσου ποσοστού κέρδους την ατομική αμοιβή που θα λάβει κάθε κεφάλαιο που επενδύεται. Ο Μαρξ επέμενε ότι οι τιμές παραγωγής δεν μπορούν να εξηγηθούν χωρίς πρώτα να μετρηθούν οι συνολικές αξίες του προϊόντος, των μισθών και του κεφαλαίου.⁷ Με αυτόν τον τρόπο η κοινωνική διάσταση της παραγωγής συναρτάται και συνδέεται με τα διαφορετικά ατομικά έργα και όχι μόνο: τα ατομικά κεφάλαια λειτουργούν με μια ιδιότυπη κοινωνική ατομικότητα, ίδιον της αντιφατικής φύσης του καπιταλιστικού συστήματος. Στην υποθετική περίπτωση που το ατομικό εμπορευματικό προϊόν που παρήγαγε το κεφάλαιο K_i δε μπαίνει στην κυκλοφορία (αν μπορούσαμε να σταματήσουμε την κίνηση της παραγωγής και της κυκλοφορίας στην απειροελάχιστη στιγμή του χρόνου που το εμπορευματικό προϊόν εισέρχεται συμβατικά στην κυκλοφορία), το s_i είναι το ατομικό του ποσόν της υπεραξίας το οποίο και θα διατηρούσε ως ακαθόριστο ατομικό αξιακό αγγύλωμα. Καθώς μπαίνει στην κυκλοφορία, απεκδύεται του ατομικού του χαρακτήρος, εισφέροντας το s_i του στη συνολική κοινωνική δεξαμενή της υπεραξίας και κρατά για τον εαυτό του το ποσοστό κέρδους που του αντιστοιχεί με βάση το ποσοστό κέρδους στο οποίο προσβλέπει κάθε ένας που επενδύει ένα υποπολλαπλάσιο του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου. Η κοινωνική επικύρωση του κάθε ατομικού προϊόντος έρχεται δια του μέσου ποσοστού κέρδους που επιτυγχάνει κάθε αρχικό κεφάλαιο K_i που επενδύεται και αυτό γίνεται συμβατικά στον επόμενο χρόνο.

- Χρόνος «γ» Ε'-Χ'. Εδώ ακριβώς η τιμή παραγωγής κάθε ατομικού προϊόντος, δεδομένου του ποσοστού κέρδους, γίνεται $K_i + K_{ix} = K_i(1+k')$. Κάθε ατομικό κεφάλαιο έχει εισφέρει στη συνολική κοινωνική δεξαμενή έτσι ώστε $S = \sum s_i$ που επιτρέπει να «εκδοθεί» το μέσο ποσοστό κέρδους, $\sum s_i / \sum K_i$, και έχει λάβει ως αμοιβή το ποσοστό που του αναλογεί από το μέσο ποσοστό που σχηματίστηκε στο συνολικό κοινωνικό χώρο που λειτουργεί. Μόλις αποκατασταθεί ένα γενικό ποσοστό κέρδους, ένα μέσο κέρδος, είναι ζήτημα τύχης αν η υπεραξία, επομένως και το κέρδος που έχει πραγματικά παραχθεί σε μια ξεχωριστή σφαίρα, θα συμπίσει με το κέρδος που περιέχεται στην τιμή πώλησης του εμπορεύματος. Όταν είναι δεδομένος ο βαθμός εκμετάλλευσης της εργασίας ή μάζα της υπεραξίας που παράγεται σε μια ξεχωριστή σφαίρα έχει μεγαλύτερη σημασία για το συνολικό μέσο κέρδος του κοινωνικού κεφαλαίου, παρά για τον κεφαλαιοκράτη του ξεχωριστού κλάδου. Με την απλή μετατροπή της υπεραξίας σε κέρδος, το μέρος της αξίας των εμπορευμάτων, που αποτελεί το κέρδος, αντικρύζει το άλλο μέρος της αξίας που αντιπροσωπεύει την τιμή κόστους του εμπορεύματος, έτσι που εδώ χάνεται για τον καπιταλιστή η έννοια της αξίας, γιατί δεν έχει μπροστά του τη συνολική εργασία, που κοστίζει η παραγωγή του εμπορεύματος, αλλά εκείνο μόνο το μέρος της συνολικής εργασίας, με τη μορφή ζωντανών ή νεκρών μέσων παραγωγής, που το έχει πληρώσει και έτσι εμφανίζεται σε αυτόν το κέρδος σαν κάτι που στέκει έξω από την ενυπόχουσα στο εμπόρευμα αξία. Εκείνο που προστίθεται βέβαια για τη διαμόρφωση της τιμής παραγωγής είναι το μέσο κέρδος του κεφαλαίου, το οποίο είναι η σφραγίδα του κοινωνικού χαρακτήρα της παραγωγής και της ανταλλαγής. Όλη η δυσκολία για την κατανόηση των παραπάνω «προέρχεται από το γεγονός ότι τα εμπορεύματα δεν ανταλλάσσονται απλώς σαν εμπορεύματα, αλλά σαν προϊόντα κεφαλαίων που, ανάλογα με το μέγε-

7. Βλ. *οχετικά*, Harold L. 1979, σ.35.

θός τους, ή όταν είναι ίσου μεγέθους, απαιτούν ίσα μερίδια από τη συνολική μάζα της υπεραξίας» Κεφάλαιο, τ. ΙΙΙ, σ.221). Στο τέλος του χρόνου «γ» η υπεραξία, η αμοιβή του κεφαλαίου, είναι πραγματοποιημένη και το Χ' εμφανίζεται στο νέο σημείο «α» [διάφορο χρονικά του α] ως αδιάφορος καθορισμός, ως καθαρή ανταλλακτική αξία Χ, χωρίς υπεραξία.

Δεδομένου ότι κάθε Χ που ξεκινάει την παραγωγή είναι καθαρή ανταλλακτική αξία, δεν περιέχει υπεραξία (η τελευταία έχει πραγματοποιηθεί στην κυκλοφορία), η διανομή όσον αφορά το ξεκίνημα της σχέσης αξιοποίησης δεν γίνεται επί της υπεραξίας. Η υπεραξία που θα παραχθεί στο συνεχόμενο τμήμα, συμβατικός χρόνος «β», ανήκει εξ ολοκλήρου στον κάτοχο του κεφαλαίου. Να προσέξουμε λοιπόν ότι στο σημείο Χ-Ε^δ_{μτ}, που εντοπίζουμε την άρθρωση της διανεμητικής σχέσης, η διανομή σχετίζεται αποκλειστικά με την αρχική αξία, καθώς η εργασία λαμβάνει ως αμοιβή τμήμα της καθαρής ανταλλακτικής αξίας που εισέρχεται στη διαδικασία της αξιοποίησης. Η υπεραξία είναι με έναν τρόπο στεγανοποιημένη, ταγμένη σε αυτόν που έχει τη δυνατότητα να οργανώνει την παραγωγή στο χώρο, αυτόν που ταυτίζει την ύπαρξη του εντός του συστήματος με την αξιοποίηση στο σημείο «β» και την πραγματοποίηση το σημείο «γ». Τα σημεία α, (β, γ), γίνονται οι περιοχές που το κεφάλαιο και η εργασία διαχωρίζουν τις αμοιβές τους.

Εάν θέλουμε να δώσουμε συνοπτικά το συμπέρασμα όσον προηγήθηκαν σε σχέση με το εσώτερο νόημα της διανομής, θα πούμε ότι ενώ η διανομή για την πλευρά της εργασίας εντοπίζεται στο σημείο Χ-Ε^δ_{μτ} της παραγωγικής άρθρωσης, για την πλευρά του κεφαλαίου εντοπίζεται τελικά στο σημείο Ε'-Χ', πραγματοποίησης του εμπορεύματος. Είναι σαν η πρώτη να λαμβάνει αξία από τον παρελθόντα κύκλο παραγωγής, το δεύτερο από τον παρόντα-εξελισσόμενο κύκλο παραγωγής του οποίου η μελλοντική κατάληξη είναι η πραγματοποίηση της υπεραξίας. Ο παραγωγικότερος λοιπόν συνδυασμός των συντελεστών παραγωγής ενδιαφέρει κατά άμεσο τρόπο την πλευρά του κεφαλαίου για να εξασφαλίσει μεγαλύτερη υπεραξία (μελλοντική αμοιβή κεφαλαίου). Είναι και αυτός μεταξύ των άλλων, ένας λόγος για την έφεση του κεφαλαίου προς τις μεγαλύτερες αποδόσεις, τη συνεχή αναδημοσιολογική κίνηση προς το μέλλον και τη διαρκή ανασύσταση της παραγωγής για αποτελεσματικότερη πραγματοποίηση της υπεραξίας.

Όλη αυτή η αφαίρεση που εξετάσαμε εξέρχεται των ορίων του εθνικού κράτους το οποίο ως συλλογικός φορέας εγγυάται τις ατομικές αποκλίσεις στη λειτουργία των κεφαλαίων. Η κρατική διαμεσολάβηση σχετικοποιεί αυτήν ακριβώς την ουσιώδη διαδικασία του κοινωνικού παραγωγικού συστήματος. Με την «προστασία» της αλλοιώσεως την αμείλικτη λειτουργία του μέσου ποσοστού κέρδους και επιτρέπει στα τμήματα του κεφαλαίου να προσπορίζονται κέρδη εκτός του πλαισίου που θα όριζε η συμπεριφορά τους ως υποπολλαπλασίων του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου. Αυτή ακριβώς η αλλοίωση, από την άλλη, είναι που μέσω μιας διαλεκτικής σχέσης επιτρέπει την ωρίμανση του νόμου της αξίας και της νέας σχετικοποίησής του στο πλαίσιο της οικουμενικής διασποράς του καπιταλιστικού συστήματος.

Για τον καθορισμό λοιπόν των αμοιβών είτε της εργασίας είτε του κεφαλαίου δεν μπορούμε να εξασφαλίσουμε μια ακριβή σχέση παρά μόνο αφού λάβουμε υπ' όψιν μας τους όρους συνάψεως των σχέσεών τους και στα τρία κυκλώματα ύπαρξης και λειτουργίας - αλληλομετασχηματισμού της αξίας.⁸

Με την οικουμενική διασπορά της κεφαλαιακής σχέσης παραγωγής και αναπαραγωγής του συστήματος, η αξία, που οφείλει να αξιοποιηθεί επειδή ακριβώς υπάρχει (κεφάλαιο, χρήμα ως κεφάλαιο), προσφεύγει ευκολότερα στην ιδιαίτερη αξία που αξιοποιεί (τη δύναμη της

8. Στην κλασική και νεοκλασική αντίληψη των πραγμάτων, η ύπαρξη του εμπορεύματος και του κεφαλαίου - σχέσεις που διαμορφώνονται στην παραγωγή και την κυκλοφορία - είναι απλώς προφανείς, δεν χρειάζονται εξήγηση. Το κεφάλαιο είναι μόνο με τον εαυτό του καθώς γεμίζει όλο το κοινωνικό φάσμα. Στη γενική ισορροπία, το παρόν δε διαχωρίζεται από το παρελθόν και το μέλλον, η διαδοχικότητα στο χρόνο δεν έχει ερμηνευτική αξία. Το κεφάλαιο σε μια συμπληρωματική αντίληψη επικαιροποίησης τίθεται σε αξιοποίηση αυτομάτως. Για το σχετικό προβληματισμό βλ. Aglietta M. 1997, σ.56-64.

ζωντανής εργασίας): αυτό είναι το νόημα της οικουμενικοποίησης. Η εργασία συναντά πιο άμεσα τον εαυτό της, την ανταλλακτική ετερότητά της, στη διαρκή αγωνία της να πραγματώνεται εξακολουθητικά. Μόνο που αυτό γίνεται υπό τους νέους όρους της κεφαλαιακής σχέσης και της νέας σχετικοποίησης που τη συνοδεύει. Αυτούς τους όρους θα διευκρινήσουμε εν συνεχεία. Θα προσπαθήσουμε, δηλαδή, να διεισδύσουμε στον καθεαυτό χώρο - ιστορικό και γνωσιολογικό - μιας διαδικασίας της οποίας οι συνέπειες είναι ακριβώς το αφηρημένο πλαίσιο που διαγράψαμε παραπάνω, και κυρίως, να διαπιστώσουμε το λειτουργικότερο ρόλο της διανομής στη διαμόρφωση των όρων απόδοσης του συστήματος.

Για το λόγο αυτό θα κλιμακώσουμε την αναφορά μας διερχόμενοι την εξέταση των δύο κυριότερων συντελεστικών παραγόντων των αλλαγών. Από τη μια πλευρά του πιστωτικού συστήματος, υπεύθυνου για τις αποτελεσματικές ροές των προς αξιοποίηση κεφαλαίων στο οικουμενικό περιβάλλον. Από την άλλη, της οργάνωσης της παραγωγής, οι αλλαγές στην οποία επιτρέπουν το συντονισμό με τις ταχύτερες κινήσεις αξιοποίησης των κεφαλαίων.

3.1. Η πιστωτική λειτουργία

Το πιστωτικό χρήμα είναι μια επινόηση και μια ανάγκη που διευκολύνει το παραγωγικό σύστημα στην ταχύτητα με την οποία αναπαράγεται και μειώνει τις απώλειες-κενά μεταξύ των σταδίων που το τελευταίο διέρχεται στην ανέλιξη του. «Το κεφάλαιο προσανατολίζεται να άρει το χρήμα στην παραδοσιακή του, άμεση πραγματικότητα και να το μετατρέψει απλά σε κάτι που έχει τοποθετηθεί και επίσης αρθεί από το κεφάλαιο, σε κάτι που είναι καθαρά ιδεατό... να μετατρέψει το χρήμα σε απλά ιδεατό συνθετικό στοιχείο της κυκλοφορίας του... η άρση του χρήματος στην άμεσή του μορφή εμφανίζεται σαν απαίτηση της χρηματικής κυκλοφορίας που έγινε συνθετικό στοιχείο της κυκλοφορίας του κεφαλαίου... Κυκλοφορία χωρίς χρόνο κυκλοφορίας είναι η τάση του κεφαλαίου άρα και τα εργαλεία που χρησιμεύουν μόνο για τη συντόμευση του χρόνου κυκλοφορίας τοποθετούνται σε μορφολογικούς προσδιορισμούς που τοποθετεί απλά και μόνο το κεφάλαιο - όπως τα διαφορετικά συνθετικά στοιχεία που το κεφάλαιο διατρέχει στην κυκλοφορία αποτελούν ποιοτικούς προσδιορισμούς της δικής του μεταμόρφωσης» (Grundrisse, σ.514). Αυτή η διαδικασία της ταχύτατης αξιοποίησης επιβάλλεται μόνο δια της σχετικοποίησής της, υπό την έννοια ότι οφείλει να καταστεί στοιχείο καθοριστικό της συμπεριφοράς των υποκειμένων της οικονομίας. Αυτή η νέα σχετικοποίηση προετοιμάζεται στο πλαίσιο ενίσχυσης της αποταμευτικής συμπεριφοράς⁹ κατά την εθνική ολοκλήρωση και ωριμάζει σιγά-σιγά στη διεθνοποίηση του κράτους ώστε να καταστεί μια δύναμη αμεσότερης ενίσχυσης της συσσώρευσης. Στην κυριολεκτική της εκδοχή η αποταμευτική συμπεριφορά δεν σχετίζεται με μια περιπτωσιακή αύξηση του μισθού που γίνεται ένα αδιευκρίνιστης απόδοσης αποταμίευμα. Είναι η ιδιόμορφη, η με νέους όρους προσέγγιση της εργασίας προς τα μέσα παραγωγής, και η προσδοκώμενη συμμετοχή στο αποτέλεσμα της παραγωγής ως όρου μετάβασης σε έναν νέο πλαίσιο εκμετάλλευσης των όρων αξιοποίησης του κεφαλαίου.

Με την επέκταση της πίστης, του πιστωτικού χρήματος στο πλαίσιο μιας αυτονόμησης της σχέσης παραγωγής από την εθνική θεσμοποιητική μεσολαβητική διαδικασία, μπορούμε να ξε-

9. Με τον όρο εννοούμε την υιοθέτηση από τα υποκείμενα της οικονομίας τρόπων ή συστημάτων οικονομικής επικοινωνίας που σχετίζονται με την αξιοποίηση κάθε τίτλου αξίας που κατέχουν: από το απλό χρήμα που μπορούν να αποταμιεύσουν και να λάβουν αμοιβή (τόκο), έως τους πλέον σύνθετους τίτλους αξιών τους οποίους μπορούν να διαπραγματεύονται και ενσωματώνουν απαίτηση ή ενέχουν τον κίνδυνο απώλειας της διαπραγματευόμενης ή της αναγραφόμενης αξίας τους.

10. Σύμφωνα με τον Kalecki (βλ. Robinson, εισαγωγή στον Kühne, σ. XIII-XIV), είναι η δαπάνη των καπιταλιστών συλλογικά που καθορίζει τα κέρδη. Οι εργάτες δαπανούν για αναπαραγωγή όλο το μισθό. Η δαπάνη των καπιταλιστών δεν καθορίζεται από το εισόδημά τους μόνο αλλά και από την προνομακιά πρόσβασή τους στην πίστη. Υπενθυμίζουμε ότι η συνολική δαπάνη είναι ίση με την κατανάλωση των εργατών, συν την κατανάλωση των καπιταλιστών, συν την ακαθάρτη επένδυση.

φύγουμε όσο οι αναλογίες συμμετοχής στην αναπαραγωγή επιτρέπουν, από το αυστηρό καλεσιανό¹⁰ πλαίσιο που η δαπάνη των καπιταλιστών (λόγω της προνομακίας πρόσβασης στην πίστη) καθορίζει την παραγόμενη υπεραξία και το ποσοστό του κέρδους. Και τούτο γιατί μπορεί να υφίσταται προνομακική δυνατότητα στην πίστη, όχι όμως και αποκλειστικό προνόμιο. Η πλευρά της εργασίας - σε μια πορεία διαρκούς σχετικοποίησης και αυτοσυντήρησης του συστήματος - αποκτά εισοδήματα όχι μόνο από μισθούς αλλά και από την κατοχή τίτλων που παραπέμπουν άμεσα στην παραγόμενη υπεραξία και τη νομή μέρους των μέσων παραγωγής. Σε αυτό βοηθάει το ίδιο το σύστημα της πιστωτικής λειτουργίας που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της εγγύησης του κράτους και το οποίο λειτουργεί με τρόπο που να απονέμει αυτή τη δυνατότητα.¹¹ Η αποταμευτική συμπεριφορά συνοδεύεται και συντηρείται - επεκτείνεται από την προσδοκία του κέρδους. Το κέρδος είτε ως τόκος είτε ως όποια άλλη απόδοση τίτλων αξίας ερμηνεύεται αυστηρώς με μία τελική αναγωγή: την παραγωγή της υπεραξίας. Επιπροσθέτως, σε έναν ευρύτερο του κρατικού πεδίο, η εξέλιξη των χρηματοπιστωτικών αγορών και των χρηματοοικονομικών καινοτομικών εργαλείων πιστοποιεί την κίνηση από την εσωτερική στη διεθνή χρηματοδότηση μέσω των διεθνοποιημένων χρηματοπιστωτικών αγορών. Κυρίως επβεβαιώνει την κινήση της πίστης όχι τόσο από τις κρατικές αποφάσεις, αλλά από τη σχετικά αυτονομημένη και εξατομικευμένη προσδοκία του κέρδους, τη γενικευμένη αποταμευτική - αξιοποιητική των κεφαλαίων συμπεριφορά. Αυτή η κίνηση ταυτοχρόνως συνοδεύεται από μια πορεία προς την άμεση χρηματοδότηση: οι εκδόσεις πωλούν χρηματοοικονομικές απαιτήσεις - συνήθως μετοχές ή ομόλογα - απευθείας στους επενδυτές.¹² Η πορεία προς την αμεσότητα άντλησης της αξίας που θα αξιοποιηθεί δεν χρειάζεται πρόσθετες διευκρινήσεις: κάθε υποκείμενο, που αντιλαμβάνεται την ανταλλακτική αξία που έχει ανά χείρας με κεφαλαιακούς προσδιορισμούς, εισέρχεται στη μεγάλη άσπονδη οικογένεια των επενδυτικών λειτουργούντων υποκειμένων.

Χρειάζεται όμως να περάσουμε στη διευκρίνηση του νέου τρόπου οργάνωσης της παραγωγής στο οικονομικό πεδίο, για να δούμε γιατί ο συνδυασμός των δύο τομέων, της πιστωτικής λειτουργίας και της νέας οργάνωσης της παραγωγής, καθίσταται αποφασιστικό ερμηνευτικό στοιχείο. Ακολούθως, τι αλλαγές συνεπιφέρει αυτή η άρθρωση στην οικονομική συμπεριφορά, την παραγωγική επικοινωνιακή σχέση και τη νομιμοποίηση του συστήματος.

3.2. Η ουσία της οργάνωσης της παραγωγής

Η σύγχρονη επιχειρηματική οργάνωση δεν ταυτίζεται με την οργάνωση της παραγωγής απλώς. Στους κόλπους μιας υποδειγματικής διεθνικής επιχείρησης, αυτή η οργάνωση ορίζεται από τη συνάντηση τριών διαστάσεων ολοκλήρωσης του παραγωγικού έργου:

- α) ενός συστήματος αγοράς καθώς σχεδιάζει στρατηγικές ανταγωνισμού, κατά συνέπεια ενσωματώνει προκαταβολικά ένα μέρος από την ανταλλακτική κίνηση στην αγορά
- β) ενός συστήματος οργάνωσης και εσωτερικής κατανομής για την παραγωγή έργου, τουτέστιν απορροφά στοιχεία του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας και

11. Υπενθυμίζουμε το πλαίσιο της ανάλυσης του Pasinetti το οποίο στο γνωσιολογικό - ερμηνευτικό πεδίο μπορεί να αντιμετωπιστεί ως σύνδεσμος - μετάβαση από την εθνική σχέση στην ευρύτερη διεθνική. Στα υποδείγματα διανομής ενώ όλοι αναγνωρίζουν την αξία της κινητοποίησης των αποταμύσεων εντός του εθνικού χώρου μέσω των δικτύων της πιστωτικής λειτουργίας, αφήνουν αδιευκρίνιστο το αποτέλεσμα της διανομής του παραγωγικού εξαγόμενου στο οποίο αυτές συμβάλλουν. Ο Pasinetti «πιπέπει» στους εργατίες να λαμβάνουν εισόδημα από την ιδιοκτησία εάν αποταμεύουν. (Βλ. σχετικά, Pasinetti L.L. 1991, 1996, Howard C.M. 1979, και για τα άλλα υποδείγματα Palley I. 1999). Την αποταμίευση την πραγματοποιούν μέσω της ανάπτυξης ενός δικτύου λειτουργίας, διαπραγμάτευσης και αξιοποίησης του πιστωτικού χρήματος που τους επιτρέπει να κατέχουν ή να στερούνται ένα ποσό κεφαλαίου. Τότε αρχικά με τη μορφή του τόκου και αργότερα των πικολόνιμων τίτλων αξίας, πρέπει να πάρουν ή να απωλέσουν ένα μερίδιο από τα συνολικά κέρδη.

12. Βλ. σχετικά, Giddy I. H 1996, Kavaljit S. 1999, Lawrence H.W. 1999.

γ) ενός συστήματος που εσωτερικεύει τύπους κοινωνικής ρύθμισης και νομομοποίησης της δραστηριότητάς της, επέκτασης δηλαδή σε τομείς που παραδοσιακά σχετίζονται με ευρύτερα συλλογικά πεδία.

Η σύγχρονη διεθνική επιχείρηση, είναι ένα πολυδαίδαλο δίκτυο σχέσεων μεταξύ σχετικά αυτονομημένων, αλληλοεξαρτώμενων τμημάτων παραγωγής και κυκλοφορίας, που προϋποθέτει επιτυχή συνεργασία και επιστημονικό συντονισμό μεταξύ των μονάδων κάθε βαθμίδας οργάνωσης και κυκλοφορίας. Επίσης, οφείλει να συνδυάσει δύο αντιφατικά πράγματα: από τη μια την παραγωγή εμπορευματικών προϊόντων με κωδικοποιημένα χαρακτηριστικά και, από την άλλη, εμπορευματικών προϊόντων που να καινοτομούν συνεχώς για την επιτυχία των στρατηγικών ανταγωνισμού.¹³

Το τελευταίο δεν απαιτεί μόνο πειθαρχημένο προσωπικό, όπως συμβαίνει με το πρώτο, αλλά προσωπικό που να μπορεί να διοχετεύει κατάλληλα τη δημιουργικότητά του. Κατά συνέπεια, η νέα υποδειγματική επιχειρηματική οργάνωση αναπτύσσεται ως ένα σχήμα αυτονομημένου επικοινωνία της εργασίας από τη μια. Από την άλλη, ανταπόκριση στις απαιτήσεις αξιοποίησης του κεφαλαίου που εκδηλώνεται με την πίεση που εξασκούν επί της παραγωγής οι χρηματιστικές αγορές. Η επιχείρηση επίσης αυτού του τύπου στο παραγωγικό πεδίο διαφοροποιείται από τους προγενέστερους αντιπροσωπευτικούς τύπους, κυρίως την τεύλορικής κατανομής και τη μεγάλη κρατικά διοικούμενη. Η διαφορά έγκειται στο ότι στη θέση ενός, προκαθορισμένου και προδιαγεγραμμένου σχεδίου απόδοσης, οργανισμού με ορθολογικές - μηχανιστικά καταναμημένες παραγωγικές προδιαγραφές, η νέα υποδειγματική επιχείρηση είναι ένας ζωντανός οργανισμός, εξελικτικός, κατάλληλα και ταχώς προσαρμαζόμενος στις αλλαγές των αγορών, ο οποίος δύναται να αποκρπτογραφεί όλους τους δυνατούς συνδυασμούς που διατρέχουν το φάσμα του οικονομικού χρόνου -από το βραχύ μέχρι το μακροπρόθεσμο. Είναι ένας οργανισμός που δύναται επίσης να επωφελείται πολύπλευρα από τη σύγχρονη γνώση.

Το δίκτυο ενός τέτοιου οργανισμού διευρύνεται προς όλες τις κατευθύνσεις και ο παραδοσιακός τεχνικός καταμερισμός μετασχηματίζεται σε δίκτυο πολυδύναμης λειτουργίας. Οι παραγωγικές ομάδες δεν συγκροτούνται μόνο από το σταθερό παραδοσιακό προσωπικό μιας επιχείρησης. Εδώ πλέον βρίσκονται να συνεργάζονται δικτυακά οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι σύμβουλοι και οι εξειδικευμένοι συνεργάτες. Μια ανεστραμμένη πυραμίδα οργανογράμματος επιτρέπει, λόγω της ευελιξίας ανταπόκρισης, στην κορυφή να βρίσκεται ο πελάτης (η γρήγορη ενσωμάτωση των καταναλωτικών προσδοκιών), να ακολουθεί το προσωπικό σε επαφή με τον πελάτη και στη βάση η διεύθυνση, της οποίας ο ρόλος καθίσταται όλο και περισσότερο επιτελικός. Κατ' ουσίαν έχουμε μια αμφίπλευρη διεύθυνση και προς την πλευρά του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας και προς την πλευρά της οργάνωσης της εργασίας, καθώς για το δεύτερο δεν υφίσταται τόσο η ανάγκη της παραδοσιακής κατανομής και της επίβλεψης του έργου.

Οι νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας ως ένα μεγάλο βαθμό απορρίπτουν τις ιεραρχικές σχέσεις και προωθούν την τυπική ισοότητα και το σεβασμό της ατομικής ελευθερίας που μπορεί να μετουσιώνονται σε ανταγωνιστική παραγωγική απόδοση.¹⁴ Η μετάβαση στα νέα

13. Για την πολυεργοστασιακή επιχείρηση και την ευελιξία, βλ. Πάκος Θ. 1997. Στο βιβλίο *από επίσης (κεφ. 2 και 4), θα έρθει κάποιος σε επαφή με ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο προβληματισμού για τη νέα επιχειρηματική οργάνωση, την κάθει ολοκλήρωση - υποκατάσταση της αγοράς, την εσωτερική οργάνωση των αγορών δραστηριοτήτων - ανταλλαγών, τον τεχνικό καταμερισμό που υποκαθιστά τον κοινωνικό για την αντιμετώπιση των αιελιών της αγοράς, τη μονοπωλιακή διάρθρωση και τις επιλογές - βελτιώσεις ώστε να διασφαλίεται η αναλογία του κέρδους. Επίσης, για τη νέα οργάνωση της παραγωγής και τα εθνικά πρότυπα που «ανταλλάσσουν» επιτυχείς στρατηγικές επιχειρηματικές ανάπτυξης, βλ. Gilpin R. 2001.*

14. Βλ. *οχετικά Boltanski L. - Chapello E. 1999, σ.111-153. Archier G. - Serieux H. 2000, σ.182-191.*

σχήματα οργάνωσης του έργου του αξιακού μετασχηματισμού, ισοδυναμεί με ένα είδος αυτοοργάνωσης της εργασίας, μια μορφή αυθόρμητης παραγωγικής επικοινωνίας, ικανής να παράγει οικονομικά αξιόλογο έργο.

Η συναίνεση της εργασίας είναι όρος για αυτή την πλευρά της διαλεκτικής αποτελεσματικής συσχέτισης αυτονομίας και ελέγχου, της διοχέτευσης των απαιτήσεων προς όλα τα συνεργαζόμενα τμήματα της οργάνωσης του παραγωγικού έργου αξιοποίησης και εμπροφυματικής απόδοσης.¹⁵ Η συναίνεση επιτυγχάνεται μέσω της αυτοπειθαρχίας που αναπτύσσεται στο νέο σύστημα συμμετοχής στην παραγόμενη υπεραξία, που θα αναπτύξουμε παρακάτω, και θα εμφανίζεται καθαρότερα στα πιο εξελιγμένα στάδια της οικονομικοποίησης. Όλη αυτή η εξέλιξη, προϊόν παραγωγικών και ιστορικών διεργασιών στηρίζεται στην εξέλιξη του μετοχικού σχήματος της σύγχρονης επιχείρησης που ωρίμασε, με τη συνδρομή των πιστωτικών δικτύων, στο πλαίσιο του εθνικού κράτους και το προσπέρασε. Για τη συγκρότηση της πιο αφηρημένης εκδοχής αυτού του σχήματος λειτουργίας του κεφαλαίου, θα προσφύγουμε σε ένα σχετικό τμήμα του τρίτου τόμου του Κεφαλαίου. Εδώ ανακαλύπτουμε μια εσώτερη, λειτουργική τάση του συστήματος, που κατά τη γνώμη μας χαρακτηρίζει τις παγκοσμιοποιημένες σχέσεις: «Το κεφάλαιο (στη μετοχική εταιρεία), που αυτό καθεαυτό βασίζεται σε κοινωνικό τρόπο παραγωγής και που προϋποθέτει κοινωνική συγκέντρωση μέσω παραγωγής και εργατικών δυνάμεων, παίρνει εδώ άμεσα τη μορφή κοινωνικού κεφαλαίου (κεφαλαίου άμεσα συνεταιρισμένων ατόμων) σε αντίθεση προς το ατομικό κεφάλαιο, και οι επιχειρήσεις που εμφανίζονται σαν εταιρικές επιχειρήσεις σε αντίθεση προς τις ατομικές επιχειρήσεις. Πρόκειται για την κατάργηση του κεφαλαίου σαν ατομικής ιδιοκτησίας μέσα στα πλαίσια του ίδιου του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής. Είναι η κατάργηση του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής μέσα στα πλαίσια του ίδιου του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής, και γι' αυτό είναι μια αυτοαναιρούμενη αντίφαση, που πριν απ' όλα παρουσιάζεται σαν απλό μεταβατικό σημείο προς μια νέα μορφή παραγωγής... Αυτό είναι αποτέλεσμα της ανώτατης ανάπτυξης της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής, αναγκαίο σημείο περάσματος από την ξαναμετατροπή του κεφαλαίου σε ιδιοκτησία των παραγωγών, όχι όμως πια σαν ατομική ιδιοκτησία ξεχωριστών παραγωγών, αλλά σαν ιδιοκτησία συνεταιρισμένων παραγωγών, άμεση κοινωνική ιδιοκτησία».¹⁶ Οι διεθνικές εταιρείες που κυριαρχούν στο παραγωγικό παρόν είναι όμολοι που τείνουν να διαμορφωθούν ακριβώς σε αυτό το σημείο τομής της συνάντησης της νέας οργάνωσης της εργασίας και των κατόχων τίτλων συμμετοχής στο παραγωγικό αποτέλεσμα, στην επιδίωξη της ευχερέστερης και άμεσης άντλησης των κεφαλαίων. Διαμορφώνεται έτσι το νέο οικονομικό - πιστωτικό, παραγωγικό - διοικητικό και αγοραίο - εμπροφυματικό δίκτυο σχέσεων της νέας επιχείρησης. Η διαλεκτική πορεία προς την κατάκτηση της αγοράς και της επιστροφής με τους όρους που επιβάλλει η τελευταία, εμφανίζεται από τη μια στη στρατηγική που αναπτύσσει η επιχείρηση και συνίσταται στη χειραγώγηση των αγορών και την επιτυχή ανταπόκριση στον ανταγωνισμό, ενσωματώνοντας και τροποποιώντας αποδοτικά παραδο-

15. *Ο ανταγωνισμός των κεφαλαίων σε συνδυασμό με την ελευθερία μετακίνησής τους εξασκούν μια πίεση στην παραγωγή η οποία σύμφωνα με τα παραδοσιακά υποδείγματα (Shapiro, Striglitz, βλ. σχετικά Coutrot Th. 1998), ενσωματώνουν το πειδαρχικό αποτέλεσμα επί της εργασίας, βασίζόμενα αποκλειστικά στο φόβο της απόλυσης ή σε ένα εξωτερικό δίκτυο κινήτρων και πειδαρχικών συνεπειών στις πιο βελτιωμένες τους εκδόσεις. Ο νέος τύπος αποδοτικής παραγωγικής επικοινωνίας δεν συγκροτείται μόνο σε αυτή τη βάση. Η ανεπάρκεια του είναι εμφανής όταν αναλογιστεί κάποιος την ανάγκη για ενωμάτωση στο εμπροφυματικό προϊόν της ευρηματικότητας και της επανοητικότητας της εργασίας που δεν συμβιβάζονται με το φόβο, όσο με την κινητοποίηση των πιο εσωτερικών κινήτρων. Κατά συνέπεια, ένα νέο μηχανισμό αποδοτικής παραγωγικής απόδοσης πρέπει να αναζητήσουμε και ένα καθεστώς αυτοπειθαρχίας της εργασίας που να καθίσταται και θεσμολογικός όρος.*

16. Βλ. Κεφάλαιο, τ.ΙΙΙ, σ.550-553. Για την τάση της εσωτερικοποίησης λειτουργιών της αγοράς που θεωρητικά, μακροχρόνια, οδηγεί σε υπέρβαση της βάσης του καπιταλισμού, βλ. Πάκος Θ. 1997, σ.163.

σιακούς συντελεστές αβεβαιότητας. Από την άλλη, αυτή η διαλεκτική πορεία διαπιστώνεται στην εταιρική διακυβέρνηση (corporate governance) ως συστήματος που εγκολλώνεται - υιοθετεί στρατηγικές οι οποίες σχετίζονται με τη διαρκή απόδοση των επενδυόμενων κεφαλαίων, και καθίσταται ο τρόπος ανταπόκρισης στις απαιτήσεις των αγορών.

3.3. Η ψηλάφηση της συμμετοχής

Οι παραπάνω εξελίξεις τόσο στο πιστωτικό όσο και στο παραγωγικό πεδίο ισοδυναμούν με μια αυτονόμηση της λειτουργίας της καπιταλιστικής σχέσης που προετοιμάστηκε από τη διεθνοποίηση του κράτους, δημιουργούν δε ελαστικά όρια που επιτρέπουν τη δυναμική συμμετοχή της εργασίας στα κέρδη. Τη συμμετοχή της εργασίας όμως ως «κατόχου κεφαλαίου» και δυναμικού εισοδηματία. Οι συμμετοχικές ρωγμές στο σύστημα επιτρέπουν να φυτρώνουν φαινόμενα αλλοτριωμένης κοινωνικής ιδιοκτησίας μέσα στα αυστηρά πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος. Γι' αυτό και το σύστημα ως σχέσεις παραγωγής δεν διαταράσσεται εκ θεμελίων. Αναπαράγεται σε διευρυμένη συναινετική βάση. Η δυνατότητα αυτής της συμμετοχής, πάντως, πραγματοποιείται μόνο όταν ως πράξη δεν εξέρχεται της αναπαραγωγής του κεφαλαίου, όταν «σέβεται» τους όρους αναπαραγωγής του καπιταλιστικού συστήματος. Γιατί η εργασία που κατέχει τίτλους που παραπέμπουν στην κατοχή των μέσων παραγωγής, λειτουργεί με τους όρους αξιοποίησης του κεφαλαίου: δεν λογαριάζει τις αποδόσεις ως διαθέσιμο εισόδημα προς κατανάλωση - που θα διαταράξει τη συνολική αναπαραγωγή του συστήματος - αλλά ως κεφάλαιο που πρέπει να εισέρχεται διαρκώς στη διαδικασία αξιοποίησης. Είναι εργασία ιδιότυπη «κεφαλαιοκρατικής» λειτουργίας, αλλιώς δεν θα αναπαρήγαγε το σύστημα. Αντιμετωπίζει την όποια υπεραξία περιέχεται στην κατοχή της ως βάση της αναπαραγωγής του κεφαλαίου. Γι' αυτό και δεν εκδηλώνεται γενικευμένη αμφισβήτηση του συστήματος με τέτοια έκταση κοινωνικοποίησης της παραγωγής.

Ο χώρος, λοιπόν, που αφήνει το κράτος ως φορέας της συλλογικής παραγωγικής συνείδησης, καλύπτεται από έναν μηχανισμό εγγύτερης παραγωγικής επικοινωνίας που συνοδεύεται από τη διαρκώς κλιωροϋόμενη τάση για γενικευμένη επενδυτική συμπεριφορά των παραγωγικών υποκειμένων. Μπορούμε έτσι να μιλάμε για την ανώδυνη διασπορά - επέκταση του χαρακτηριστικού του «κατόχου κεφαλαίου», γιατί η σχέση Χ...Χ' αυτονομείται, ανεξαρτητοποιείται από τη μεσολάβηση του κράτους κατά τέτοιο τρόπο που να επιτρέπει την ευρύτερη συμμετοχή στο κέρδος χωρίς την ανατροπή της. Γεννάται μια εκρηκτική αντιφατικότητα που έγκειται στο γεγονός της διαρκώς επεκτεινόμενης κοινωνικοποίησης της παραγωγής και της κατάργησης του κεφαλαίου ως ατομικής ιδιοκτησίας εντός των πλαισίων του ίδιου του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής. «Τις κεφαλαιοκρατικές μετοχικές επιχειρήσεις πρέπει να τις βλέπουμε εξίσου, όπως και τα εργοστάσια των συνεταιρισμών, σαν μεταβατικές μορφές από τον κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγής στο συνεταιριστικό τρόπο, μόνο που στις πρώτες η αντίθεση έχει αρθεί αρονητικά και στα δεύτερα θετικά... η απαλοτρώση, όμως, [και των άμεσων παραγωγών και των μικρότερων κεφαλαιοκρατών από την επέκταση του συστήματος και των μετοχικών εταιρειών (διευκρίνιση δική μου)], εκφράζεται μόνο στα πλαίσια του ίδιου του κεφαλαιοκρατικού συστήματος με αντιφατική μορφή, σαν ιδιοποίηση από λίγους της κοινωνικής ιδιοκτησίας» Κεφάλαιο, τ.ΙΙΙ, σ.555, 556).

Η παγκοσμιοποίηση, λοιπόν, εκδηλώνεται ως τάση της απόρριψης οικονομικά των εμποδίων που παρεμβάλλονται στην απρόσκοπτη συνάντηση του κεφαλαίου με την εργασία. Στο σημείο Χ-Ε^d_{μτ}, όταν η γενική και αδιαφοροποίητη ανταλλακτική αξία συναντά τη γενική και αδιαφοροποίητη αξία χρήσης, δείξαμε ότι η διανομή του πραγματοποιείται είναι βασισμένη στην ιστορικού περιεχομένου αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, το μισθό. Στη διανομή της υπαρεξίας που θα παραχθεί στο συνεχόμενο τμήμα της παραγωγικής διαδικασίας, η εργασία συμμετέχει εφόσον και εάν κατέχει «μετοχές», τίτλους κυριότητας, πράγμα που μπορεί να γίνει στο πλαίσιο της αντίφασης του συστήματος που περιγράψαμε και επειδή πιστωτικοί τίτλοι κυκλοφορούν ελεύθερα. Το τίμημα της επέκτασης στην οικονομία που καταβάλλει

η κεφαλαιακή σχέση στο νέο πλαίσιο ανάπτυξης της και ταυτοχρόνως η νέα και κυρίαρχη θεσμοποιητική λειτουργία είναι ακριβώς αυτό: η συμμετοχή της εργασίας στο κέρδος. Είναι η νέα μορφή σχετικοποίησης της κεφαλαιακής σχέσης στον οικουμενικό της προσδιορισμό.

Θα συμπέρανε κανείς πολύ εύκολα ότι δίπλα στο μισθό αθροίζεται τώρα πια για την εργασία ένα πρόσθετο καθαρό εισόδημα, και στην περίοδο της οικουμενικής σχέσης του καπιταλισμού, εμφανίζεται μια ιστορική εύνοια προς την εργασία. Στο επόμενο τμήμα εξετάζουμε προσεκτικότερα τι σημαίνει κατ' ουσίαν αυτή η συμμετοχή της εργασίας, ποια είναι τα παρεπόμενά της, και με ποιο τρόπο συνεχίζεται η ιδιοποίηση του αποτελέσματος της παραγωγής.

4. Η συμμετοχή της εργασίας

Η νέα μορφή της σχετικοποίησης της κεφαλαιακής σχέσης, και η νέα θεμελιώδης αντίφαση του συστήματος.

Ξαναδιαβάζοντας τον Μαρξ στα Grundrisse επιβεβαιώνουμε ότι «η κυκλοφορία του μέρους του κεφαλαίου που έχει τοποθετηθεί σαν μισθός συνοδεύει την παραγωγική διαδικασία, εμφανίζεται δίπλα της σαν οικονομική μορφολογική σχέση, και είναι ταυτόχρονη και αλληλένδετη με την παραγωγική διαδικασία. Αυτή η κυκλοφορία τοποθετεί για πρώτη φορά το κεφάλαιο σαν τέτοιο είναι ο όρος της αξιοποιητικής του διαδικασίας, και δεν τοποθετεί μόνο κάποιο μορφολογικό του προσδιορισμό, αλλά την υπόστασή του. Πρόκειται για το μέρος του κεφαλαίου που αδιάκοπα κυκλοφορεί, που ούτε στιγμή δεν εντάσσεται στην ίδια την παραγωγική διαδικασία, και τη συνοδεύει αδιάκοπα».¹⁷ Έτσι το «δ» κάθε φορά αμοιβόμενο προσομοιάζει στην αγορά τίτλους αξίας τους οποίους εμπραγματώνει σε τελειωμένα προϊόντα που αποσπώνται, καταναλώνονται, «πραγματοποιούνται» ως αξίες χρήσης. Αυτή η αμοιβή είναι καθαρή ανταλλακτική αξία, δεν είναι κάποιος άμεσος αντιπραγματισμός μεταξύ κεφαλαιούχου - εργάτη, όπου ο δεύτερος μπορεί να επωφεληθεί ενδεχομένως από την ενσωματωμένη υπεραξία του εμπορεύματος. Στον Μαρξ ο μισθός είναι αξία που προκαταβάλλεται και είναι καθαρή ανταλλακτική αξία.¹⁸ Όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια της ανάλυσης, μπορεί να προκύψει συμμετοχή της εργασίας στην παραγόμενη υπεραξία υπό την προϋπόθεση ότι αυτή η συμμετοχή βρίσκεται εντός των πλαισίων μιας αυτονομίας της σχέσης αναπαραγωγής του καπιταλιστικού συστήματος, ώστε και η πλευρά της εργασίας να συμμετέχει στην επανεπένδυση της υπεραξίας με ένα χαρακτηρισμό που ενέχει την παγίδα της αναπαραγωγής του συστήματος σε βάρος της εργασίας.

4.1. Το κρίσιμο σημείο, ο μισθός

Διαπιστώσαμε στο προηγούμενο τμήμα τα χαρακτηριστικά του μισθού και είδαμε ότι είναι καθαρή αξία, η οποία δε μπαίνει στην παραγωγή αλλά εκ παραλλήλου την ακολουθεί. Στην ε-

17. Βλ. Grundrisse, σ.517.

18. *Ακόμη περισσότερο, στον Μαρξ ο μισθός συνδέεται καθαρά με την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, την αύξηση της αξίας της και δεν αντλεί άμεσα τις όποιες μεταβολές του από το σημείο πραγματοποίησης της υπεραξίας. Ερευνώντας ο Μαρξ για την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου λέει ότι η «...συνολική ποσότητα της πρόσθετης ζωντανής εργασίας, που περιέχεται σε αυτό (το εμπόρευμα, διευκρίνιση δική μου), αυξάνει το απλήρωτο μέρος της έναντι του πληρωμένου, είτε με την απόλυτη, είτε με τη σχετική πώση του πληρωμένου μέρους, γιατί ο ίδιος ο τρόπος παραγωγής, που μειώνει η συνολική μάζα της πρόσθετης ζωντανήςεργασίας στο κάθε ξεχωριστό εμπόρευμα, συνοδεύεται από την άνοδο της απόλυτης και της σχετικής υπεραξίας. Η τάση πώσης του ποσοστού κέρδους συνδέεται με την τάση αύξησης του ποσοστού της υπεραξίας, δηλαδή με την τάση αύξησης του βαθμού εκμετάλλευσης της εργασίας. Γι' αυτό δεν υπάρχει μεγαλύτερη ανομία από την προσπάθεια να εξηγήσουν την πώση του ποσοστού κέρδους με την αύξηση του μισθού της εργασίας, παρ' όλο που σαν εξαίρεση μπορεί να συμβεί και μια τέτοια περίπτωση... Το ποσοστό του κέρδους δεν πέφτει, γιατί η εργασία γίνεται λιγότερο παραγωγική, αλλά γιατί γίνεται πιο παραγωγική. Και τα δύο, και η άνοδος του ποσοστού της υπεραξίας και η πώση του ποσοστού του κέρδους, αποσιωπούν απλώς ειδικές μορφές, με τις οποίες εκφράζεται με κεφαλαιοκρατικό τρόπο η αναπτυσσόμενη παραγωγικότητα της εργασίας».* (Κεφάλαιο, τ.ΙΙΙ, σ.302-303).

θνική σχέση αξιοποίησης, το κράτος συνέχει και διατηρεί αυτή την παραλληλία και φροντίζει οι εντάσεις να μεταφέρονται και να επιλύονται. Η πιστωτική του λειτουργία, η δημοσιονομική του δράση, διευκολύνουν τη σχέση αναπαραγωγής αλλά επωάζουν ταυτοχρόνως τις ρωγμές εκείνες που η συμμετοχή της εργασίας στο κέρδος μπορεί να πραγματοποιηθεί.

Η οικουμενική διασπορά - επέκταση της μισθωτής σχέσης μέσω του σχήματος Χ...Χ' σηματοδοτεί και την ανείρεση της ιστορικά προηγούμενης μορφής της, όπως φαίνεται από την ανάπτυξη της πιστωτικής λειτουργίας και την οργάνωση της παραγωγής. Η εσωτερικοποίηση λειτουργιών της καθαρά ανταγωνιστικής αγοράς, η επέκταση του τεχνικού καταμερισμού, οδηγεί και στην εσωτερικότερη προσέγγιση των άμεσων παραγωγών με τα μέσα παραγωγής. Αυτό διαπιστώνεται εναργέστερα στον τρόπο που οργανώνεται η παραγωγή ως αυτονομημένη πειθαρχία, πράγμα το οποίο ερμηνεύεται ως μια προϊούσα άρση της αντίληψης των παραγωγικών υποκειμένων για την εξωτερική σχέση με τα μέσα παραγωγής.

Επιπροσθέτως, η διαρκής και εκρηκτική αύξηση της κοινωνικής παραγωγής ενισχύει την τάση του μέσου ποσοστού κέρδους να κατέρχεται και αυτό ανατροφοδοτεί τις διαρκώς παρούσες τάσεις για αναμόρφωση της παραγωγής: την ανάγκη για συστηματική κινητοποίηση της πίστης σε κλίμακα και ταχύτητα που να ανταποκρίνονται στο νέο πλαίσιο οργάνωσης της παραγωγής. Η αύξηση της πληροφορίας επιτρέπει και ως ένα σημείο επιβάλλει, η απόδοση του κεφαλαίου στην ουσία η σύγκριση κάθε απόδοσης με το ταχέως διαπιστούμενο μέσο ποσοστό κέρδους να γίνεται εκτός του προστατευτικού πλαισίου που διαμόρφωναν οι υποδοχές των κρατικών πολιτικών. Τα επενδύσιμα κεφάλαια είναι εκτεθειμένα στον πλέον ανηλεή ιστορικά ανταγωνισμό. Δεν δύνανται να υστερήσουν ως αποδόσεις. Η επέκτασή του πιστωτικού συστήματος και η διάχυση της επενδυτικής συμπεριφοράς, η γρήγορα δε διαπιστούμενη αποκατάσταση (στην ουσία η διαρκής δυναμική διαταραχή) του μέσου ποσοστού κέρδους που κατευθύνει τις επενδυτικές αποφάσεις καθίσταται μια διαδικασία ταχεία και σχεδόν μη μεσολαβούμενη από τις κρατικές αποφάσεις. Η αποκατάσταση και η ταχεία διαπίστωση του μέσου ποσοστού κέρδους, τουτέστιν της απόδοσης κάθε επενδύσιμου κεφαλαίου ανεξαρτήτως κλίμακος, όπως και η διαρκώς ενισχυόμενη τάση κάθε επενδύσιμο κεφάλαιο να συμπεριφέρεται ως υποπολλαπλάσιο του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου, είναι το ουσιαστικό περιεχόμενο της οικουμενικής διασποράς του καπιταλισμού.

Αβασάνιστα κάποιος μπορεί να υποθέσει ότι η εργασία καθίσταται ευνοημένη από τη νέα εξέλιξη, καθώς το σύστημα της πιστωτικής λειτουργίας και της οργάνωσης της εργασίας εμπλουτίζει τις προσδοκίες για κέρδος. Η βάση αυτής της προσδοκίας είναι ότι ο μισθός δυνητικά, μπορεί να αξιοποιηθεί κεφαλαιακά. Η αποταμειωτική συμπεριφορά δημιουργεί ένα περιβάλλον ώστε και αυτός, καθαρή ανταλλακτική αξία γαρ, να μπει ως κεφάλαιο στη διαδικασία της αξιοποίησης. Κατ' ουσίαν, μέσω της τιτλοποίησης απόκτηση και τμήμα του μισθού μπορεί να συμμετέχει στην οργανική σύνθεση του κεφαλαίου. Οι ανάγκες όμως της παραγωγής και της αναμόρφωσής της λειτουργούν στο πλαίσιο μιας ταχείας απαξίωσης. Σε μια οικονομία με υψηλό συντελεστή κεφαλαίου/προϊόντος, αυξημένης οργανικής σύνθεσης, το ποσοστό κέρδους κατέρχεται και για το λόγο ότι οι ταχείες τεχνολογικές αλλαγές απαξιώνουν βιαιώς στοιχεία του παραγωγικού κεφαλαίου πριν μεταφερθεί η αξία τους σε τελικά προϊόντα. Η διάκριση της παραγωγής και της ανταλλαγής στην πορεία κοινωνικοποίησης των ατομικών έργων - προϊόντων συνεπιφέρει το ποιοτικό πρόβλημα της κοινωνικής επικύρωσης των ατομικών έργων. «Δεν υφίσταται μόνιμη αντιστοιχία της παρελθούσας εργασίας και της παρούσας αφηρημένης. Αυτή η μὴ αντιστοιχία είναι το περιεχόμενο ενός κοινωνικού οργανισμού που τα ατομικά έργα δε μπορούν να «εξασφαλίσουν» ένα κοινωνικό χαρακτήρα παρά μόνον εκ των υστέρων. Αυτή η διαδικασία γεννά τη μη μετατρέπτικότητα του χρόνου που παρίσταται χωρίς κοινωνική επικύρωση, δηλαδή μια απαξίωση, μεγαλύτερης ή μικρότερης σημασίας, της παρελθούσας εργασίας της οποίας τα μέσα παραγωγής είναι ο ίχνος» (Aglietta M. 1997, σ.64). Η απαξίωση αντιστοιχεί σε μια διαρκή αξιολόγηση, ένεκα της ενότητας των τριών κυκλωμάτων της αξίας και τη διαρκή επίδραση της θεσμικής κοινωνικής δυναμικής που με αυτό τον τρόπο απονέμει την αξία του παρόντος χρόνου στα παλαιά μέσα παραγωγής υπό ειδικό καθεστώς αναγνώρισης: Όσο είναι σε θέση οι μορφές παραγωγικής οργάνωσης στους συγκεκριμένους κλάδους να αποσπούν απόλυτη υπεραξία, αυτά τα μέσα παραγω-

γής θα δύναται να συμβιούν με τη νέα εξέλιξη και τα νέα μέσα παραγωγής που στηρίζονται στην απόσταση της σχετικής υπεραξίας. Το ελαστικό όριο, δηλαδή, είναι η απόσπαση της απόλυτης υπεραξίας για ένα τμήμα της παραγωγής, αυτό των παλαιών μέσων παραγωγής. Αυτή η σχέση μπορεί να διατηρηθεί στο περιβάλλον ενός κράτους συνοδού της καπιταλιστικής σχέσης αξιοποίησης. Όπου αυτό δεν δύναται να συμβεί, και στο νέο περιβάλλον λειτουργίας των σχέσεων παραγωγής αυτό είναι το πλέον σύνηθες, τα παλαιά μέσα απαξιούνται βιαστικά και η αναμενόμενη να μεταφερθεί στα προϊόντα αξία αυξάνει έτι περαιτέρω την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου. Σε ένα δυναμικό σύστημα, δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την αξία των κεφαλαιουχικών αγαθών ως εκ των προτέρων δεδομένη αλλά βάσει της ύστερης κοινωνικής επικύρωσής τους.

Ο μισθός παγιδύεται σε αυτή ακριβώς τη διαδικασία: η προσδοκία του κέρδους και του εισοδήματος ως ένα υπολογίσιμο ποσοστό αλλοιώνει τον προγενέστερο χαρακτήρα του και τον εντάσσει στο κεφάλαιο προς αξιοποίηση. Στην ουσία τον αφήνει έκθετο σε έναν επιχειρηματικό κίνδυνο: τον ενσωματώνει στο χώρο άμεσης εκτόνωσης των αναγκών της αναπαραγωγής του συστήματος. Αποτέλεσμα αυτού θα είναι η έκρηξη των διανεμητικών ανισοτήτων. Η εργασία ως τάξη υφίσταται αμεσότερα τις συνέπειες της παραγωγικής αναμόρφωσης του συστήματος. Οι «δημοουργικές καταστροφές» του καπιταλισμού γίνονται καταστροφική αναδημιουργία που συνδέεται άμεσα με το πρόσωπο - φορέα της ιδιότητας του ιδιόμορφου μισθωτού που περιγράψαμε και με επενδυτικούς όρους. Ένα ολόκληρο τμήμα της τάξης των αμοιβομένων δεν δύναται να βεβαιώσει την αναπαραγωγή της εργατικής του δύναμης. Ο μισθός δεν γίνεται ενδογενής μεταβλητή για λόγους θεωρητικής αναζήτησης. Μεταβαίνει σε καθοριστικό ενδογενές στοιχείο με δύο συνέπειες: από τη μια γίνεται συμπληρωματικός χώρος εκτόνωσης των αναγκών αναμόρφωσης του συστήματος.

Από την άλλη, τμήμα της τάξης που συνοδεύεται με αυτόν, εξοβελίζεται της παραγωγής.

Πάντοτε οι ανάγκες της αναπαραγωγής και των «δημοουργικών καταστροφών» του συστήματος επιβάρυναν την κοινωνία και κυρίως την πλευρά της εργασίας με την ανεργία ως τον επιφανέστερο παράγοντα. Αυτό που διαφοροποιεί στη νέα εξέλιξη τα πράγματα είναι η αμεσότητα και το γεγονός ότι όσο το κεφάλαιο γίνεται κοινωνικό κεφάλαιο, ένας συνεκτικός θεσμοποιητικός μηχανισμός όπως το κράτος έχει μετασηματιστεί. Αυτή τη τη λειτουργία την καλύπτει μια νέα αλλοτριωμένη επιστροφή των άμεσων παραγωγών στα μέσα παραγωγής, εκδήλωση της επεκτεινόμενης αντιφατικής κοινωνικότητας του κεφαλαίου.

Η συναίνεση της εργασίας που συνάγεται από τη συμμετοχή της στη διανομή της υπεραξίας, είναι το κατάλληλο πλαίσιο ώστε να προκύψει η άρση της αυστηρής παραλληλίας μισθού και παραγωγής. Ο μισθός ως αυτοτελής κατηγορία αρχίζει να διαβρώνεται, εισερχόμενος ως επενδυτικό κεφάλαιο σε μια διαδικασία στήριξης της αναλογίας κέρδους. Εντωμεταξύ, με αυτή τη λειτουργία της η εργασία αλλοτριώνεται συναινετικά και με διπλό τρόπο: ανεβάζει αυτοτελώς την παραγωγικότητά της καθώς μπαίνει αυτοπειθαρχούμενη στην παραγωγή που υποτίθεται ότι μπορεί και να της ανήκει, και συμμετέχει στην ανάληψη του ρίσκου και την αύξηση της οργανικής συνθέσης του κεφαλαίου μέσω της πιστωτικής λειτουργίας. Η αναζήτηση του κέρδους από την πλευρά της λειτουργεί ως ενισχυτικό στοιχείο της νομοποίησης του συστήματος και ενίσχυσης της ψευδούς συνείδησης.

Στην πιο αφηρημένη εκδοχή ενός σχήματος παραγωγής και κατανάλωσης αποτελούμενο μόνο από καπιταλιστές και εργάτες, η πραγματοποίηση της υπεραξίας που δεν εκτονώνεται προς άλλους τρόπους παραγωγής που συμβιούν με το καπιταλιστικό σύστημα παραγωγής ή «θεωρούνται» με αυτό, είναι ένα πραγματικό θεωρητικό πρόβλημα. Μια τέτοια οικονομία θα ήταν καταδικασμένη σε ένα διαρκές πλεόνασμα απραγματοποιητών μορφευματικών προϊόντων.¹⁹ Αυτό που στις προηγούμενες ιστορικές φάσεις ήταν μια ειδική διαδικασία απορρόφησης στο εξωτερικό ή στις υπανάπτυκτες χώρες, τώρα πρέπει να γίνεται στο εσωτερικό του συστήματος. Σε μια οικονομία που λειτουργεί επενδυτικά και με τη συνδρομή του μισθού, «ανα-

19. Ο προβληματισμός αυτός ανοίχτηκε από τη *Luxembourg*, βλ. *σχετικά Bensussan - Labica, 1999, σ. 681-682, Γκόλντμαν Λ. 1986, σ. 412-426, Μπλιός Γ. 1997, σ. 154-156.*

καλύπτεται» ένας πόλος εκτόνωσης. Είναι η πλευρά του μισθού. Το μισθιακό κεφάλαιο αρχίζει να υπονομεύεται με τη συμμετοχή της ίδιας της εργασίας και τη νέα ψευδή συνείδηση που αναδύεται. Η διαρκής επέκταση της μισθωτής σχέσης συνοδεύεται από την τάση κατάργησής της, ένα είδος επέκτασης του εσωτερικού καταμερισμού και στην αγορά εργασίας.

Η αξιοποίηση όμως του κεφαλαίου ξεφεύγει και πάλι όπως το νέο από τη χούφτα. Γιατί ο ο όρος πια της αξιοποίησης δεν είναι η δεμένη με το χώρο παραγωγή. Είναι η κατάλληλη διοχέτευση των κεφαλαίων μέσω των δικτύων του πιστωτικού συστήματος στο α-χωρικό πεδίο μιας παραγωγής που οργάνωνεται με την αυτοπειθαρχία της εργασίας και τη φροντίδα της τελευταίας αυτή η παραγωγή να είναι αποτελεσματική.²⁰ Αυτό λοιπόν που αποβαίνει καθοριστικό όσον αφορά τη βεβαίωση του κέρδους, είναι η θέση στα δίκτυα διοχέτευσης του πιστωτικού χρήματος. Οι αντιθέσεις του καπιταλιστικού συστήματος γίνονται εκρηκτικότερες αλλά στο περιβάλλον της συναίνεσης, της νέας ψευδούς συνείδησης μέσω του νέου θεσμολογικού μηχανισμού: της συμμετοχής της εργασίας στην υπεραξία.²¹ Η κοινωνικοποίηση της πίστης που αναπτύσσει διπλά στην κοινωνικοποίηση της παραγωγής διαμορφώνει το πλαίσιο μιας μεγαλύτερης ελευθερίας δράσης των υποκειμένων, ελευθερίας των προσδοκιών, όμως, μεγαλώνει και τις ανισότητες στη διανομή.

Η κατοχή και οργάνωση συγκεκριμένων στο χώρο μέσω παραγωγής υποβαθμίζεται ως προνομιακός όρος απόσπασης της υπεραξίας. Διαμορφώνεται ένα πλαίσιο λειτουργίας όπου η προνομιακή πρόσβαση στα δίκτυα παραγωγικής διοχέτευσης του κεφαλαίου - χρήματος ορίζει το πλεονέκτημα στη νέα διανεμητική σχέση μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Η παραγωγή εγκαθίσταται και οργάνωνεται από τη σχετικά αυτοπειθαρχούμενη εργασία που προβλέπει στη διανομή της υπεραξίας που η ίδια δημιουργεί. Η θεμελιώδης αντίφαση του συστήματος αναβιβάζεται: η οργάνωση της παραγωγής και η υπεραξία τείνουν να γίνουν συναντικώς φαινόμενα. Όποιος όμως κατέχει τα «περάσματα» στα δίκτυα διοχέτευσης του πιστωτικού χρήματος κάνει τις κατάλληλες κατανομές προς αξιοποίηση. Η εργασία κατέχει την «εγγύηση» της συμμετοχής στην παραγόμενη υπεραξία και χάνει τον έλεγχο του δικτύου και της αξιοποιητικής διοχέτευσης του κεφαλαίου. Στην ουσία ο νέος αυτός νομομοποιητικός όρος συσκοτίζει τη διοχέτευση που παραμένει το πρόνομο της νέας κεφαλαιοκρατικής τάξης στο σύνολο της οικουμένης του κόσμου-κεφαλαίου.

5. Συμπερασματικά...

Αυτό που πραγματικά γίνεται στην πορεία της οικουμενικής ολοκλήρωσης είναι ότι το κάθε εμπροσμητικό προϊόν καθίσταται αμεσότερα το αποτέλεσμα του απειροελάχιστου τμήματος του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου που αναζητά την αξιοποίησή του. Το οικουμενικό κεφάλαιο δεν είναι η άθροιση των ατομικών κεφαλαίων αλλά η ενότητα που τα αναπαράγει. Κατά συνέπεια η κοινωνικοποίηση της παραγωγής και η κυκλοφοριακή της εκδήλωση ενισχύονται. Επιπροσθέτως, το μέσο ποσοστό κέρδους, γίνεται αποτελεσματικότερος, όλο και αποκλειστικότερος, μηχανισμός έλεγχου της απόδοσης, χωρίς κρατικές μεσολαβήσεις, υστερήσεις ή επηρεασμούς κοινωνικής ευαισθησίας. Η ευρύτερη κοινωνικοποίηση της παραγωγής γίνεται αιτία να απολωσθεί το ίδιο το κοινωνικό το περιεχόμενο. Εν πάση περιπτώσει, τα ατομικά κεφάλαια υπό την κρατική σκέπη μπορούσαν να συμπεριφέρονται επί τη βάση του ατομικού τους χαρακτήρα, όσο η προστασία ενός κατά τα άλλα κοινωνικού θεσμού τους το επέτρεπε. Στην πορεία της οικουμενικής σχέσης αξιοποίησης, ο κοινωνικός χαρακτήρας της παραγωγής και της κυκλοφορίας ενισχύεται. Τα ατομικά κεφάλαια, ενώ ενεργοποιούνται

20. Μόνο σε αυτό το θεωρητικό καθεστώς μπορούμε να μιλάμε για τυραννία των αγορών χρήματος επί της παραγωγής, καθορισμού των συνθηκών απόσπασης της υπεραξίας μέσω της αποτελεσματικότητας.

21. Φαντάζει περίεργη η εξέλιξη της συμμετοχής της εργασίας με τα παρεπόμενά της, όμως σε έναν κόσμο με αποκλιμακούμενες νόρμες, η επχείρηση συνιστά μια αυτόνομη οντότητα με κανόνες και αποτελεσματική λειτουργία, ένα σπύριγμα.

σε προσφορότερο πεδίο ανταγωνισμού, καθίστανται κοινωνικότερα, περιορίζονται όλο και περισσότερο σε μία οικονομική προσδοκία: το μέσο ποσοστό κέρδους.

Η έκρηξη των χρηματιστικών ροών, από την άλλη πλευρά, δεν είναι μια τυραννία των αγορών που κατευθύνει την οργάνωση της παραγωγής στο ασφυκτικό πλαίσιο των απαιτήσεων των κατόχων μετοχικών τίτλων. Είναι η αντανάκλιση του τρόπου που οργανώνεται η νέα σχέση εκμετάλλευσης, το νέο πλαίσιο αξιοποίησης του Χ, όταν δίπλα στην κοινωνικοποίηση της παραγωγής οργανώνεται η κοινωνικοποίηση της λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος. Σε αυτό συνηγορεί το γεγονός ότι η οικουμενική διάχυση του κεφαλαίου και των σχέσεων παραγωγής προωθείται ομού με τη διαδικασία της αλληλοενσωμάτωσης βιομηχανικών και χρηματιστικών συγκροτημάτων, τη βιομηχανική εξειδίκευση με τη χρηματιστική συγκέντρωση. Η υποδειγματική διεθνική επιχείρηση οργανώνεται ως σχήμα διπλής φύσεως: άρθρωση - αλληλοδιείσδυση της παραγωγικής διάστασης με αυτή της χρηματιστικής που προετοιμάστηκε από τη λειτουργία των πιστωτικών θεσμών στο εθνικό πεδίο. Δεν είναι τυχαίο ότι από τη δεκαετία του '80 και ύστερα διαπιστώνεται ότι οι βιομηχανικές πολυεθνικές επιδίδονται και στη χρηματιστική κερδοσκοπία σχηματίζοντας εξειδικευμένους κλάδους οι οποίοι συμβάλλουν αποφασιστικά και στην οικουμενική τους ικανότητα δανεισμού - χρηματοδότησης.²² Είναι μια πρόσθετη ένδειξη της κίνησης προς την απελευθέρωση του κεφαλαίου από το χώρο και τη συγκεκριμένη παραγωγή. Και αυτό αποτελεί την ισχυρότερη απόδειξη για την άμεση ανάληψη του κεφαλαίου καθώς έχουν μετριασθεί οι προηγούμενες μεσολαβήσεις και η αχωρική παραγωγική διοχέτευση των κεφαλαίων έχει επιτευχθεί από τη συγκρότηση των αντίστοιχων δικτύων.

Παράλληλα, η μισθωτή σχέση, ως το σύνολο των όρων παραγωγικής απόδοσης, αξιοποίησης και αναπαραγωγής της εργασίας μετασχηματίζεται σε συμβόλαιο με μια ρήτρα συναίνεσης. Οι προϋπάρχοντες θεσμικοί όροι διαμόρφωσης της συνείδησης δεν αφανίζονται, αλλά αναδύεται ένας νέος καθαρά δεδμένος με την παραγωγή και τις ανάγκες της αξιοποίησης όρους, που λειτουργεί συνεκτικά για το σύστημα και μεσολαβεί την αντίφαση του κοινωνικού χαρακτήρα της παραγωγής και της πιστωτικής λειτουργίας με την ιδιωτική ιδιοποίηση των αποτελεσμάτων της παραγωγής: είναι η συμμετοχή της εργασίας στο κέρδος και η συνακόλουθη συνείδησή της στην οργάνωση της παραγωγής και την αυτοπειθαρχία της.²³

Η διαρκής πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους συνοδεύεται από την αύξηση της εκμετάλλευσης της εργασίας από τη μιά. Από την άλλη η σύντομη, χωρίς υστερήσεις βεβαίωσή του, αποτέλεσμα της επιταχυνόμενης ολοκλήρωσης, μειώνει δραστικά το χρόνο εκδήλωσης των κρίσεων και επιβάλλει την ταχεία απαξίωση. Η λειτουργία του πιστωτικού συστήματος και η γενικευμένη επενδυτική νοοτροπία, η προσδοκία του κέρδους, είδαμε ότι επιτρέπει την είσοδο του μισθού στο προς αξιοποίηση κεφάλαιο. Ο συνδυασμός των παραπάνω διαμορφώνει το ευνοϊκό περιβάλλον ώστε στο σύνολο της κοινωνικής παραγωγής, το μέγεθος που αντιποιοιχεί στο μισθό να μειώνεται σχετικά γύνα να τροφοδοτήσει το αναγκαίο κεφάλαιο για την αύξηση της οργανικής σύνθεσης. Και έτσι, ο άνθρωπος - πρόσωπο γίνεται ακόμη περισσότερο ανταλλακτική αξία.

Η δομή και η λειτουργία της νέας επιχείρησης δικαιώνει την οικουμενική επανάληψη του σχήματος αξιοποίησης του κεφαλαίου Χ...Χ' και την τάση συνάντησης της εργασίας με τον εαυτό της, που εξέρχεται καθαρά από την αφηρημένη ερμηνεία του σχήματος στην ιστορική περιπέτειά του. Η καπιταλιστική οργάνωση της εργασίας, στο πλαίσιο της νέας αλλοτριωτικής διαδικασίας είναι ο χώρος που αντίκειται η νομοποίηση υπό την εξής έννοια: Από τη μια πλευρά της καπιταλιστικής συλλογικής ορθολογότητας μέσω του μετοχικού σχήματος - συμμετοχής στο παραγωγικό αποτέλεσμα και την υπεραξία.²⁴ Από την άλλη, της αλλοτριωμένης ατομικής

22. Βλ. σχεπικά Coutrot Th. 1998, σ.221.

23. Ο homo economicus απότοκο μιας μακράς διαδικασίας ολοκλήρωσης της καπιταλιστικής παραγωγικής σχέσης, είναι το είδος του αιομικού και του συλλογικού ορθολογισμού της συγκρότησης των παραγωγικών σχέσεων.

24. Εδώ, δεν αναφερόμαστε στην ειδική, μερικήτερη περίπτωση της διανομής μετοχών στους εργαζόμενους μιας συγκεκριμένης επιχείρησης, αλλά στη συνολική λειτουργία ενός μηχανισμού που περιλαμβάνει την επενδυτική συμπεριφορά της εργασίας στους κόλπους του.

ορθολογικότητας της εργασίας που συμμετέχει στην εκμετάλλευσή της, την αυτοπειθαρχία της, και διαμορφώνει τους όρους της οργάνωσής της στην παραγωγική δραστηριότητα.

Η επιστροφή στην κλιμακούμενη εσωτερικότητα της σχέσης της εργασίας με τις δομές παραγωγής γίνεται αιτία για την απομάκρυνση από τους αγωγούς διοχέτευσης και αξιοποίησης του κεφαλαίου που εκδηλώνεται όλο και περισσότερο ως οι κατανομές βάσει των δικτύων που αναπτύσσει το χρηματιστικό κεφάλαιο. Εντός αυτού του διαλεκτικού - ιστορικού πλαισίου παραγωγικής και οικονομικής επικοινωνίας εμφανίζεται εναργέστερα «...η κοινωνική (καπιταλιστική) ομογενοποίηση κάθε ατομικής παραγωγικής εργασίας μέσω ακριβώς της γενικευμένης εμπορευματικής ανταλλαγής και του ανταγωνισμού μεταξύ των ατομικών εμπορευματοπαραγωγών (καπιταλιστών)» (Μηλιός Γ. 2002, σ.59). Η «μή ουδετερότητα του χρήματος»²⁵ δε, συναρτάται αμεσότερα και ευχερέστερα με την κεφαλαιακή της εκδοχή.

Η πιο άμεση συνάντηση των δύο πλευρών της εργασίας ως συμπύκνωμα ανταλλακτικής αξίας από τη μια και ως γενικής και αδιαφοροποίητης αξίας χρήσης από την άλλη δεμένης με το πρόσωπο, είναι μια μεθοδολογική επινόηση αλλά μπορεί να πιστοποιείται ως τάση στην περίοδο της παγκοσμιοποίησης. Και δε θα μπορούσε να ωριμάσει ως τάση νωρίτερα στην ιστορική κατόπτευση της εξέλιξης του καπιταλιστικού συστήματος.

Βιβλιογραφία

- AGLIETTA M. (1997), *Régulation et crises du capitalisme*, Paris, Odile Jacob.
- ARCHIER G. - SERIE YXH. (2000) *L'entreprise du 3e type*, Paris, Editions du seuil.
- BENSUSSAN G. - LABICA G. (1999), *Dictionaire critique du marxisme*, Paris Quadrige/PUF.
- BOLTANSKI L. - CHIAPELLO E. (1999), *Le nouvel esprit du capitalisme* Paris, Gallimard.
- ΓΚΟΛΑΝΤΑΜΝ Α. (1986), *Διαλεκτικές έρευνες*, μετ. Παπαγιώργης Κ. Αθήνα, Γνώση.
- COUTROT TH. (1998) *L'entreprise neo-liberal, nouvelle utopie capitaliste?* Paris, La decouvert.
- GIDDY H.I. (1996), *Παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές*, μετ. Κουφόπουλος Κ. Αθήνα, Παπαζήσης.
- GILPIN R. (2001), *Global Political Economy*, Princeton and Oxford, Princeton University Press.
- HAROLD L.F. (1979), *A Theory of Income Distribution*, Oxford, Clarendon Press.
- HOWARD C.M. (1979), *Modern Theories of Income Distribution*, London, The Macmillan Press LTD.
- KAVALJIT S. (1999), *The Globalisation of Finance*, ZED Books Ltd.
- Κ'ΥΗΝΕ Κ. (1979), *Economics and Marxism*, vol. I, *The Renaissance of the Marxian System*, N.Y. St. Martin's Press.
- LAWRENCE H.W. (1999), *The theory of Monetary Institutions*, Oxford, Blakwell.
- ΜΑΡΕ Κ. (1978), *Το Κεφάλαιο*, τ. I, II και III, μετ. Μαυρομαμάτης Π. Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.
- Grundrisse, τ. I (1998), τ. II (1990), τ. III (1992), μετ. Διβάρης Σ. Αθήνα, Στοχαστής.
- ΜΗΛΙΟΣ Γ. (1997), *Τρόποι παραγωγής και μαρξιστική ανάλυση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- (2002), *Υπεραξία και υπερεργασία*. (Η χρηματική θεωρία της αξίας του Μαρξ απέναντι στην κλασική έννοια της αξίας ως «δαπανώμενης εργασίας»). Θέσεις, 80, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2002.
- ΠΑΚΟΣ Θ. Β. (1997), *Κλαδική οικονομική II, Βιομηχανική Οργάνωση, Επιχειρηματικές Πολιτικές και Απόδοση*, Αθήνα, Παπαζήσης.
- PALLEY I. TH. (1999), *Conflict, Distribution, and Finance in Alternative Macroeconomic Traditions*, *Review, of Radical Political Economics*, 31, 4, p. 102-132.
- PASINETTI L.L. (1991), *Παραδόσεις Θεωρίας της Παραγωγής*, μετ. Κορκοσιδής Α.Σ. Αθήνα, Κριτική.
- (1996), *Το ποσοστό κέρδους και η διανομή του εισοδήματος σε σχέση με το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης*, στο *Η παραγωγή και κατανομή του εισοδήματος, συλλογή κειμένων - επιμέλεια Σταμάτης Γ. Αθήνα, Κριτική.*

Κριτικά σημειώματα

Φωτ. (Εφης) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ: Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις: θεσμικές διαστάσεις και η συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη. Δ.Δ. Αθήναι, 2005, σελ. 549.

Της Δρος **Βασιλ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ**

Η κρινόμενη Δ.Δ. υπεστηρίχθη υπό της κυρίας Φωτ. (Εφης) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ ενώπιον της κατά νόμον Επιτροπής¹ και ενεκρίθη με τον βαθμό «άριστα» υπό του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών των Αθηνών τον παρελθόντα Απρίλιο.

Η κυρία Φωτ. (Εφη) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ έχει σπουδάσει Οικονομικές Επιστήμες και Στατιστική. Το έτος 1999 επελέγει παμφηφεί Γενική Διευθύντρια του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και τοποθετήθηκε στην Γενική Δ/ση Διοικητικής Υποστήριξης μέχρι το έτος 2003, που ανέλαβε την Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων, στην οποία υπηρέτησε μέχρι το έτος 2005.

Προηγουμένως είχε υπηρέτησει στην Δ/ση Ιδιωτικών Επενδύσεων και στην Δ/ση Τομέων Παραγωγής της Γενικής Δ/σης Οικονομικής Πολιτικής, ενώ από το έτος 1994 μέχρι το έτος 1999 διετέλεσε Διευθύντρια Δημοσίων Επενδύσεων. Κατά την διάρκεια της θητείας της στην εν λόγω Δ/ση ασχολήθηκε όχι μόνον με την εκτέλεση, αλλά και με το σχεδιασμό των Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων, τις διαδικασίες εκτέλεσης του Προϋπολογισμού και υλοποίησης των ετήσιων Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.), την αξιολόγηση προτάσεων των Φορέων εκτέλεσης, την κατάρτιση και έκδοση των Συλλογικών Αποφάσεων Ένταξης Έργων και Προγραμμάτων στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την διαδικασία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης και τυχόν τροποποίησης του Προγράμματος κατά την διάρκεια του έτους κ.ά..

Η υπό κρίση Δ.Δ. περιλαμβάνει Εισαγωγή, 11 Κεφάλαια, εκτενές Παράρτημα και Βιβλιογραφία.

Στο Κεφάλαιο Α' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: προσανατολισμοί και οριοθετήσεις» περιλαμβάνονται 2 Παράγραφοι αναφερόμενες στην έννοια του όρου δημόσιες επενδύσεις και στην νομοθετική τους προσέγγιση.

Η Σ. επισημάνει εδώ, ότι ούτε σε εθνικό, ούτε σε διεθνές, ούτε σε επιστημονικό, ούτε σε νομοθετικό, ούτε σε διοικητικό επίπεδο, ούτε και σε επίπεδο νομολογίας απαντάται κοινή οριοθέτηση της έννοιας των δημοσίων επενδύσεων και αναφέρει διάφορα σχετικά νομοθετικά κείμενα.

Αυτό οφείλεται, κατά την Σ., στο γεγονός, ότι οι διάφορες Χώρες δεν προσδίδουν στις δημόσιες επενδύσεις την ίδια σημασία, δεδομένου, ότι άλλες τις θεωρούν ουσιώδες εργαλείο ανάπτυξης και άλλες τις έχουν υποβαθμίσει σε σχέση με τον αναπτυξιακό ρόλο τους.

Στο Κεφάλαιο Β' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: αναγκαιότητα, στόχοι, σημασία» περιλαμβάνονται 3 Παράγραφοι με τους επί μέρους υπότιτλους: Δημόσιες Επενδύσεις: Αναγκαιότητα ή πολιτική επιλογή; Οι στόχοι των δημοσίων επενδύσεων: πολυεδρικότητα και πολιτικοί προσανατολισμοί. Σημασία των δημοσίων επενδύσεων: ετερόκλητες προσεγγίσεις.

1. Εποπεύων: Καθηγητής Ιωάν. ΒΑΒΟΥΡΑΣ, τ. Πρύτανης Π.Π.Κ.Π.Ε., Μέλη: Καθηγητής Ιωάν. ΣΑΚΕΛΛΗΣ, Αναπλ. Καθηγήτρια Β. ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ, Αναπλ. Καθηγητής Αν. ΤΣΑΜΗΣ, Λέκτ. Ν. ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ, Β. ΚΕΦΗΣ, Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ.

Στο Κεφάλαιο Γ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: η ελληνική εμπειρία, η νομοθετική διάσταση» περιλαμβάνονται 2 Παράγραφοι: Η πολιτική οπτική ως παράγων οριοθετήσεων και αποφάσεων. Οι επί μέρους νομοθετικές ρυθμίσεις περί δημοσίων επενδύσεων. Οι ρυθμίσεις «ταξινομούνται» σε τέσσερις χρονικές περιόδους με βάση τα ισχύοντα μέχρι σήμερα Συντάγματα στην Ελλάδα: απαρχές, 1952-1967, 1967-1974 και 1974-2003.

Στο Κεφάλαιο Δ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: η τεχνική διάσταση: Υπηρεσίες, διαδικασία προγραμματισμού, χρηματοδότηση, κόστος, φορείς εκτέλεσης» περιλαμβάνονται 4 Παράγραφοι υπό τους αντίστοιχους υπότιτλους.

Στο Κεφάλαιο Ε' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: αξιολόγηση» επιχειρείται μία γενική προσέγγιση του θέματος.

Στο Κεφάλαιο ΣΤ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις: η οικονομική διάσταση, η χωροταξική κατανομή: ενδεικτική αναφορά» παρατίθενται ενδεικτικώς χωροταξικές κατανομές δημοσίων επενδύσεων σε τρεις Νομούς (Ν. Έβρου, Ν. Ηλείας, Ν. Ζακύνθου).

Στο Κεφάλαιο Ζ' υπό τον τίτλο «Ιδιωτικές Επενδύσεις: η ιδιωτική παραγωγική επένδυση, η ελληνική προσέγγιση» περιλαμβάνονται 2 Παράγραφοι: Εισαγωγική προσέγγιση: αδυναμία παραδεκτού ορισμού. Η έννοια της ιδιωτικής παραγωγικής επένδυσης κατά την ελληνική νομοθεσία: οι απαρχές, περίοδος 1953-1967, περίοδος της διά Ν.Δ. οριοθέτησης της έννοιας 1967-1974, περίοδος της νομοθετικής οριοθέτησης 1974-2003, οι ιδιαιτερότητες: ειδική παραγωγική επένδυση, επενδύσεις στην Ελλάδα Ελλήνων κατοίκων άλλων Χωρών, επενδύσεις στην Ελλάδα κατοίκων άλλων Χωρών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Σ. επισημάνει εδώ σχετικά με την οριοθέτηση της έννοιας της ιδιωτικής παραγωγικής επένδυσης, ότι οι ορισμοί, οι οποίοι έχουν διατυπωθεί μέχρι σήμερα δεν έχουν τύχει γενικής αποδοχής και διευκρινίζει, ότι μερικοί εκ των ορισμών «εστιάζονται» στην προσέγγιση, ότι η ιδιωτική παραγωγική επένδυση συνιστά δέσμευση οικονομικών πόρων με την ελπίδα αποκομιδής ωφελημάτων οικονομικών κ.ά. σε χρονικό διάστημα μελλοντικά.

Η Σ. παραθέτει σχετικά και άλλες προσεγγίσεις της έννοιας της παραγωγικής επένδυσης με βάση την τρέχουσα διεθνή βιβλιογραφία, η οποία θεωρεί ως ιδιωτική επένδυση:

Την δαπάνη για την απόκτηση μίας απαιτήσης δικαιώματος επί πραγμάτων ή προσώπων, η οποία έχει χρηματοοικονομική υπόσταση.

Την αξία της απαιτήσης σε τρέχουσες τιμές από μετατροπή της σε ρευστό χρήμα.

Την αξία ενός περιουσιακού στοιχείου (άμεσου φυσικού ή χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου), που αποφέρει κάποια χρηματική απόδοση ή πλεόνασμα και ίσως και «μη χρηματικά πλεονεκτήματα» κ.ά.

Ακόμη, η Σ. αναφέρει την άποψη Διεθνών Οργανισμών, όπως του Ο.Ο.Σ.Α. κατά τον οποίο επένδυση σημαίνει κάθε είδος περιουσιακού στοιχείου, το οποίο σύγκειται εξ ενός ή περισσότερων «συστατικών», όπως: μίας επιχείρησης, μετοχών, μεριδίων εταιρείας, ομολόγων, δανείων, χρηματικών απαιτήσεων, δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, υλικών ή άυλων αγαθών κ.ά.

Στο Κεφάλαιο Η' υπό τον τίτλο «Η ιδιωτική παραγωγική επένδυση κατά τις προσεγγίσεις Διεθνών Οργανισμών» περιλαμβάνονται πλην της εισαγωγικής παρατήρησης, 2 Παράγραφοι για τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο Κεφάλαιο Θ' υπό τον τίτλο «Η ιδιωτική παραγωγική επένδυση: η ελληνική ομολογία» περιλαμβάνονται 3 Παράγραφοι με αποφάσεις του Σ.τ.Ε., του Α.Π. και άλλων Δικαστηρίων.

Στο Κεφάλαιο Ι' υπό τον τίτλο «Ιδιωτικές επενδύσεις: η οικονομική διάσταση, η χωροταξική κατανομή: ενδεικτική αναφορά» περιλαμβάνονται εισαγωγική προσέγγιση και χωροταξικές κατανομές ιδιωτικών επενδύσεων σε τρεις Νομούς.

Στο Κεφάλαιο ΙΑ' υπό τον τίτλο «Δημόσιες Επενδύσεις, ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομική ανάπτυξη: διαπιστώσεις και προτάσεις» περιλαμβάνονται: Α. Διαπιστώσεις: α. εισαγωγική προσέγγιση, β. δημόσιες επενδύσεις, γ. ιδιωτικές επενδύσεις, δ. δημόσιες επενδύσεις, ιδιωτικές επενδύσεις και ανάπτυξη. Β. Προτάσεις: α. δημόσιες επενδύσεις, β. ιδιωτικές επενδύσεις, γ. η σύζευξη.

Τέλος, στο Παράρτημα καταχωρούνται διάφορα σημαντικά στοιχεία, αναγκαία για την εικόνα του όλου θέματος, όπως για τα κίνητρα ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων, στατιστικά δεδομένα κ.ά..

Όπως επισημαίνεται σε διάφορα Κεφάλαια της υπό κρίση Δ.Δ. τα θέματα της ανάπτυξης είναι πολλά και ποικίλα, (πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά κ.ά.), όπως επίσης είναι πολλές οι στρατηγικές, οι πολιτικές, τα μέσα και τα εργαλεία για την συστηματική, διαρκή και βιώσιμη επίτευξη της.

Κατά την άποψη της Σ. στα «εργαλεία» για την «παραγωγή» ανάπτυξης περιλαμβάνονται τόσο οι δημόσιες, όσο και οι ιδιωτικές επενδύσεις. Οι ιδιωτικές επενδύσεις έχουν αποτελέσει αντικείμενο σημαντικών μονογραφιών, ενώ, αντίθετα οι δημόσιες επενδύσεις και η σχέση μεταξύ των δύο, καθώς και οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις δεν έχουν διερευνηθεί μέχρι τώρα επαρκώς ή η σημασία τους έχει μερικώς φορές αμφισβητηθεί.

Η Σ. επιχειρεί κατά την ανάπτυξη του θέματος να απαντήσει σε σειρά κρίσιμων ερωτημάτων όπως: ποία η ακριβής έννοια των όρων «δημόσιες» και «ιδιωτικές» επενδύσεις, ποία η αναγκαιότητα των πρώτων, ποίος ο τρόπος καλύτερης διαχείρισης και χωροταξικής διάχυσής τους, εάν οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν «προϋπόθεση» για την προσέλκυση ιδιωτικών ή αντίστροφα οι ιδιωτικές επενδύσεις «οθούν» το Κράτος σε δημόσιες επενδύσεις, εάν οι δημόσιες επενδύσεις δημιουργούν νέες θέσεις απασχόλησης, εάν οδηγούν σε αναδιανομή του εθνικού πλούτου, εάν οι ισχύουσες ρυθμίσεις, οι υφιστάμενοι διοικητικοί μηχανισμοί και οι τρέχουσες διοικητικές διαδικασίες είναι λειτουργικές, και, εάν όχι, ποίο είναι το ενδεδειγμένο διάδοχο σχήμα, ιδίως σήμερα υπό καθεστώς παγκοσμιοποίησης, «βολών» κατά της αναγκαιότητας των δημοσίων επενδύσεων, νέων ρυθμίσεων της Πολυμερούς Συμφωνίας (Ιδιωτικών) Επενδύσεων (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) και ιδιωτικοποίησης παραδοσιακών δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα.

Αυτά τα ερωτήματα απετέλεσαν κατά την Σ. αντικείμενο συστηματικής και μεθοδικής διερεύνησης, με βάση τις σύγχρονες μεθόδους έρευνας, την αξιοποίηση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, ημεδαπής και αλλοδαπής, την μέχρι τούδε συσσωρευθείσα επί του θέματος διεθνή και ελληνική εμπειρία, τα διαθέσιμα ποσοτικά δεδομένα, τις εκτιμήσεις Ειδικών Ερευνητών, τις προσεγγίσεις διεθνών Οργανισμών, την νομολογία Δικαστηρίων και την μακρά προσωπική της εμπειρία, λόγω της υπηρεσιακής «εμπλοκής» της επί μακρόν σειρά ετών με τα εν λόγω θέματα.

Στα ερωτήματα αυτά η Σ. παραθέτει τεκμηριωμένες και πλήρεις απαντήσεις, κατά την άποψη της υπογράφουσας.

Πέραν αυτών, στην υπό κρίση Δ.Δ. γίνεται ειδικότερη αναφορά για σειρά θεμάτων, τα οποία δεν αποτέλεσαν αντικείμενο έρευνας, όπως π.χ. οι θεωρίες περί ανάπτυξης, οι τεχνικές λεπτομερούς αξιολόγησης των δημοσίων επενδύσεων, οι άμεσες ξένες ιδιωτικές επενδύσεις στην Ελλάδα κ.ά.

Εξ άλλης πλευράς, σε σχέση με τα βασικά ερωτήματα - υποθέσεις εργασίας, της υπό κρίση Δ.Δ., οι διαπιστώσεις, τα συμπεράσματα, οι σχετικές προτάσεις αλλαγών, πρέπει να θεωρηθούν ως εφικτές, ορθολογικές και λειτουργικές και εκτιμάται, ότι διατυπώνονται με βάση τόσο θεωρητικές προσεγγίσεις, όσο και την διαμορφωθείσα κατά τα τελευταία έτη κατάσταση στην Ελλάδα.

Η υπό κρίση Δ.Δ. κατά την άποψη της υπογράφουσας είναι πρωτότυπη, πλήρης, επιστημονικά συντεταγμένη, εξαντλεί την υπάρχουσα βιβλιογραφία και εμπειρία, ελληνική και διεθνή και με τις διατυπώμενες σε αυτή προτάσεις, συμβάλλει σημαντικά και κατά τρόπο δημιουργικό στην ουσιαστική προαγωγή των σχετικών επιστημονικών προβληματισμών και προσεγγίσεων, αλλά και της τρέχουσας νομοθετικής και διοικητικής πρακτικής επί θεμάτων δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων και της συμβολής τους (ιδίως των πρώτων) στην ανάπτυξη (οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική) της Χώρας μας.

«Συνελόντι ειπεῖν», εξ άλλης πλευράς, η εν λόγω εργασία συνιστά απ' εαυτής πολύτιμο εργαλείο πολιτικής και τρέχουσας διαδικασίας για Διοικούντες και Διοικουμένους.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Καλλιθέας: κατηγοριοποίησή τους και η συμβολή τους στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της

Του κ. **Δημήτρη ΚΑΡΝΑΒΟΥ**
Κατόχου Μετ. Τίτλ. Σπ.
επί θεμάτων Τοπικής Ανάπτυξης

1. Εισαγωγή

Ο συνεχώς διευρυμένος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) οδήγησε στην ανάγκη συστηματικής μελέτης και καταγραφής των δράσεων τους. Η έρευνα αυτή λαμβάνει χώρα σε μία περίοδο όπου η παρέμβαση των ΜΚΟ τόσο στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, όσο και οι σημαντικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν σε τοπικά ζητήματα αυξάνει συνεχώς την επίδρασή τους στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας των σύγχρονων πόλεων.

Με τον όρο φυσιογνωμία μιας πόλης αναφερόμαστε στην αντιληπτική εικόνα, στο σύνολο των συναισθημάτων, ιδεολογικών και αισθητικών αντιλήψεων, στην ταυτότητά της και στο χαρακτήρα της που έχουν διαμορφωθεί στο πέρασμα του ιστορικού χρόνου (Πατρώνης, 2003). Ουσιαστικά εννοούμε τη συνολική και συλλογική αντίληψη που έχουν κάτοικοι και επισκέπτες για την πόλη (Στεφάνου, 1994). Η συγκεκριμένη άποψη και στάση κατοίκων και επισκεπτών έναντι μιας πόλης επηρεάζεται αποφασιστικά από τη φυσιογνωμία του αστικού δομημένου περιβάλλοντος (Μητούλα, 2002).

Η εργασία αυτή επιδιώκει να καταγράψει, κατηγοριοποιήσει και παρουσιάσει πως η δράση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην Καλλιθέα Αττικής συμβάλει στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, ερευνάται η επίδραση των δράσεων και παρεμβάσεων των ΜΚΟ στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της Καλλιθέας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις οργανωτικές τους δυνατότητες, όσο και τους σκοπούς και την «ατζέντα» των θεμάτων που δραστηριοποιούνται.

Ο Δήμος Καλλιθέας μπορεί να βελτιώσει σημαντικά τη φυσιογνωμία της πόλης, αν αντιληφθεί ότι συνεργαζόμενος με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε διάφορους τομείς που ως τώρα δεν έχει καταγράψει σημαντική δραστηριότητα, όπως στην προστασία του περιβάλλοντος και στην πρόνοια θα εξασφαλίσει όχι μόνο επιπλέον πόρους από τις σημαντικές οικονομικές δυνατότητες των ΜΚΟ, αλλά και τους ενεργούς πολίτες που με τη δράση τους θα συνεισφέρουν στη βελτίωση του φυσικού, δομημένου, πολιτιστικού και οικονομικού περιβάλλοντος της πόλης.

2. Ορισμός, κατηγοριοποίηση, οργανωτική δομή και δραστηριότητες των ΜΚΟ

Δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της έννοιας Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ). Αν και όλοι συμφωνούν ότι οι ΜΚΟ είναι μη κρατικές και μη κερδοσκοπικές οντότητες τα μέλη των οποίων είναι πολίτες ή ενώσεις πολιτών, δεν υπάρχει ομοφωνία ούτε για το αν ο χαρακτήρας τους είναι μόνο εθελοντικός, ούτε και σε ποιο βαθμό οι οικονομικοί πόροι τους δε θα πρέπει να είναι κρατικοί (Simmos, 1998). Σύμφωνα με σχετικά αποδεκτό ορισμό μία οργάνωση είναι μη κυβερνητική εφόσον:

- 1) Είναι ιδιωτική, δηλαδή θεσμικά αυτόνομη από το κράτος,
- 2) έχει μία θεσμική οντότητα, επομένως έχει σταθερή οργάνωση και διάρκεια,
- 3) διανέμει τα κέρδη της αποκλειστικά για τους σκοπούς της οργάνωσης,
- 4) προδιορίζει η ίδια τους κανόνες λειτουργίας της σύμφωνα με τις διεξές της καταστατικές αρχές, δηλαδή είναι διοικητικά ανεξάρτητη, ενώ είναι υπόλογη στα μέλη και στους χορηγούς της,
- 5) αντιπροσωπεύει κοινωνικές ομάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνται με τη δική τους βούληση για την οργάνωση βοήθειας έναντι τρίτων ή την προώθηση ορισμένων γενικών αρχών (Gordenker, L-Weiss, T, 1996).

Ο θεματικός πολλαπλασιασμός των ΜΚΟ και η αναβάθμιση του πολιτικού τους ρόλου από τη δεκαετία του '80 συναρτάται με τρεις σημαντικές εξελίξεις:

1) Την υποχώρηση του κράτους ως κυρίαρχου παράγοντα προσφοράς κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών,

2) τη σταδιακή παρακμή των νέων κοινωνικών κινημάτων, όπου την ατζέντα της θεματολογίας που άρθρωναν μέχρι τη δεκαετία του '80, όπως προστασία περιβάλλοντος, δικαιωμάτων γυναικών και μειονοτήτων κ.ά, ανέλαβαν να εκφράσουν νέες μορφές συλλογικότητας, όπως οι ΜΚΟ (www.jhu.edu/chp),

3) την εντεινόμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης και τη συνακόλουθη άμβλυση της αυτονομίας του έθνους-κράτους στο διεθνές περιβάλλον, διαδικασίες που οδήγησαν στη λειτουργία παγκόσμιων ΜΚΟ με παραρτήματα σε πολλές πόλεις του κόσμου (Σημίτη, 2002).

Οι δράσεις των ΜΚΟ ενισχύουν το κοινωνικό κεφάλαιο και καλύπτουν νέες κοινωνικές ανάγκες, ιδιαίτερα σε ότι σχετίζεται με τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (Αθανασόπουλος, 2005, Θεοδωράκης, 2002). Οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται επίσης στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αποτίμηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων, ενεργοποιώντας τους τοπικούς πληθυσμούς ως ισότιμους εταίρους (Σκλιάς, 2002).

Η προσπάθεια κατηγοριοποίησης των ΜΚΟ, ανάλυσης της οργανωτικής τους δομής, καταγραφής των δραστηριοτήτων, των προβλημάτων αλλά και των πλεονεκτημάτων που έχει η οργανωτική τους δομή, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Κι αυτό γιατί ανάλογα την ένταξή τους σε κάποια κατηγορία και την προηγμένη ή μη οργανωτική τους δομή οι ΜΚΟ έχουν διαφορετική συμβολή στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας των πόλεων. Υπάρχουν διαχωρισμοί των ΜΚΟ με βάση την νομική υπόσταση, την οργανωτική ανάπτυξη και την εμπέδωση δράσης. Σημαντικότερος όλων όμως είναι ο διαχωρισμός των οργανώσεων με βάση το είδος της δραστηριότητάς τους. Έτσι διαχωρίζονται σε:

- 1) Οργανώσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε τρίτους
- 2) Οργανώσεις αυτοβοήθειας
- 3) Οργανώσεις με πρόσθετες δράσεις στον τομέα παροχής υπηρεσιών
- 4) Μη κερδοσκοπικά Ιδρύματα

Η οργανωτική δομή των ΜΚΟ αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ευελιξία τους στην ενσχυολήση με σύγχρονα αεροβλήματα. Η λειτουργία των ΜΚΟ στηρίζεται σε μία οργανωτική δομή, η οποία διαφοροποιείται σημαντικά από την αντίστοιχη των πολιτικών κομμάτων, εργατικών συνδικάτων, ή των νέων κοινωνικών κινημάτων, καθώς συνήθως περιλαμβάνει ένα ολιγομελές διοικητικό συμβούλιο που λογοδοτεί σε έναν πυρήνα ενεργών μελών και ένα ευρύτατο

δίκτυο συνδρομητών. Βέβαια, η λειτουργία μίας ΜΚΟ αποτελεί αντικείμενο ευρύτερου κοινωνικού ελέγχου καθώς η ανταπόκριση της κοινωνίας στους στόχους και τη δράση της αποτελεί προϋπόθεση συνέχισης της πορείας της, ενώ σημαντικό στοιχείο για μία ΜΚΟ είναι η ικανότητα να αφήνει παθημασιές, δηλαδή στοιχεία ανεξίτηλα στο χρόνο της δραστηριότητάς της.

Οι ΜΚΟ, στην προσπάθειά τους να επιτύχουν τους στόχους τους αντιμετωπίζουν μία σειρά από δυσεπίλυτα ορισμένες φορές προβλήματα. Σημαντικότερα αυτών είναι ο κίνδυνος απώλειας της ανεξαρτησίας τους και ενσωμάτωσής τους στο υπάρχον θεσμικό σύστημα, το έλλειμμα εθελοντισμού της σημερινής παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας (Φιλίππαιος, 2002), η δυσκολία πρόσβασης στις πηγές χρηματοδότησης, η αδυναμία διαρκούς ενημέρωσης για τα υπάρχοντα προγράμματα και τις διαθέσιμες προσκλήσεις για υποβολή σχεδίων, οι δυσκολίες στη γνωστοποίηση των δράσεων των ΜΚΟ, η αδυναμία επαρκούς δικτύωσης για την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ τους (Πιτσούλης, 2002), καθώς και προβλήματα σχετικά με τη διαφάνεια και τα κριτήρια των επιχορηγήσεων (Πιτσούλης, 2003).

Ανεξάρτητα, από την κατηγορία που ανήκει μία ΜΚΟ, τη νομική και οργανωτική της μορφή, το σημαντικότερο, ίσως, ζήτημα για τη λειτουργία της είναι η εύρεση χρηματοδότησης. Οι κυριότεροι φορείς χρηματοδότησης των ΜΚΟ είναι η Παγκόσμια Τράπεζα (www.worldbank.group), φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://europa.eu.int>) και του Ελληνικού Δημοσίου, καθώς και ιδρύματα (www.asiafoundation.org, www.brothersbrother.com, www.catholicrelief.org, www.globalfundforwomen.org, www.unchildren.org), όπως τα εγχώρια Ωνάση, Κωστόπουλου, Λάτση, Μποδοσάκη κ.ά., ενώ από το διεθνή χώρο αυτά των Gates, Ford, Baker, Elton (www.fordfound.org, <http://gatesfoundation.org>, www.ejaf.org).

Η παραπάνω σύντομη παρουσία των ΜΚΟ και του σημαντικού τους ρόλου στην παγκόσμια κοινότητα αναδεικνύει τη σημαντική δυνατότητα συνεισφοράς τους στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας ενός τόπου.

3. Οι σημαντικότερες ΜΚΟ που εδρεύουν στο Δήμο Καλλιθέας

Στην Καλλιθέα εδρεύουν αρκετές ΜΚΟ, συνήθως Εθνικοτοπικοί σύλλογοι, κυρίως τοπικής εμβέλειας, αρκετές ΜΚΟ με μεγάλη ιστορία σε δράσεις πρόνοιας, ενώ παράλληλα δραστηριοποιούνται παραρτήματα διεθνών ΜΚΟ. Με βάση την προηγούμενη κατηγοροποίησης τους οι ΜΚΟ της Καλλιθέας χωρίζονται σε:

Α) Οργανώσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε τρίτους

1) Το Πρότυπο Εθνικό Νηπιοτροφείο (Π.Ε.Ν.)

Το Εθνικό Ορφανοτροφείο Πολέμου, σημερινό Π.Ε.Ν. ιδρύθηκε το 1912 για την περίθαλψη των άπορων ορφανών παιδιών του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, ενώ περιέθαλπε παιδιά όλων των μέχρι τώρα πολέμων που συμμετείχε η χώρα μας. Το 1969 μετατράπηκε σε Ν.Π.Ι.Δ. με τη σημερινή του ονομασία. Το Π.Ε.Ν. είναι ίδρυμα που φιλοξενεί παιδιά προσχολικής ηλικίας από όλη την Ελλάδα, που προέρχονται από διαλυμένες οικογένειες, άπορες ή με ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα. Σκοποί του Π.Ε.Ν. είναι, η επανένταξη στη φυσική οικογένεια των παιδιών με ομαλές συνθήκες, η εξεύρεση αναδόχων οικογενειών και η εκπαίδευσή τους, επί αδυναμίας ή μη υπάρξεως φυσικών γονέων και η δημιουργία παιδικού σταθμού για την κοινωνικοποίηση των παιδιών κλειστής, αλλά και ανοιχτής προστασίας.

2) Αδελφότης Κυριών Καλλιθέας Η Δάμαρις

Η Δάμαρις ιδρύθηκε το 1936 από μία ομάδα γυναικών κατοίκων της Καλλιθέας. Από ιδρύσεώς της και μέχρι σήμερα η Αδελφότης περιθάλπει αναξιοπαθούντες οικογένειες. Σημαντική ήταν η δράση της Αδελφότητας κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στον Κυπριακό Αγώνα και σε βοήθεια σεισμοπαθών. Η Δάμαρις για το έργο της έχει βραβευθεί από την Ακαδημία Αθηνών και το Δήμο Καλλιθέας.

3) Σώμα Ελλήνων Προσκόπων

Σκοπός του Σ.Ε.Π. είναι η παροχή εξωσχολικής αγωγής σε αγόρια και κορίτσια, με την εφαρμογή του προσκοπικού συστήματος που συντελεί στη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα και στην προσφορά φυσικής αγωγής με την ομαδική δράση, την προώθηση της αυτενέργειας και της ενεργούς συμμετοχής, τη ζωή στην ύπαιθρο και το παιχνίδι. Στην Καλλιθέα, η πρώτη προσκοπική κίνηση εμφανίστηκε το 1934, ενώ σήμερα λειτουργούν 4 Συστήματα με 299 παιδιά και αξιόλογη δραστηριότητα.

4) Ροταριανός Όμιλος Καλλιθέας

Ιδρύθηκε το 1988 και μερικές από τις δραστηριότητες του είναι η ίδρυση ταμείου υποτροφιών για τη βράβευση αριστούχων μαθητών που εισέρχονται στα πανεπιστήμια Πάντειο και Χαροκόπειο, που εδρεύουν στην πόλη μας, η προσφορά παιχνιδιών και άλλων ειδών σε παιδιά και ιδιαίτερα στο Πρότυπο Εθνικό Νηπιοτροφείο, καθώς και η προσφορά οικονομικής βοήθειας στα συσσίτια ηλικιωμένων στις ενορίες της περιοχής. Βραβεύει προσωπικότητες με πανελλήνια προσφορά και ακτινοβολία, ενώ διοργανώνει ομιλίες και εκδρομές πολιτιστικού, ψυχαγωγικού και επιστημονικού περιεχομένου. Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί ότι η προτομή του ιστορικού δημάρχου Καλλιθέας Γιάννη Γάλλου είναι δωρεά του ομίλου.

5) Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. Περιφερειακή Επιτροπή Καλλιθέας

Η Περιφερειακή Επιτροπή Καλλιθέας ιδρύθηκε το 1991 και στεγάζεται σε κτίριο που της παραχώρησε ο Δήμος. Πέρα από τη συμμετοχή της στη συνολική δράση του κινήματος του Ερυθρού Σταυρού η Περιφερειακή Επιτροπή Καλλιθέας σε συνεργασία με το Δήμο διαθέτει ιατρεία που εξυπηρετούν δωρεάν τους κατοίκους.

B) Οργανώσεις Αυτοβοήθειας

1) Φάρος Τυφλών της Ελλάδος

Ιδρύθηκε το 1946 και είναι ειδικά αναγνωρισμένο μη κερδοσκοπικό Σωματείο, εποπτευόμενο και μερικώς επιχορηγούμενο από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Κύριος σκοπός του Σωματείου είναι η ψυχολογική, φυσική και κοινωνική προσαρμογή τυφλών ατόμων προκειμένου να μειωθούν οι συνέπειες της τύφλωσης και για να αναπτυχθούν οι λοιπές τους ικανότητες στον ανώτατο δυνατό βαθμό, ώστε να γίνεται δυνατή η επαγγελματική τους αποκατάσταση και επανένταξη στην κοινωνία. Μεταξύ των πάρα πολλά δραστηριοτήτων του περιλαμβάνονται:

- Η λειτουργία μηχανουργείου και εργαστηρίων παραγωγής σκουπών και βουρτσών,
- το ειδικό τυπογραφείο παραγωγής ειδικών βιβλίων τυφλής γραφής Braille, όπου εκδίδονται δύο μηνιαία κασετο-περιοδικά, τα οποία διακινούνται δανειστικά δωρεάν,
- η λειτουργία πλήρως εξοπλισμένων studio ηχογράφησης ομιλούντων βιβλίων, επιστημονικών και λογοτεχνικών, σε κασέτες και ταινίες, καθώς και δανειστικής βιβλιοθήκης με επιστημονικά και ψυχαγωγικά βιβλία για τυφλούς,
- η συμβουλευτική υπηρεσία νεοτυφλωθέντων ατόμων και καθοδήγησης γονέων τυφλών παιδιών, καθώς και το κέντρο εκπαίδευσης φοιτητών Κοινωνικών Λειτουργιών και επιμελητών κοινωνικής πρόνοιας, η ομάδα εθελοντών και η λειτουργία τμημάτων Δημοσίων Σχέσεων, Νομοθετικών Δραστηριοτήτων,
- η συνεχής έκθεση μοντέρνων τεχνικών και τεχνολογικών βοηθημάτων και ειδών για τυφλούς, η λειτουργία εργαστηρίου Κεραμικής και Γλυπτικής, το Μουσείο Αφής για τυφλούς, το οποίο το 1998 βραβεύτηκε ως το Ευρωπαϊκό Μουσείο της χρονιάς,
- η διατήρηση τμημάτων διδασκαλίας αγγλικής γλώσσας, η λειτουργία Σκακιστικής Λέσχης και Γυμναστήριου, καθώς επίσης εργαστηρίου εκμάθησης υπολογιστών με ειδικό εξοπλισμό για τυφλούς, ενώ μέσω των προγραμμάτων HANDYNET και HORIZON τυφλά άτομα ασκούνται σε μεθόδους τηλεργασίας,
- η διατήρηση ως το 1986 διατηρούσε για 40 χρόνια Τηλεφωνική Σχολή από όπου αποφοίτησαν και αποκαταστάθηκαν επαγγελματικά 1.200 τυφλοί νέοι.

2) Οίκος Τυφλών Καλλιθέας

Δημιουργήθηκε το 1906, με πρωτοβουλία του ποιητή Γεωργίου Δροσίνη, του συγγραφέα Δημήτρη Βικέλα και της Ειρήνης Λασκαρίδου. Με χρήματα των αδελφών Άμπετ δημιουργήθηκε το κτιριακό συγκρότημα που στεγάζεται και ονομάζεται Αμπέτειον Μέλαθρον. Το 1979 ο Οίκος Τυφλών έγινε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και ονομάστηκε Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (Κ.Ε.Α.Τ.). Στις δραστηριότητες του Κ.Ε.Α.Τ. περιλαμβάνονται:

- Η οργάνωση της μονάδας ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ με σκοπό την εκπαίδευση παιδιών με πρόσθετες ανάγκες, σε συνεργασία με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων τυφλών ατόμων με πρόσθετες ανάγκες ΑΜΥΜΩΝΗ,

- η συμμετοχή στο κοινοτικό πρόγραμμα HELIOS 2, με στόχο την προώθηση της αυτονομίας των ατόμων με αισθητήριες μειονεξίες,

- η συμμετοχή στη λειτουργία του δικτύου HANDYNET, με στόχο την πληροφόρηση των τυφλών ατόμων σε θέματα εξοπλισμού, οργανισμών, παροχών κ.λπ.,

- η συμβουλευτική γονέων, το καλλιτεχνικό συγκρότημα μουσικής και οι αθλητικές δραστηριότητες.

3) Σύλλογος Κωνσταντινουπολιτών

Ιδρύθηκε το 1928, ενώ το 1937 ολοκληρώθηκε η δημιουργία των ιδιόκτητων γραφείων του συλλόγου. Οι δραστηριότητες του συλλόγου, τόσο στον τομέα της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη λειτουργία συσσιτίου για τους μαθητές παλαιότερα και για τις άπορες οικογένειες σήμερα, όσο και με τη λειτουργία, κατά το παρελθόν, ιατρείων πολλών ειδικοτήτων όπου περιεθαλπαν χιλιάδες ασθενών είναι πραγματικά πολυάριθμες. Ενδεικτικά, το 1940 περιέθαλψε 4.587 ασθενείς, το 1937 1.530 και το 1934 898. Σημαντική είναι, η πολιτιστική δραστηριότητα του Συλλόγου με τη λειτουργία μόνιμων πολιτιστικών τμημάτων, με την ιστορική του βιβλιοθήκη και τη διοργάνωση σημαντικών πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ο Σύλλογος για τη δράση του τιμήθηκε το 1981 από την Ακαδημία Αθηνών με το Μέγα Βραβείο της.

4) Σύλλογος Ποντίων Αργοναύται-Κομνηνοί

Ο σύλλογος δημιουργήθηκε το 1928, ενώ το 1932 αποκτά το οικόπεδο όπου κτίστηκε το ιδιόκτητο μέγαρο του συλλόγου. Ο σύλλογος επέδειξε μεγάλη δραστηριότητα τόσο με δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης, όπως παιδικά συσσίτια, λειτουργία παιδικών κατασκήνωσης, όσο και πολιτιστική δραστηριότητα με την ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθήκης, σχολής χορού και μουσικής και μουσικής και θεατρικής ομάδας. Ο σύλλογος ακόμη και σήμερα εξακολουθεί και έχει πολυσχιδή δραστηριότητα, ιδιαίτερα στον πολιτισμό με την υποστήριξη και διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς του ποντιακού ελληνισμού (Παπάζογλου, 2000).

5) Παμποντιακός Σύλλογος η Αργώ

Πρόκειται για σύλλογο που ιδρύθηκε το 1986 και ασχολείται με τα προβλήματα των Ποντίων που προέρχονται από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι μαζί προσέρχονται στην Καλλιθέα κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Ο Σύλλογος αυτός πέρα από την αδιαμφισβήτητη πολιτιστική του δραστηριότητα, με σημαντικότερη την ετήσια διοργάνωση του Ποντιακού Τριμέρου και την υλική και ηθική βοήθεια που προσφέρει στους Ποντίους, έχει να επιδείξει σημαντική πολιτική λειτουργία σε ζητήματα όπως:

- Η αναγνώριση της γενοκτονίας των Ποντίων και η απόδοση της ανταλλάξιμης περιουσίας στις προσφυγικές οικογένειες, σύμφωνα με τη συνθήκη της Λοζάνης,

- οι επιπτώσεις στην ιστορική πορεία των Ποντίων των σταλινικών διώξεων,

- η καταγραφή και δημοσιοποίηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Πόντιοι μετά την έλευσή τους στην Ελλάδα, όπως η απόδοση των συντάξεων και η αναγνώριση των ετών προϋπηρεσίας τους στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης,

- η δημιουργία προϋποθέσεων για την έρευνα, διατήρηση και διάδοση του πολιτισμικού και λαογραφικού πλούτου των Ελλήνων του Πόντου, καθώς και η δημιουργία Κρατικού Θεάτρου Πόντου.

Ο σύλλογος με τη δράση του έχει εξασφαλίσει τη δημιουργία σημαντικού ιστορικού υλικού για τους Έλληνες του Πόντου, ενώ έχει πετύχει νομοθετικές ρυθμίσεις πάνω σε φλέγοντα ζητήματα, ενώ έχει συμμετάσχει στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων HORIZON και INTEGRA για παλιννοστούντες. Σημαντική πρωτοβουλία του συλλόγου αποτελεί η ίδρυση και λειτουργία Κέντρου Πληροφόρησης και Στήριξης Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Ο σύλλογος, λειτουργεί τμήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, παιδικό αθλητικό τμήμα και κέντρο δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, ενώ διοργανώνει καλοκαιρινές παιδικές κατασκηνώσεις. Τέλος προσφέρει είδη πρώτης ανάγκης, ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη σε φτωχές οικογένειες νεοπροσφύγων (Παμποντιακός Σύλλογος Η Αργώ, 2001).

6) Τέλος, στην Καλλιθέα λειτουργούν και άλλοι Ποντιακοί Σύλλογοι όπως ο, προσφάτως δημιουργημένος, Μιθριδάτης με πολιτιστική και αθλητική δραστηριότητα, καθώς και πολιτική λειτουργία, ιδιαίτερα σε θέματα προάσπισης των συμφερόντων των Ποντίων μικροπωλητών, η Αδελφότης Ποντίων Παναγιά Γουμερά, η Αδελφότης Τριπολιτών Πόντου Αρχιστρατήγος Μιχαήλ, η Πρόοδος, η Πανελλήνια Ένωση Ποντίων Προσφύγων εκ Ρωσίας, Σέρα.

7) Ένωση Επαγγελματιών-Βιοτεχνών Καλλιθέας

Η Ένωση ιδρύθηκε το 1945, ενώ στο απόγειο της δράσης της έφτασε το 1977 έχοντας 1.000 μέλη και τυπώνοντας δική της εφημερίδα με τίτλο Ενημέρωση. Ασχολείται με σημαντικά προβλήματα του κλάδου, όπως η επαγγελματική στέγη, το φορολογικό, το ασφαλιστικό, ενώ υποβάλλει προτάσεις για τοπικά ζητήματα.

Τέλος, σε αυτή την κατηγορία υπάγονται ο Σύλλογος Εργαζομένων του Δήμου Καλλιθέας, ο Σύλλογος Αργυροχρυσόχων Καλλιθέας, το Σωματείο Συνταξιούχων ΙΚΑ, το παρόντημα του Συνδικάτου Οικοδόμων, ο Σύνδεσμος πολιτικών-δημοσίων υπαλλήλων Καλλιθέας και ο νεοσύστατος σύλλογος Αιγυπτιακών Ελλήνων.

Γ) Οργανώσεις με πρόσθετες δράσεις στον τομέα παροχής υπηρεσιών

1) Νέος Πνευματικής Κύκλος Καλλιθέας

Ιδρύθηκε το 1997 και αποτελεί ανάμνηση του Πνευματικού Κύκλου Καλλιθέας που λειτουργησε στην Γερμανική Κατοχή με επιφανείς ποιητές και λογοτέχνες, όπως οι Γιάννης Χατζίνης, Σωτήρης Σκίτης, Γιάννης Γουπάρης, Έλλη Αλεξίου, Γιάννης Κορδάτος, Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη κ.α.. Στεγάζεται σε ιδιόκτητο ακίνητο προσφορά του Γιάννη Πετριτάκη ποιητή, γαμπρού του Γιάννη Χατζίνη, στο οποίο διοργανώνονται συχνά πολιτιστικές εκδηλώσεις.

2) Εστία Καλλιθέας

Πρόκειται για φιλανθρωπικό-πολιτιστικό σύλλογο, που ιδρύθηκε το 1979, με σημαντική δραστηριότητα. Διοργανώνει πολιτιστικές, ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, εκδρομές, ενώ στους διακηρυγμένους στόχους του είναι η αλληλοβοήθεια των μελών.

3) Άλλοι σύλλογοι τοπικής δράσης, είναι ο Όμιλος για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Ο.ΠΕ.Β.Α.), η Λέσχη Κοινωνικού Προβληματισμού, η πρωτοβουλία πολιτών Καλλιθέας, ο Σύνδεσμος Φυσιολατρών Ο Ζέφυρος, το Κέντρο Ελληνικού Χορού και Λαϊκού Πολιτισμού, ο Σύνδεσμος Ελλήνων Καθολικών Ο Ευαγγελισμός, ο Πολιτιστικός και Δημοσιογραφικός Σύλλογος Καλλιθέας, ο Αρίων, ο Ιλιός.

4) Διάφοροι σύλλογοι τόπων καταγωγής

Τέτοιοι σύλλογοι υπάρχουν αρκετοί με πολυσχιδή δράση, λόγω του ότι η Καλλιθέα κατοικήθηκε ιδιαίτερα από εσωτερικούς μετανάστες. Οι σύλλογοι των Κρητών είναι ιδιαίτερα σημαντικοί, τόσο ο Σύνδεσμος Κρητών, όσο και ο πολιτιστικός σύλλογος Κρητών η Μεγαλόνησος. Σημαντική δραστηριότητα έχουν και ο Σύλλογος Ρουμελιωτών, ο Σύλλογος Ηπειρωτών, ο Σύνδεσμος Αρκαδών καθώς και ο Σύνδεσμος Μαθησιαίων και Αρχιλοχιτών Πάρου. Καταγράφονται ακόμη, οι σύλλογοι Καρδιτσιωτών, Μανιατών, Κεφαλονήσιων και Χρυσουπολιτών Καβάλας.

5) Παραρτήματα πανελλήνιων οργανώσεων στον τομέα παροχής υπηρεσιών

Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται το Παράρτημα της Ένωσης Γονέων και Κηδεμόνων για την Καταπολέμηση των Ναρκωτικών και της Εγκληματικότητας, το Παράρτημα της Ελληνικής Εστίας και η Επιτροπή Ειρήνης Καλλιθέας.

4. ΜΚΟ και η φυσιογνωμία της Καλλιθέας

Προσπαθώντας να αποτιμήσουμε τη συμβολή των ΜΚΟ της Καλλιθέας στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της πόλης της θα πρέπει να παρατηρήσουμε τα παρακάτω. Αρκετές από τις ΜΚΟ έχουν βραχύβια παρουσία, έλλειψη στοιχειώδους υλικοτεχνικής υποδομής, ξεχωριστών γραφείων και άγνωστο αριθμό μελών, ενώ οι περισσότερες από τις ΜΚΟ είναι σύλλογοι τόπου καταγωγής ή πολιτιστικής-φιλανθρωπικής χροιάς και άρα με περιορισμένο εύρος δραστηριοτήτων. Παράλληλα, απουσιάζουν σύλλογοι που να ασχολούνται συστηματικά με την προστασία του περιβάλλοντος, σε μία πόλη μάλιστα που το αστικό περιβάλλον παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα. Σχετικοί τέτοιοι σύλλογοι με αποσπασματικές όμως δραστηριότητες είναι ο ΟΠΕΒΑ, η πρωτοβουλία πολιτών Καλλιθέας και ο νεοσύστατος Ιλισός. Ακόμη, σπανίζουν από τη δραστηριότητα των ΜΚΟ της Καλλιθέας οι λεγόμενες παθημασιές οργάνωσης, δηλαδή στοιχεία από τη δράση τους που να μένουν χαραγμένα στο χρόνο. Σαν τέτοιες μπορούν να καταγραφούν μόνο η ανέγερση του Παμποντιακού Ηρώου, η οποία όμως δεν έγινε από σύλλογο αλλά από σχετική ad hoc επιτροπή, καθώς και η ανέγερση του αγάλματος του πρώην δημάρχου Γιάννη Γάλλου από το παράρτημα των Ροταριανών. Παρατηρείται επίσης, η απουσία των ΜΚΟ της Καλλιθέας σε δίκτυα ΜΚΟ, ενώ οι περισσότερες δεν έχουν πρόσβαση σε αξιόλογες πηγές χρηματοδοτήσεων και πλην ελάχιστων εξαιρέσεων δεν έχουν συμμετάσχει ποτέ στην υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Τέλος, είναι φανερό ότι δεν επηρεάζουν ιδιαίτερα τα κέντρα λήψης των αποφάσεων σε δημοτικό επίπεδο, καθώς σπανίως αναπτύσσουν συστηματικά και συγκροτημένα σχετικές ομάδες πίεσης.

Παρόλα αυτά μπορούμε να σημειώσουμε τη συμβολή των ΜΚΟ της Καλλιθέας στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της καθώς η λειτουργία για πολλά χρόνια οργάνωσης με συστηματική και έντονη δραστηριότητα όπως ο Φάρος Τυφλών, η μόνη ΜΚΟ της Καλλιθέας, που είναι μέλος της δευτεροβάθμιας ομοσπονδίας ΜΚΟ, το Κ.Ε.Α.Τ., το Π.Ε.Ν., των εθνοτοπικών συλλόγων, ιδιαίτερα των Ποντίων, των Κωνσταντινουπολιτών και των Κρητών, καθώς και πληθώρας πολιτιστικών και φιλανθρωπικών συλλόγων, έχει συμβάλει στη διατήρηση και αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου της πόλης. Ιδιαίτερα η παρουσία δύο σημαντικών ΜΚΟ που ασχολούνται με τους τυφλούς, του Φάρου και του Κ.Ε.Α.Τ., έχει επηρεάσει τη φυσιογνωμία της πόλης, καθώς η παρουσία τους είναι ιδιαίτερα εμφανής. Χαρακτηριστικά είναι τα σχετικά φανάρια σε διάφορα σημεία της πόλης που διευκολύνουν τη διέλευση τους. Τα κτίρια των μεγαλύτερων συλλόγων της πόλης έχουν επηρεάσει σημαντικά τη φυσιογνωμία της, αποτελώντας μερικά από τα ιστορικότερα και αντιπροσωπευτικότερα αρχιτεκτονήματα της πόλης. Τα μέγαρα των Αργοναυτών-Κομνηνών, και των Κωνσταντινουπολιτών, το Αμπέτειο Μέλαθρον, το Νικολοπούλειο Ορφανοτροφείο του Κ.Ε.Α.Τ., το κόκκινο κτίριο, αποτελούν από αρχιτεκτονική σκοπιά σημαντικά κτίρια της πόλης. Γνωστά κτίρια σημεία αναφοράς της πόλης αποτελούν και τα κτίρια του Φάρου Τυφλών και του Π.Ε.Ν..

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι στην Καλλιθέα εδρεύουν αρκετές ΜΚΟ. Πολλές από αυτές είναι οργάνώσεις υπηρεσιών και άλλες οργάνώσεις αυτοβοήθειας. Αρκετές από τις οργάνώσεις αυτοβοήθειας είναι ταυτόχρονα και εθνοτοπικοί σύλλογοι. Υπάρχουν επίσης, αρκετοί πολιτιστικοί σύλλογοι, ενώ δεν είναι εμφανής η δραστηριότητα των περιβαλλοντικών συλλόγων. Η συμβολή των ΜΚΟ στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της Καλλιθέας, τόσο λόγω της συμμετοχής τους στην αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου της πόλης, όσο και λόγω της κατασκευής πολλών από τα σημαντικότερα κτίρια για τη στέγαση ιστορικών ΜΚΟ, είναι αρκετά σημαντική. Εντούτοις θα μπορούσε να ήταν πιο καθοριστική, αν οι ΜΚΟ της πόλης είχαν δράσεις σχετικές με το φυσικό και δομημένο περιβάλλον, όσο και με την τοπική ανάπτυξη, λειτουργούσαν χρησι-

μποιώντας περισσότερο τις εφαρμογές της τεχνολογίας, εξασφάλιζαν πρόσβαση σε σημαντικές πηγές χρηματοδότησης και επηρεάζουν περισσότερο τα κέντρα λήψεων αποφάσεων.

5. Συμπεράσματα-Προτάσεις

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της πόλης, σε συνεργασία με το Δήμο Καλλιθέας, μπορούν, με τις δράσεις τους, να επηρεάσουν αποφασιστικά τη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της. Να βελτιώσουν την αντιληπτική εικόνα, το σύνολο των συνασθημάτων, ιδεολογικών και αισθητικών αντιλήψεων, δηλαδή τη συνολική και συλλογική αντίληψη που έχουν κάτοικοι και επισκέπτες για την πόλη. Αυτό μπορεί να γίνει με δράσεις που θα επηρεάσουν έμμεσα ή άμεσα στη μορφή του αστικού δομημένου περιβάλλοντος.

Για να επιτύχουν, πρέπει να βελτιώσουν τη λειτουργία τους, αλλά και τη μορφή συνεργασίας τους με το Δήμο Καλλιθέας. Η εφαρμογή νέων αποτελεσματικότερων μοντέλων διοίκησης, με έμφαση στη δημιουργία τριών βασικών αξόνων λειτουργίας σε κάθε ΜΚΟ, το διοικητικό, τον οικονομικό και τον επικοινωνιακό και ταυτόχρονα, η θεσμοθέτηση συγκεκριμένων διαδικασιών, όπως λήψης αποφάσεων, συγκέντρωσης πόρων, οικονομικής διαχείρισης και δημοσιότητας, θα οδηγήσει στην προσέλκυση περισσότερων εθελοντών. Οι ΜΚΟ πρέπει επίσης, να εισάγουν αντιπροσωπευτικούς θεσμούς στη λειτουργία τους, καθώς και να επιδιώξουν τη διαφάνεια των οικονομικών τους. Απαραίτητη είναι επίσης, η δικτύωση των ΜΚΟ μεταξύ τους για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και συντονισμένη δράση, ενώ σημαντική ωφέλεια μπορεί να προκύψει από τη συμμετοχή των ΜΚΟ της Καλλιθέας σε συλλογικές δράσεις οργάνων όπως της Ομοσπονδίας Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, καθώς και αξιοποίηση από μέρους τους των εναλλακτικών μορφών εργασίας, όπως η τηλεργασία. Ιδιαίτερα σημαντική για την επέκταση των δράσεων των ΜΚΟ της Καλλιθέας η υιοθέτηση νέων, σύγχρονων πρακτικών χρηματοδότησης, σε συνεργασία με μεγάλες επιχειρήσεις της πόλης, καθώς και η προσπάθεια τους για πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης, τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό, αλλά και διεθνές επίπεδο, ενέργεια που οι υπηρεσίες του Δήμου μπορούν να συντονίσουν.

Οι ΜΚΟ πρέπει να γνωστοποιήσουν τη δράση τους στο ευρύ κοινό, με τη διοργάνωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης με συγκριτικά χαμηλό κόστος. Η δημιουργία ηλεκτρονικής Ιστοσελίδας, μπορεί να αποβεί αποφασιστικό μέσο για την επικοινωνία τους με τους πολίτες. Σκόπιμη είναι επίσης, η άμεση και δια-δραστική επικοινωνία ανάμεσα στους ενδιαφερόμενους και η γόνιμη ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και τεχνογνωσίας, μέσω συμμετοχής σε συζητήσεις και forum ανταλλαγής απόψεων στο Διαδίκτυο. Χρήσιμη είναι επίσης, η συστηματική έκδοση έντυπου ή ηλεκτρονικού ενημερωτικού δελτίου, ενέργεια που μπορεί ο Δήμος να συνεισφέρει.

Ο Δήμος ιδρύοντας γραφείο ενημέρωσης, υποστήριξης και διασύνδεσης των ΜΚΟ, πάνω σε θέματα οργάνωσης, χρηματοδότησης, νέων δράσεων, υλικοτεχνικής υποδομής και γενικότερης τεχνικής οργάνωσης, καθώς και θεσμοθετώντας διαφανή διαδικασία χρηματοδοτήσεων και άλλης βοήθειας, με συγκεκριμένα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια μέσω της λειτουργίας διαπραγματευτικής επιτροπής με αποφασιστικές αρμοδιότητες, μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στη λειτουργία των ΜΚΟ της πόλης. Παράλληλα, μπορεί να συνεργαστεί με τις ΜΚΟ της πόλης και όχι μόνο, στην εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης, αναλαμβάνοντας ρόλο σχεδιασμού, συντονισμού και υποβοήθησης παρέχοντας το κατάλληλο πλαίσιο, την πληροφόρηση, τα κίνητρα και τις υποδομές.

Η αξιοποίηση και η υποβοήθηση των δράσεων των ΜΚΟ σε μία τοπική κοινωνία σαν αυτή της Καλλιθέας, στη βάση των συνεργιών και της διαφανούς υποβοήθησης της λειτουργίας τους, μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στη διατήρηση και βελτίωση της φυσιογνωμίας της πόλης, στην αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου, στην οικονομική ανάπτυξη, στην πολιτιστική άνθηση και συνολικά στην ολοκληρωμένη, βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.

Βιβλιογραφία

- Αθανασόπουλος, Κωνστ., ΓΕ. (2005), «Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση». Αθήναι, Τόμοι Α' και Β'.
 - Goldenker, I. and T. Weiss (1996), «NGO, The UN and Global Governance», Boulder, Co: Lynne Rienner Publishers, pp.17-47.
 - Salamon, L., «Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector», Center for Civil Society Studies, Institute Policy Studies (www.jhu.edu/cnp).
 - Θεοδωράκης, Α., (2002), «Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο και η κοινωνία των πολιτών», Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση σελ. 149-155, 162.
 - Μητούλα, Ρ., (2000), «Οι επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής ενοποίησης στη φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», Αθήνα: Ε.Μ.Π., σελ. 17-18.
 - Παμπονιακός Σύλλογος Η Αργώ (2001), «Σύντομη αναδρομή για το σύλλογο και τις δραστηριότητες του».
 - Παπάζογλου, Χρ. (2000), «Η Καλλιθέα του χθες και του σήμερα», Καλλιθέα: Εκδόσεις Έρευνα Καλλιθέας, σελ. 70-80, 122, 144-153, 158-162, 192-193, 270-277, 459, 463.
 - Πατρώνης, Γ., (2003), «Χώρος - Χρόνος - Φυσιογνωμία. Αλληλεξάρτηση των τριών αυτών στοιχείων και επίδραση στη φυσιογνωμία μιας πόλης, Μελέτη περίπτωσης: Η πόλη της Πάτρας και η φυσιογνωμία της», Διπλωματική Εργασία: Ε.Μ.Π. σελ. 7-19.
 - Πιτσούλης, Ν. (2003), «Ρόλος και λειτουργία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην αγωγή του 21ου αιώνα», Εθελοντική Έκφραση, Τεύχος 1, σελ. 18-21.
 - Πιτσούλης, Ν. (2002), «Ο σύγχρονος τρόπος λειτουργίας των μη κυβερνητικών Οργανώσεων και η ΚΕ.Σ.Σ.Α. Δήμητρα», Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 265-275.
 - Σημίτη, Μ (2002), «Κεντρικές και Περιφερειακές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Η συγκρότηση ενός κοινωνικού δικτύου στη διεθνή κοινότητα», Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση σελ. 73-77, 82-85.
 - Σκλιάς Π. και Α. Χουλιάρης, (2002), «Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών», Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση σελ. 13-15.
 - Σκλιάς Π. (2002), «Η διεθνής πολιτική οικονομία και ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στη διεθνή αναπτυξιακή συνεργασία», Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 29-33, 44-49, 52-53, 64-72.
 - Στεφάνου, Ι., (1994), «Ψυχολογία των τόπων: από τον Πραγματικό Χώρο στο Φανταστικό Τόπο, πρακτικά colloque La terre, L' espace, L' homme», I.F.A..
 - Φιλιππίος, Γ. (2002), «Η Ελληνική πολιτική διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων», Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση σελ. 170-171.
- Ηλεκτρονικές διευθύνσεις
<http://europa.eu.int>
www.asiafoundation.org
www.brothersbrother.com
www.catholicrelief.org
www.ejaf.org
www.fordfound.org
www.gatesfoundation.org
www.globalfundforwomen.org
www.unchildren.org
www.worldbank.proun

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Α'
Νέα έκδοση

Αθήναι, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Β'
Νέα έκδοση

Αθήναι, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Γ'
Νέα έκδοση

Αθήναι, 2005

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμήμ. Αστ. Περ. Ανάπτ.
Παντείου Πανεπ. Κ.Π.Ε.
Δρ Ιωάννης ΒΛΑΣΣΗΣ
Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ
ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ**

Τόμ. Α'
Β' έκδοση

Αθήναι, 2000

LE DROIT DE L'UNION
EUROPEENNE
Vol. A'
Préface
Par Professeur Const. GE.
ATHANASSOPOULOS
ATHENES, 2000

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ
ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ**

Τόμος Β'
Η Συνθήκη για την θέσπιση
του Συντάγματος της Ευρώπης

Ρώμη, 29 Οκτωβρίου 2004

Αθήναι, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

Δρ Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ
Εντετ. Διδασκ. Μεταπ. Προγρ.
Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

**ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
ΣΕ ΧΩΡΕΣ
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ
ΑΛΒΑΝΙΑ, ΒΟΣΝΙΑ,
ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ,
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ,
ΚΡΟΑΤΙΑ, Π.Γ.Δ.Μ.,
ΣΕΡΒΙΑ-
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ,
ΡΟΥΜΑΝΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΣΧΕΔΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ**

Αθήναι, Μάρτιος 2005

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Ελλάδα - Χώρες
Μέλη της Ε.Ε.

Τόμος Α'
Η' έκδοση

Αθήναι, 2005

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Ελλάδα - Χώρες
Μέλη της Ε.Ε.

Τόμος Β'
Η' έκδοση

Αθήναι, 2005

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΤΑ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΤΡΑ
ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Β' ανατύπωση

Αθήναι, 2000

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

*

**REVUE DE
DECENTRALISATION
D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE
DEVELOPPEMENT
REGIONAL**

*

**REVIEW OF
DECENTRALIZATION
LOCAL
GOVERNMENT
AND REGIONAL
DEVELOPMENT**

Επιστημ. Υπεύθυνος
Καθηγητής
Κωνστ. ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Αθήναι

Τεύχη ετών

1995, 1996, 1997, 1998,
1999, 2000, 2001, 2002,
2003, 2004, 2005, 2006

Constantin GE.
ATHANASSOPOULOS
Professeur Section Econ.
et Développement
Régional de l' Université
des Sciences Sociales et
Politiques PANTEION
d' Athènes

LA NOTION
«INVESTISSEMENT
PRODUCTIF
PRIVE» DANS
LE CADRE
INSTITUTIONNEL
DE LA
LEGISLATION
GRECQUE
POUR LE
DEVELOPPEMENT

Bruxelles, 1994

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**Η
ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ**

**ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ
ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ
ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ
ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΝΟΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ**

Δωδεκάτη έκδοση

Αθήναι, 2005

Το βήμα των Φοιτητών

ΚΑΡΥΣΤΟΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Της κ. **Χριστίνας ΜΠΑΛΤΑ**

Φοιτήτριας Τμ. Οικ. Περ. Αναπτ. Π.Π.Κ.Π.Ε.

Η Οθωνούπολη πρωτεύουσα του Δήμου Καρυστίων

Η Εύβοια,¹ καίτοι ήταν μεταξύ των πρώτων περιοχών, οι οποίες επαναστάτησαν το έτος 1821 μ.Χ. έμελλε τελικώς να απελευθερωθεί μέσω διαπραγματεύσεων βάσει του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου της 3ης Φεβρουαρίου 1830 (ουσιαστικώς οι τελευταίοι κατακτητές αποχώρησαν το έτος 1833 μ.Χ.).

Μετά την πλήρη αποχώρηση των κατακτητών άρχισε ο επαναπατρισμός των Καρυστινών, οι οποίοι κατά περιόδους είχαν καταφύγει σε άλλες περιοχές της Χώρας και κυρίως σε νησιά.

Πρωτεύουσα της περιοχής είχε ορισθεί αρχικά το χωριό Μύλοι, ενώ παράλληλα δρομολογείται σειρά ενεργειών για μετεγκατάσταση στα παράλια, με σημαντικότερη εκείνη της 11ης Μαΐου 1841 μ.Χ. (συμφωνία μεταξύ γαιοκτημόνων και μη για την δημιουργία νέας πόλης).

Έτσι, την 19η Ιουλίου 1848 μ.Χ. το Υπουργείο Εσωτερικών κοινοποιεί προς την Νομαρχία Ευβοίας και την 4η Αυγούστου το Επαρχείο Καρυστίας κοινοποιεί προς τον Δήμο αντίγραφο του Βασιλικού Διατάγματος της 17ης Ιουλίου, με το οποίο ματατίθεται η πρωτεύουσα του Δήμου Καρυστίων. Την 9η Αυγούστου 1848 μ.Χ. ο Δήμαρχος Καρυστίων Γεώργιος Παπα-Ρούντας αναγγέλλει προς τους κατοίκους, ότι η πρωτεύουσα του Δήμου μετατίθεται στην Οθωνούπολη (πρώην Μύλοι):

Αριθ. Πρ. 898, Δ 474, Εν Καρύστω, Την 9η Αυγούστου 1848

Βασιλείον της Ελλάδος

Ο Δήμαρχος Καρυστίων

Προς τους κατοίκους του Δήμου

Ευχαρίστως σας αναγγέλλομεν, κύριοι ότι διά του από 17 Ιουλίου τ.έ. Β. Διατάγματος η πρωτεύουσα του Δήμου τούτου μετατίθεται εις Οθωνούπολη, εις την οποίαν του λοιπού θέλουν εδρεύει άπασαι αι αρχαί του τόπου.

Γνωστοποιούντες δε τούτο εις υμάς αισθανόμεθα ως προείπαμεν την μεγαλυτέραν ευχαρίστησιν, διότι πεποιθημεν, ότι η μεταφορά της πρωτεύουσας του Δήμου εις Οθωνούπολην θέλει εμφύχωση και προάξει ταχύτερον τον νέον αυτόν συνοικισμόν των Καρυστίων, ο οποίος αναντιρρήτως υπόσχεται μυριάς ωφελείας ηθικάς τε και υλικάς εις τον τόπον τούτον, διότι θέλει αναπτύξει την ναυτιλίαν, το εμπόριον και λοιπήν βιομηχανίαν, θέλει προάξει οσαύτως τας κοινωνικάς σχέσεις του και εν γένει θέλει να πλουτίσει με άπειρα αγαθά. Επομένως, δεν αμφιβάλλομεν, ότι των καλλών τούτων επιθυμούντες φυσικώ το λόγω να μεθέξουσιν άπαντες οι Δημότες, θέλουσι σπεύσει εφαμίλλως να συντρέξουσιν τον συνοικισμόν ταχύτερον όσον, διά να απολαύσει ο τόπος εν τάχει τα άνω ρηθέντα αγαθά.

Ο Δήμαρχος

(υπογραφή)

1. Το κείμενο περιλαμβάνεται σε σχετική εργασία της κυρίας Χρ. ΜΠΑΛΤΑ με τίτλο: *Κάρυστος: ανάπτυξη μέσα από την δημιουργία μίας πόλης. Στην εργασία αναφέρονται σημαντικά στοιχεία, προΐόν πρωτογενούς έρευνας της Συγγραφέως, τα οποία όμως δεν δημοσιεύονται εδώ ελλείψει χώρου.*

Το σχέδιο Οθωνούπολης του 1842 του Ο. Μίρβαχ

Ύστερα από έντονη επιθυμία των κατοίκων και μετά από πολλούς αγώνες κατόρθωσαν να επιτύχουν το έτος 1842 μ.Χ. ένα εύτακτο πολεοδομικό σχέδιο, που για την εποχή εκείνη ήταν καλά οργανωμένο, συγκρινόμενο με την άτακτη μορφή άλλων σύγχρονων Ελληνικών πόλεων. Η πόλη κτίσθηκε στη θέση του αρχαίου λιμανιού.

Το σχέδιο αυτό βασίζεται στις αρχές του Ιπποδάμειου συστήματος, δηλαδή σε ένα πλέγμα ορθογωνίας τεμνόμενων οδών, που δημιουργούν οικοδομικά τετράγωνα μικρών διαστάσεων, δηλαδή 29x68 μέτρα, ή 60x69 μέτρα, με πολύ λίγες εξαιρέσεις.

Το όλο πολεοδομικό σύστημα της Οθωνούπολης περιελάμβανε 36 οικοδομικά τετράγωνα, που προορίζονταν για την δημιουργία κατοικιών και 6 που προορίζονταν για πλατείες, μνημειακούς ναούς και δημόσια κτίρια. Τα οικοδομικά τετράγωνα είναι καλά προσανατολισμένα, τα οικοπέδα έχουν ορθό και άνετο εμβαδό και γενικώς σε όλο το πολεοδομικό σύστημα κυριαρχούν οι κανόνες των αξόνων συμμετρίας και της κάθετης συνάντησής τους, που δίνουν μνημειακό ύφος.

Όπως τονίζεται σχετικώς² στο σχέδιο φαίνεται έντονη η επιθυμία του γεωμέτρη - τοπογράφου Ο. Μίρβαχ να υπάρξουν λεωφόροι με δενδροστοιχίες και πολλοί χώροι με πράσινο, που καθιστούν την πόλη ευάερη, χαρούμενη, αλλά και μεγαλοπρεπή. Ίσως ο βασιλιάς Μίρβαχ να είχε δει ανάλογες ευρωπαϊκές πόλεις.

Η πόλη της Καρύστου σήμερα

Αυτός, που θα επισκεφθεί για πρώτη φορά την Κάρυστο, μπαίνοντας μέσα στην πόλη είτε από το λιμάνι, είτε οδικώς θα νομίσει, ότι ευρίσκεται σε μία πόλη τουλάχιστον των 10.000 κατοίκων. Αυτή την εντύπωση δίνει η πόλη με τους ευχάριστους και ευθύγραμμους δρόμους της, με τα υπερυψωμένα κτίριά της και με την ζωνρή κίνηση, που παρουσιάζει.

Εάν όμως περιδιαβάσει την Κάρυστο με τις παραλίες της, την ωραία ρυμοτομία της, τα πάρκα και τις πλατείες της, τα νεοκλασικά της κτίρια και τις γραφικές γειτονιές της θα συνειδητοποιήσει ότι ευρίσκεται σε μία μικρή πόλη.

Ο Γάλλος Ιούλιος Ζιράντ, όταν έγραψε το έτος 1851 μ.Χ. την Ιστορία της Εύβοιας εξυμνούσε την Κάρυστο, που ήταν οικοδομημένη πάνω σε ορισμένους κανόνες (βέβαια εννοούσε το πρωτοεφαρμοζόμενο τότε ρυμοτομικό της σχέδιο) αναφέροντας:

«Η Κάρυστος είναι μία από τις ομορφότερες πόλεις της Ελλάδας. Όχι διότι είναι πιο καλοκτισμένη ή ανταποκρίνεται πιο πολύ από τις άλλες -της λείπουν πολλά- σ' αυτά που χαρακτηρίζουν την Ευρωπαϊκή πόλη. Αλλά οι κανόνες πάνω στις οποίες είναι οικοδομημένη, της δίνουν μια θαυμάσια εμφάνιση και μια ευχάριστη πρωτοτυπία».

Ο ίδιος Χρονογράφος γράφει, ότι το σχέδιο της πόλης το είχε συντάξει η Γαλλική Γεωγραφική Υπηρεσία. Προφανώς εννοεί το αρχικό του έτους 1834 μ.Χ.

Αν και η περιοχή της αρχαίας Καρύστου τοποθετείται στην σημερινή συνοικία της Παλαιάς Χώρας, υπάρχουν ενδείξεις, ότι και η παραλιακή Κάρυστος είχε ωραία μνημεία. Κοντά στο λιμάνι στη διασταύρωση των οδών Θ. Κότσικα και Σαχτούρη σώζεται το βάθρο ναού αφιερωμένου ως εικάζεται στον Απόλλωνα, ενώ στο παραλιακό φρούριο «Μπούρτζι» παρατηρούμε, ότι κατά την ανέγερσή του (13ος αιώνας) οι Φράγκοι χρησιμοποίησαν πολλά αρχαία μάρμαρα. Απέναντι από το φρούριο είναι το Γυμνάσιο και ανατολικά του Γυμνασίου το Πνευματικό Κέντρο (ίδρυμα Γιοκαλά) όπου στεγάζεται και το αρχαιολογικό μουσείο.

Αξιόλογα είναι και τα νεοκλασικά κτίρια του Δημαρχείου (1896), του Δημοτικού Σχολείου (1905) και της Δ.Ε.Η. (πρώην ηλεκτρικό εργοστάσιο 1928). Την πόλη στολίζουν ακόμη η παραλιακή πλατεία Αμαλίας, που περιβάλλεται ευτυχώς από μάλλον χαμηλά κτίρια, το πάρκο του Αγίου Νικολάου μπροστά στο Δημαρχείο και το Πάρκο Μπουρνιά ανατολικά του παραλιακού φρουρίου.

² Βλ. Κ. ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ και Φ. ΚΑΠΟΛΛΑΣ: *Ιστορία της νήσου Ευβοίας. Θεσσαλονίκη, 1930, σελ. 37.*

Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας Η παράδοση συνεχίζεται...

Της κ. **Βασιλ. Δ. ΚΑΨΑΛΗ**
και του κ. **Θεοδ. Ν. ΒΙΤΟΥΛΑΚΗ**
Φοιτητών Τμ. Οικ. Περ. Ανάπτ. Π.Π.Κ.Π.Ε.

Εισαγωγική προσέγγιση

Ο φάρος της Αλεξάνδρειας ήταν ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου. Όταν μιλάμε όμως για την Αλεξάνδρεια, στο μυαλό μας έρχεται πάντα η Βιβλιοθήκη της, ένα από τα μεγαλύτερα και τα πιο σπουδαία οικοδομήματα της αρχαιότητας, σύμβολο πολιτισμού και έμβλημα παγκόσμιας γνώσης. Σήμερα, η μεγάλη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας κατασκευάσθηκε εκ νέου και άνοιξε τις πύλες της στο Κοινό.

Το παρελθόν σηματοδοτεί το παρόν

Η σύγχρονη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας είναι το πρώτο μεγάλο έργο της τρίτης χιλιετίας, που χαρακτηρίζεται για την πνευματικότητα και την τεχνολογική πρωτοπορία του. Πρόκειται για μία επιβλητική κατασκευή γεμάτη σύμβολα, που συνδέουν το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Ευρίσκεται στην συνοικία Σίλσιλα, στην ίδια περιοχή όπου ήταν κτισμένη και η αρχαία Βιβλιοθήκη. Το κτίριο έχει το σχήμα ηλιακού δίσκου, ο οποίος από την μία πλευρά κλίνει προς την Μεσόγειο και από την άλλη υψώνεται προς τον ουρανό. «Για μας ο δίσκος συμβολίζει τον ήλιο, τον θεό Ρα, ο οποίος γεννιέται, πεθαίνει και ξαναγεννιέται, διαγράφοντας έναν αέναο κύκλο. Μοιάζει με τον Αλεξανδρινό πολιτισμό, ο οποίος είναι αέναος», εξηγεί ο Μοχσέν ΖΑΧΡΑΝ, Διευθυντής του έργου.

Η οροφή της Βιβλιοθήκης έχει το σχήμα μικροτοίπ, δίνοντας την αίσθηση, ότι το συγκρότημα ατενίζει το μέλλον, γεγονός, που επιβεβαιώνεται και από την παρουσία σημαντικών τεχνολογικών καινοτομιών. Η επιθυμία να συνδεθεί το παρελθόν με το παρόν συνοδεύει και την προσπάθεια προώθησης ενός διαλόγου μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών. Διόλου τυχαία, το οικονομικό βάρος της κατασκευής επωμίστηκαν, υπό την αιγίδα της UNESCO, μεγάλες δυτικές χώρες αλλά και πολλές αραβικές.

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η οποιαδήποτε σύνδεση ανάμεσα στην σύγχρονη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας και στην διάσημη πρόγονό της μπορεί προς το παρόν να είναι μόνο συμβολική. Η αρχαία βι-

βλιοθήκη ήταν μία πραγματική δεξαμενή γνώσης, διαθέσιμη στον πολιτισμένο κόσμο της αρχαιότητας, ένα δυναμικό κέντρο πολιτισμού για επτά περίπου αιώνες. Έτσι, λοιπόν, για να κερδίσει τα διαπιστευτήριά της ως άξιος διάδοχος της πρώτης, η Νέα Βιβλιοθήκη θα πρέπει να αποδειχθεί καινοτόμο πείραμα στον σύγχρονο κόσμο.

Ενώ είναι αποδεκτή έως επιβεβλημένη η όποια δήποτε προσπάθεια να κτιστεί η συνέχεια επάνω στα θεμέλια της αρχαίας κληρονομίας, εν τούτοις η Νέα Βιβλιοθήκη πρέπει να είναι προσανατολισμένη προς το μέλλον και όχι προς το παρελθόν. Είναι ο μοναδικός τρόπος για να συντελέσει στην εξέλιξη της ιδέας του πολιτισμού, γιατί κάτω από το βάρος του ονόματός της και μόνο δεν μπορεί να είναι μία απλή αποθήκη πληροφοριών, αλλά να αντανακλά τις παγκόσμιες κοινωνικές ανάγκες για διαφορετικά επίπεδα πληροφοριών. Οι ανάγκες αυτές εγείρονται όταν οι κοινωνίες φθάνουν σε ένα επίπεδο πολιτισμικής ωριμότητας, το οποίο μπορεί να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί μέσω μίας συμβιωτικής σχέσης με την διαθέσιμη πληροφορία, με βάση την οποία κτίζεται η γνώση. Με άλλα λόγια, η γνώση πρέπει να είναι ελεύθερα διαθέσιμη σε παγκόσμια χρήση.

Αυτός ήταν και ένας από τους αντικειμενικούς στόχους για το Σχέδιο Αναγέννηση της Αρχαίας Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας. Δηλαδή, ο σχεδιασμός και το κτίσιμο μίας παγκόσμιας σύγχρονης βιβλιοθήκης, η οποία θα μπορούσε να γίνει κέντρο πολιτισμού, επιστήμης και ακαδημαϊκής έρευνας. Έτσι, από το 2002, η βιβλιοθήκη μπορεί να προμηθεύει την διεθνή επιστημονική κοινότητα και κάθε ενδιαφερόμενο, που με μοναδικές συλλογές γνώσης, επάνω σε θέματα αρχαίων και μεσαιωνικών πολιτισμών, καθώς και σύγχρονων επιστημών.

Τοπογραφία

Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας ευρίσκεται παράλληλα στη Σχολή Τεχνών του Πανεπιστημίου της Αλεξάνδρειας που κοιτάζει προς την Μεσόγειο με την βόρεια πλευρά της. Η περιοχή της Σίλσιλα, όπως ονομάζεται, είναι σχεδόν η ίδια περιοχή με εκείνη την οποία καταλάμβανε η αρχαία βιβλιοθήκη. Στην περιοχή του Βρουγγείου αποκαλύφθηκαν αρχαιολογικά ευρήματα, τα οποία φιλοξενούνται πλέον στο Μουσείο της Βιβλιοθήκης. Η θέα προς τον ανατολικό λιμένα αποκαλύπτει το παλιό φρούριο των Μαμελούκων στο Καίτ Μπέι, το οποίο κτίστηκε το 1480, πάνω στα ερείπια του περιφημου Φάρου.

Η βιβλιοθήκη σχεδιάστηκε έτσι, ώστε να συγκλίνει προς την θάλασσα, ενώ ένα τμήμα της είναι βυθισμένο σε μία δεξαμενή νερού, έτσι, ώστε να συμβολίζει τον αρχαίο αιγυπτιακό ήλιο, που προβάλλει από την θάλασσα. Η επικλινή στέγη του οικοδομήματος επιτρέπει την έμμεση χρήση του ηλιακού φωτός στα περισσότερα τμήματα της βιβλιοθήκης και ταυτόχρονα δίνει καθαρή θέα προς τη θάλασσα. Σχεδιασμένος σαν βέλος ένας αεροδιάδρομος ενώνει την βιβλιοθήκη με το Πανεπιστήμιο, ενώ όλο το κτίριο είναι περιτοιχισμένο με πέτρα από γρανίτη του Ασουάν, επάνω στον οποίο είναι σχεδιασμένα καλλιγραφικά γράμματα και αντιπροσωπευτικές επιγραφές από όλους τους πολιτισμούς του κόσμου. Στην ουσία ο όλος σχεδιασμός αποδίδει την κληρονομία του παρελθόντος και την αναβίωση μίας πολιτισμικής ακτινοβολίας, που αγγίζει και τις πιο μακρινές γωνίες του κόσμου.

Η βιβλιοθήκη καλύπτει μία περιοχή 40.000 μ², ενώ το συνολικό εμβαδόν των ορόφων της καλύπτει 69.000 μ². Έχει 13 ορόφους μέσα στους οποίους υπάρχουν 3.500 θέσεις μελέτης, 8.000.000 τόμοι (προς το παρόν), 50.000 χάρτες, 100.000 χειρόγραφα, 30 βάσεις δε-

δομένων, 10.000 σπάνιες εκδόσεις, 200.000 δίσκοι και μαγνητοταινίες με μουσικά θέματα και 50.000 βίντεο. Οι εργαζόμενοι ανέρχονται σήμερα σε 578 άτομα. Όπως δήποτε οι αριθμοί θα αλλάξουν μέσα στην επόμενη δεκαετία, καθώς αναμένεται μεγαλύτερη ανταπόκριση από τις Κυβερνήσεις για οικονομική, αλλά και σε είδος βοήθεια, για θέματα περιεργασίας ανάπτυξης της Βιβλιοθήκης. Στο όλο σύμπλεγμα, τέλος, περιλαμβάνεται συνεδριακό κέντρο με 3.200 θέσεις, μουσείο επιστημών, πλανητάριο, σχολή πληροφορικής, ινστιτούτο καλλιγραφίας και μουσείο.

Ούτως ή άλλως το μέχρι σήμερα τελικό επίτευγμα είναι εντυπωσιακό. Αλλά θα μπορούσε η σύγχρονη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας να φτάσει την λάμψη του προγόνου της; Αυτό δεν εξαρτάται πλέον από τους ανθρώπους, που ονειρεύθηκαν και υλοποίησαν το αρχικό σχέδιο. Εξαρτάται άμεσα από την αποδοχή της Βιβλιοθήκης από την ακαδημαϊκή κοινότητα, από τις Κυβερνήσεις άλλων κρατών, ακόμα και από τους Ερευνητές που θα δραστηριοποιηθούν υπό την σκέπη της. Εξαρτάται, τέλος, από την αποδοχή, που μπορεί να έχει μία τέτοια εξαιρετική ιδέα στον κοινό νου του παγκόσμιου πολίτη. Είναι διαφορετικό το να φτιάχνουμε εξαιρετικά λειτουργικά κτίρια, από το να μπορούμε να τα επενδύσουμε συνειδησιακά, έτσι, ώστε να γίνουν κέντρα πνευματικής δύναμης και ακτινοβολίας. Ακούγοντας την έκκληση των ιδρυτών να γίνει γνωστή η ύπαρξη μίας τέτοιας βιβλιοθήκης, δεν μπορούμε παρά να περιμένουμε να της δώσουν όλοι οι λαοί του κόσμου μία θέση στην καρδιά τους, γιατί τέτοια πνευματικά εγχειρήματα αξίζει τον κόπο να γίνονται αποδεκτά στην μεγαλύτερη δυνατή διάσταση, να καλλιεργούνται και, γιατί όχι, να βοηθούνται!

Η Διακήρυξη του Ασουάν

Μετά το ιστορικό συνέδριο του Ασουάν, 12 Φεβρουαρίου 1990, τα μέλη της Διεθνούς Επιτροπής, μεταξύ των οποίων και η Μελίνα Μερκούρη ως Υπουργός Πολιτισμού της Ελλάδος, υπέγραψαν την Διακήρυξη του Ασουάν για την Αναγέννηση της Αρχαίας Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας.

Όπως είναι γνωστό, η Βιβλιοθήκη ανοίγει την γένεσή της στις αρχές του 3ου π.Χ. αιώνα, ως συνέχεια του Λυκείου του Αριστοτέλη, με την προοπτική, ότι θα μπορούσε να μετουσιώσει τα όνειρα του Μ. Αλεξάνδρου για μία συνεχή αναζήτηση της παγκόσμιας γνώσης. Στην αυγή της 3ης μ.Χ. χιλιετίας, η Κυβέρνηση της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου σε συνεργασία με την UNESCO και την οικονομική υποστήριξη του UNDP και άλλων ιδιωτικών πηγών «αναγέννησε» την Αρχαία Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, επανοριοθετώντας την παγκόσμια κληρονομία της στη σύγχρονη εποχή μας. Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας είναι η μαρτυρία μίας αποφασιστικής στιγμής στην ιστορία της ανθρωπίνης σκέψης, ως προσπάθεια σύνθεσης του συνόλου της γνώσης και των γραπτών κειμένων όλων των ανθρώπων. Συνθέτοντας το σύνολο της ανθρωπίνης εμπειρίας, γίνεται μήτρα για ένα νέο πνεύμα κριτικής έρευνας, για μία εξυψωμένη αντίληψη της γνώσης ως συλλογικής διαδικασίας. Η Αρχαία Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας και το Μουσείο της έβαλαν στο παρελθόν τα θεμέλια για τα σύγχρονα Ερευνητικά Κέντρα και Πανεπιστήμια. Μέσα σε αυτό το καταφύγιο της μάθησης οι τέχνες και οι επιστήμες άνθησαν περίπου επί 6 αιώνες. Η ταξινόμηση και ερμηνεία των γραμμάτων της κλασικής περιόδου έθρεψαν τον ποιητικό οίστρο του Καλλιμάχου και την μούσα του Θεόκριτου. Η μελέτη των θεωριών των διδασκάλων της ελληνικής σκέψης, σε συνδυασμό με το αλεξανδρινό πνεύμα της κριτικής σκέψης και της εμπειρικής έρευνας, έδωσαν ώθηση στις επιστήμες,

Ευγενία Γ. Αθανασοπούλου

(1916-1992 μ.Χ.)

Γεώργιος Κ. Αθανασόπουλος

(1916-1983 μ.Χ.)

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΟΦΑΔΩΝ

Αθήναι, Ιούνιος 1997

που συνδέονται με τα ονόματα των Ευκλείδη, Ηρόφιλου, Ερατοσθένη, Αρίσταρχου, Πτολεμαίου, Στράβωνα, Αρχιμήδη και Ήρωνα. Τα επιτεύγματα της αλεξανδρινής επιστήμης χάθηκαν για πάνω από χίλια χρόνια πριν έρθουν αποσπασματικά στην επιφάνεια, μέσω του κλασικού Αραβικού και Ισλαμικού πολιτισμού για να πυροδοτήσουν την Ευρωπαϊκή Αναγέννηση και την αναζήτηση νέων κόσμων. Ως φάρος του ελληνικού πολιτισμού, η Αρχαία Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας ζει ως συνδεδετικός κρίκος σε μία ζωντανή παράδοση. Στον τόπο των πτολεμαϊκών ανακτόρων η Νέα Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας θα δώσει σύγχρονη έκφραση σε μία αρχαία προσπάθεια. Ένα θαυμάσιο σχέδιο για τη Βιβλιοθήκη έχει ήδη επιλεγεί μετά από διεθνή αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Επίσης, υπάρχουν λεπτομερή σχέδια για μία εγκατάσταση που θα χρησιμοποιεί υπολογιστές τελευταίας τεχνολογίας για έρευνα.

Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας -συνδεδετικός κρίκος με το παρελθόν και άνοιγμα προς το μέλλον- είναι μοναδική, όντας η πρώτη Βιβλιοθήκη σε τέτοια κλίμακα, που σχεδιάζεται και πραγματοποιείται με την βοήθεια της Διεθνούς Κοινότητας, μέσω του Ο.Η.Ε.

Η δωρεά της Βουλής των Ελλήνων στην Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας

Η Βουλή των Ελλήνων, εκτιμώντας και αναγνωρίζοντας τις αξίες της γνώσης και της επιστήμης, απέστειλε στην νέα Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, με απόφαση του προέδρου της κ. Απόστολου ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ, 1.868 τίτλους, που αντιστοιχούν σε 2.574 βιβλία αρχαίων και νεότερων Ελλήνων συγγραφέων. Την παράδοση των βιβλίων ανέλαβε η Γενική Πρόξενος κυρία Κωνσταντίνα ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ. «Με την δωρεά αυτή», όπως αναφέρει ο κ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ στην επιστολή του προς τον Διευθυντή της βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας Δρα Ισμαήλ ΣΕΡΑΓΚΕΛΤΟΝ «η Βουλή των Ελλήνων επιθυμεί να εκφράσει την υποστήριξή της και την φιλία της απέναντι στο πνευματικό αυτό Ίδρυμα, που έχει αναλάβει τον σημαντικό ρόλο της συγκέντρωσης και διαφύλαξης της ανθρωπίνης σκέψης από τους αρχαιότετους χρόνους έως τις ημέρες μας».

Ακόμη, ο Πρόεδρος της Βουλής τονίζει: «Με την βεβαιότητα, ότι οι ακατάλυτοι δεσμοί που ενώνουν τους Λαούς μας, θα συνεχίσουν και στο μέλλον να μας οδηγούν σε έργα προόδου, ειρήνης και ελευθερίας, εύχομαι η νέα Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας να καταστεί παγκόσμιο κέντρο του πνεύματος και του πολιτισμού».

Συνεχίζεται...

Partenariat Euro-Méditerranéen

Programme MEDA

La conférence Euro-Méditerranéenne des Ministres des Affaires Étrangères qui s'est tenue à Barcelone les 27 et 28 novembre 1995, a marqué le début du Partenariat Euro-Méditerranéen (le processus de Barcelone), cadre élargi des relations politiques, économiques et sociales entre les 15 États Membres de l'Union Européenne et les 12 Partenaires de la Méditerranée du Sud (Algérie, Chypre, Égypte, Israël, Jordanie, Liban, Malte, Maroc, Autorité Palestinienne, Syrie, Tunisie, Turquie).

Initiative originale et ambitieuse, le processus de Barcelone pose les fondations de nouvelles relations régionales et constitue un tournant dans les relations euro-méditerranéennes. Dans la Déclaration de Barcelone, les 27 Partenaires euro-méditerranéens définissent les trois principaux objectifs du partenariat:

- La définition d'un espace commun de paix et de stabilité par l'intermédiaire du renforcement du dialogue politique et de sécurité (volet Partenariat politique et de sécurité);
- La construction d'une zone de prospérité partagée par l'intermédiaire d'un partenariat économique et financier et par l'instauration progressive d'une zone de libre-échange (volet Partenariat économique et financier);
- Le rapprochement entre les peuples par l'intermédiaire d'un partenariat social, culturel et humain visant à encourager la compréhension entre les cultures et les échanges entre les sociétés civiles (volet Partenariat social, culturel et humain).

Le Partenariat Euro-Méditerranéen s'articule autour de deux dimensions complémentaires:

- Dimension bilatérale. L'Union européenne entreprend de manière bilatérale un certain nombre d'activités avec chaque pays. Les plus importantes sont les accords d'association euro-méditerranéens que l'Union négocie individuellement avec les Partenaires méditerranéens. Ces accords prennent en compte les principes généraux qui gouvernent les nouvelles relations euro-méditerranéennes bien qu'ils puissent contenir des caractéristiques propres aux relations entre l'Union européenne et le Partenaire méditerranéen concerné.

- Dimension régionale. Le dialogue régional - l'un des aspects les plus novateurs du partenariat - couvre à la fois les domaines politique, économique et culturel (coopération régionale). L'impact stratégique de la coopération régionale est considérable car elle traite de problèmes communs à de nombreux Partenaires méditerranéens tout en mettant l'accent sur les complémentarités nationales.

La dimension multilatérale appuie et complète les actions bilatérales et le dialogue inclus dans les accords d'association.

Le programme MEDA existant est devenu le principal instrument financier du partenariat euro-méditerranéen. Entre 1995 et 2001, MEDA a engagé plus de 5.071 milliards d'euros en programmes de coopération, projets et autres activités d'appui. Le

renforcement de l'activité régionale s'est également traduit par une augmentation budgétaire. En 2001, 228,3 millions d'euros ont été engagés dans des activités régionales, contre 159,8 millions d'euros en 2000. L'autre principale source de financement est la Banque Européenne d'Investissement, qui, depuis 1995, a prêté 7.424 milliards d'euros pour le développement d'activités chez les partenaires euro-méditerranéens.

Le Comité euro-méditerranéen pour le processus de Barcelone, composé de représentants de l'Union Européenne et des Partenaires Méditerranéens, se réunit en moyenne tous les deux ou trois mois afin d'assurer l'orientation générale du programme de coopération établi. La Commission Européenne prépare la totalité du travail de partenariat et en assure le suivi. A l'intérieur de ce cadre, deux réunions Ministérielles et cinq réunions d'Experts se tiennent en moyenne tous les six mois.

Depuis la conférence de Barcelone de 1995, 5 autres conférences euro-méditerranéennes des Ministres des Affaires étrangères se sont tenues à Malte en avril 1997, à Stuttgart en avril 1999, à Marseille en novembre 2000, à Bruxelles les 5 et 6 novembre 2001 et à Valence, sous la présidence espagnole, les 22 et 23 avril 2002. De plus, des réunions officieuses des ministres des Affaires étrangères ont eu lieu à Palerme en juin 1998 et à Lisbonne en mai 2000 («think tank»).

Au cours de la conférence de Stuttgart, la Libye a été accueillie la première fois en tant qu'invité spécial de la Présidence. Elle a également assisté aux conférences de Marseille, de Bruxelles et de Valence. Toutefois, la question de sa participation au Partenariat demeure ouverte.

La cinquième conférence euro-méditerranéenne des Ministres des Affaires Étrangères qui s'est tenue les 22 et 23 avril à Valence, a été considérée comme très fructueuse et a donné un nouvel élan au processus de Barcelone.

Les participants à la conférence de Valence ont unanimement adopté un Plan d'action à mettre en oeuvre immédiatement. Ce plan comprend plusieurs initiatives à court et à moyen terme destinées à renforcer les trois volets du processus de Barcelone:

- En ce qui concerne les aspects politiques et de sécurité du plan d'action, la conférence a adopté des lignes directrices en matière de dialogue politique ainsi que sur la coopération en matière de lutte contre le terrorisme;

- Dans le cadre du Partenariat économique et financier, la conférence a noté que quatre pays impliqués dans le processus d'Agadir s'appêtent à signer un accord de libre-échange devant entrer en vigueur début 2003. La nouvelle facilité d'investissement pour la région, mise en place par la BEI, a également suscité beaucoup d'intérêt. Le plan d'action demande à la Commission européenne de poursuivre ses travaux sur les questions commerciales décidées à la réunion ministérielle de Tolède, ainsi que ceux portant sur les transports, l'énergie et les télécommunications, et l'harmonisation du marché intérieur. Il souligne également la nécessité d'un cadre stratégique de développement durable pour le partenariat.

- Au titre du Partenariat social, culturel et humain, la conférence a avalisé le document cadre sur la «Coopération dans le domaine de la justice, de la lutte contre la drogue, le crime organisé et le terrorisme, ainsi que la coopération dans le traitement des questions relatives à l'intégration sociale des migrants, aux migrations et à la circulation des personnes». Les Ministres ont aussi donné leur accord de principe à la création d'une fondation euro-méditerranéenne afin de promouvoir le dialogue des cultures et des civilisations; ils ont approuvé un Programme d'action dans le même domaine, orienté vers la jeunesse, l'éducation et les médias.

Ιδιαίτερος επιτυχής οι εργασίες του Α΄ Συνεδρίου Αυτοεξυψ. Καταλυμμάτων Δήμου Αργοστολίου

Με πρωτοβουλία των κυρίων Γεωρ. ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΥ, Γεωρ. ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ, Σωτ. ΠΕΤΡΑΤΟΥ, Παν. ΜΕΤΑΞΑΤΟΥ και της κυρίας Σ. ΑΝΤΩΝΑΤΟΥ οργανώθηκε στο Αργοστόλι τον παρελθόντα μήνα το Α΄ Συνέδριο του Συλλόγου Αυτοεξυπηρετούμενων Καταλυμμάτων της περιοχής Αργοστολίου με θέμα: Ο τουρισμός είναι υπόθεση όλων μας.

Τις εργασίες του Συνεδρίου παρακολούθησαν Εκπρόσωποι των Τοπικών Αρχών, Βουλευτές και πολλοί Κάτοικοι του Δήμου.

Βασικοί στόχοι του Συνεδρίου ήταν μεταξύ άλλων:

Να καταδείξει στους άμεσα εμπλεκόμενους με τον τουρισμό Φορείς, Εργαζόμενους και Επαγγελματίες, ότι είναι μονόδρομος η συνεργασία και όχι ο ανταγωνισμός.

Να αρχίσει να διαμορφώνει τουριστική συνείδηση στους Επαγγελματίες, στο Κοινό με έμφαση στους νέους, από τους οποίους ζητά και συνεργασία και να καταγράψει τα προβλήματα συγκεντρωτικά απ' όλους τους

GLOBAL MANAGEMENT

Με ιδιαίτερη επιτυχία ολοκληρώθηκαν στην Αθήνα τον παρελθόντα μήνα οι εργασίες του Διεθνούς Διαγωνισμού Επιχειρηματικής Στρατηγικής GLOBAL MANAGEMENT.

Η νικήτρια Ομάδα αποτελείται από τους Φοιτητές του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Θανάση ΚΟΛΟΒΑΚΟ και Βασίλη ΚΟΤΕ και την Φοιτήτρια Ψυχολογίας του Πάντειου Πανεπιστημίου, Άντζελα ΦΥΣΣΑ. Την δεύτερη θέση κατέλαβε η Ομάδα Στελεχών της Price Waterhouse Coopers, και την τρίτη η Ομάδα Στελεχών της εταιρίας ΤΙΤΑΝ.

Η Ομάδα ΔΕΠΑ/The Pot θα εκπροσωπήσει την Ελλάδα στον Διεθνή Τελικό στην Πολωνία τον Μάιο, όπου συμμετέχουν οι καλύτερες Ομάδες από 21 Χώρες. Είναι η πρώτη φορά που η Ελλάδα θα στείλει Ομάδα στον Διεθνή Τελικό του Global Management Challenge.

Τα Μέλη της Ομάδας, αναφερόμενα στον Διαγωνισμό, δήλωσαν: «Το GLOBAL MANAGEMENT CHALLENGE αποτελεί μία μοναδική εμπειρία η οποία μας έδωσε τη δυνατότητα να αισθανθούμε στις φλέβες μας τις βλέψεις ενός επιτυχημένου manager. Διαβάσαμε και καταφέραμε να περάσουμε στο διεθνή τελικό, όπου η Ελλάδα λαμβάνει μέρος για πρώτη φορά. Στόχος μας είναι η καλύτερη δυνατή εκπροσώπηση της Χώρας, αλλά και η απόκτηση πρακτικών γνώσεων γύρω από τη διοίκηση».

Η κυρία Βικτώρια ΜΑΧΑΙΡΙΑΝΑΚΗ, διοργανώτρια του Προγράμματος

Επαγγελματίες και Εργαζόμενους, που εμπλέκονται με τον τουρισμό άμεσα και έμμεσα.

Να ζητηθεί έμπρακτα η συμμετοχή και συμπαράσταση των υπεύθυνων Φορέων και Διοίκησης.

Να ιεραρχήσει τα προβλήματα και να επικεντρωθεί σε συνεργασίες, όπου θα επιχειρηθεί η επίλυση τους π.χ. (υποδομή, περιβάλλον, χωροταξία, Ζ.Ο.Ε., ΕΟΤ).

Να καταγράψει νέες ιδέες ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος σε ποιότητα και προσφορά, σε νέες αγορές, καθώς και συνεργασίες και άλλων «προϊόντων», που θα μπορούσαν να προκύψουν (π.χ. βιολογική γεωργία, μεταποίηση - τυποποίηση αγροτικών και άλλων προϊόντων αλλά και εκδηλώσεων, που θα ενδιέφεραν τον επισκέπτη του νησιού).

Να συγκεντρωθεί αρχικό ποσό και να δημιουργηθεί «ταμείο» για την προβολή του Νησιού και ειδικότερα του Δήμου Αργοστολίου.

Να συσταθεί Επιτροπή Διαχείρισης αυτού του ποσού και να αναπτυχθούν ιδέες ενίσχυσής του.

Να καταγραφεί η δυναμική του κλάδου και η συνεισφορά του στην τοπική κοινωνία.

Να καθιερωθεί το Συνέδριο ως ετήσια κορυφαία εκδήλωση για τον τουρισμό κ.ά..

τος στην Ελλάδα, εξέφρασε την ικανοποίησή της που «οι ομάδες συμμετείχαν με ενθουσιασμό στον Α΄ Διαγωνισμό Global Management Challenge στην Ελλάδα. Ενθουσιασμό για το περιεχόμενο του προγράμματος, για την εμπειρία, για τα αποτελέσματα, για την πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων και γιατί ευρίσκονται μαζί τόσο διαφορετικοί συμμετέχοντες, από Επιχειρήσεις και από Πανεπιστήμια».

Στον διαγωνισμό που διεξάγεται μέσω του Internet συμμετείχαν 96 Ομάδες από τα περισσότερα Πανεπιστήμια της Χώρας μεταξύ των οποίων, το Οικονομικό Αθηνών, του Πειραιά, το ΕΜΠ, το Εθνικό και Καποδιστριακό Αθηνών, το Πάντειο, το Αριστοτέλειο, το Πατρών, το Μακεδονίας, το Θεσσαλίας κ.ά..

Συμμετείχαν ακόμα οι επιχειρήσεις Αθηναϊκή Ζυθοποιία, Accenture, AstraZeneca, ΔΕΠΑ Diageo, ΕΛΤΑ, Ernst and Young, Hazlis and Rivas, Η Ναυτεμπορική, Όμιλος Σφακιανάκη, ΟΤΕAcademy, Pepsico - Ηβη, Pricewaterhouse Coopers, Procter and Gamble, Response, Όμιλος Μπούσια, Sony Hellas, TITAN Τράπεζα Πειραιώς, Wyeth κ.ά..

Η βράβευση των νικητών έγινε σε κεντρικό ξενοδοχείο της Αθήνας από τον Υφυπουργό Οικονομικών κ. Χρήστο ΦΩΛΙΑ, ο οποίος ετόνισε, ότι «η επιχειρηματικότητα δεν είναι επάγγελμα αλλά τρόπος ζωής, που φέρνει μεγάλη ικανοποίηση στον άνθρωπο που παράγει στην αγορά». Ο κ. Υφυπουργός ευχήθηκε στους νέους να μπολιάσουν με την φρεσκάδα τους την κοινωνία μας, ώστε να επικρατήσουν θετικές αξίες, όπως η ευγενής άμιλλα και ανταγωνιστικότητα, που θα μας οδηγήσουν στην πρόοδο.

Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: 1981-2006: ένας απολογισμός

Το Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών (Ε.Κ.Ε.Μ.), με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 25 χρόνων από την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο πλαίσιο του «σχεδίου Δ» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Δημοκρατία, τον Διάλογο και την Επικοινωνία με τους Πολίτες, εγκαινίασε την σειρά των σχετικών εκδηλώσεων, διοργανώνοντας Δήμερο Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα: «Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1981-2006): Ένας Απολογισμός».

Το Συνέδριο πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 3 και την Τρίτη 4 Απριλίου 2006 στο Αμφιθέατρο «Γιάννος Κρανιδιώτης» του Υπουργείου Εξωτερικών στην Αθήνα.

Τις εργασίες του Συνεδρίου άνοιξε ο Υφυπουργός Εξωτερικών, Καθηγητής Γιάννης ΒΑΛΗΝΑΚΗΣ. Ο Υφυπουργός στην ομιλία του επεσήμανε, ότι για την Ελλάδα η επερχόμενη διεύρυνση είναι ένα ιστορικό στοιχείο καθώς αφορά αποκλειστικά την γειτονιά της και γι' αυτό το λόγο η Χώρα μας πρέπει να καταστεί «η ατμομηχανή του εξευρωπαϊσμού της περιοχής». Στη συνέχεια της ομιλίας του ο κ. ΒΑΛΗΝΑΚΗΣ υπογράμμισε, ότι η εμφάθυση και η διεύρυνση πρέπει να προχωρήσουν μαζί, τροφοδοτώντας η μία διαδικασία την άλλη, σε μία διαρκή διαλεκτική σχέση.

Το Συνέδριο περιελάμβανε 4 κύριες ενότητες, στις οποίες εξετάστηκαν 7 επί μέρους θεματικές.

Στο πρώτο πάνελ της ενότητας Πολιτικό Σύστημα με τίτλο Πολιτικά Κόμματα, Οργανωμένα Συμφέροντα, Κοινωνία Πολιτών συζητήθηκαν ζητήματα που άπτονται της προσαρμογής και εξέλιξης των ελληνικών Πολιτικών κομμάτων, της Κοινωνίας των Πολιτών καθώς και των διαφόρων Ομάδων πίεσης, στην πορεία των 25 χρόνων συμμετοχής της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο δεύτερο πάνελ της ενότητας Πολιτικό Σύστημα με τίτλο Κράτος, Δημόσια Διοίκηση και Συνταγματικός Εκσυγχρονισμός συζητήθηκαν ζητήματα που αφορούν στη λειτουργία του Κράτους, στη δομή και στη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης κ.ά.

Κατά την δεύτερη ημέρα του Συνεδρίου και στην ενότητα Οικονομία και Κοινωνία αναπτύχθηκαν τρεις βασικές θεματικές. Η πρώτη αφορούσε ζητήματα Μακροοικονομίας, Αγοράς και Ανταγωνιστικότητας. Στη δεύτερη θεματική συζητήθηκαν ζητήματα Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικής Απασχόλησης.

Την τελευταία θεματική της ενότητας Οικονομία και Κοινωνία απασχόλησαν ζητήματα Περιφερειακής και Αγροτικής Ανάπτυξης όπου και έγινε ένας απολογισμός των τελευταίων 25 ετών.

Πέραν αυτών, ακολούθησε ένας εκτενής και εμπειριστατωμένος απολογισμός της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής.

Το Συνέδριο έκλεισε μία ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα συζήτηση όπου αναλύθηκε το ζήτημα της Ταυτότητας, των Εικόνων και της Πολιτικής Συμπεριφοράς της Ελλάδας και των ελλήνων.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Δράσεις για την διαχείριση φυσικών πόρων και αντιμετώπισης του προβλήματος των αποβλήτων Σύμπραξη Ε.Ε. και Ομάδων Πολιτών

Της κ. Παναγ. ΚΙΤΣΑΚΗ
Φοιτήτριας Τμήμ. Πολ. Επιστ.
και Δημόσ. Διοίκ. Πανεπιστ. Αθηνών

Γενική Προσέγγιση

Οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητοι. Εν τούτοις, όμως, με συνεχή διαχείριση μπορούμε να τους εκμεταλλευόμαστε χωρίς να καταστρέψουμε τα αποθέματα για το μέλλον. Αυτό συνεπάγεται περιορισμό της κατανάλωσης των πόρων που φθίνουν και εξεύρεση άλλων τρόπων διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, με νέες πολιτικές και τεχνολογίες, καθώς και με καινοτομίες.

Τα δάση, οι ποταμοί και το έδαφος είναι φυσικοί πόροι που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή.

Τα δάση είναι επί πλέον προσοδοφόρα. Ως τόσο, τα 2/3 περίπου των δέντρων της Ευρώπης απειλούνται, ενώ οι δασικές πυρκαγιές προκαλούν συνεχώς περισσότερες ζημιές στη Νότια Ευρώπη. Η Ε.Ε. επιδιώκει την εφαρμογή εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων για την αιεφόρο διαχείριση και την προστασία των δασών, καθώς και ενός συστήματος που θα ενθαρρύνει τους καταναλωτές να επιλέγουν ξυλεία από τέτοιες «οικολογικές» πηγές. Το νερό είναι ζωτικός πόρος για όλες τις μορφές ζωής. Η προσέγγιση της Ένωσης στο θέμα της διαχείρισης των ποταμών και των υδάτων γενικότερα άλλαξε κατεύθυνση το 2000 με την έκδοση σχετικής Οδηγίας-Πλαισίου, η οποία καταρτίστηκε με καινοτόμο διαδικασία ανοικτών διαβουλεύσεων. Βασικός στόχος είναι ο καθορισμός προτύπων ποιότητας του νερού και η εξασφάλιση του εφοδιασμού του Κοινού με καθαρό πόσιμο νερό σε λογικό κόστος.

Όσο ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο της ευρωπαϊκής κοινωνίας, τόσο αυξάνεται ο όγκος των αποβλήτων - περίπου 2 δισεκ. τόνοι ετησίως στην Ε.Ε. - και η διάθεσή τους συχνά προκαλεί ρύπανση με βλαβερές συνέπειες για την υγεία του ανθρώπου. Η Ε.Ε. ασκεί πιέσεις για να μειωθεί η ποσότητα των αποβλήτων, που προορίζονται για τελική επεξεργασία κατά 20% μεταξύ των ετών 2000 και 2010, με προοπτική το ποσοστό αυτό να φτάσει το 50% μέχρι το 2050. Πρώτη προτεραιότητα είναι η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων με βελτίωση των μεθόδων βιομηχανικής παραγωγής και αύξηση της ζήτησης οικολογικών προϊόντων από τους καταναλωτές. Οι επόμενες κατά σειρά επιλογές είναι η ανακύκλωση και η ανάκτηση. Τα εναπομένοντα απόβλητα θα πρέπει, όπου είναι εφικτό, να καίγονται με ασφάλεια, ενώ η υγειονομική ταφή θα πρέπει να αποτελεί την έσχατη λύση.

Σύμπραξη Ε.Ε. και Ομάδων Πολιτών

Στο Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον τονίζεται η ανάγκη συμπράξεων, που θα εξασφαλίζουν την υποστήριξη όλων των Ομάδων ενδιαφερομένων στην προσπάθεια διαρκούς βελτίωσης του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

1. Το κείμενο αποτελεί τμήμα εκτενούς εργασίας της Συγγραφέως με τίτλο: *Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το περιβάλλον.*

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος αναγνωρίζουν, ότι για να βελτιωθεί το περιβάλλον, χρειάζονται καινοτομίες στη χάραξη πολιτικής, που θα εστιάζουν την προσοχή στην επιδίωξη εφικτών στόχων. Αναπτύχθηκαν νέες μέθοδοι κατάρτισης προτάσεων νομοθετικού περιεχομένου, με διαβουλεύσεις με ευρύ φάσμα Φορέων, όπου συμπεριλαμβάνονται η βιομηχανία, οι περιβαλλοντικές Ομάδες πίεσης και οι Τοπικές Αρχές, οι οποίες οδήγησαν σε πρωτοβουλίες όπως το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την κλιματική αλλαγή.

Οι Πολίτες έχουν επίσης την δυνατότητα να εκφράζουν την γνώμη τους μέσω των Εκπροσώπων τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ο ρόλος του Κοινοβουλίου στην περιβαλλοντική πολιτική έχει ενισχυθεί τελευταία. Απέκτησε το δικαίωμα να «συναποφασίζει» με το Συμβούλιο Υπουργών για τα περισσότερα νέα νομοθετήματα, καθώς και για τα αντίστοιχα κεφάλαια του προϋπολογισμού. Η Επιτροπή του Κοινοβουλίου για το περιβάλλον, την δημόσια υγεία και την προστασία των Καταναλωτών είναι η πιο δραστήρια. Η Επιτροπή συνεργάζεται επίσης στενά με τις Οργανώσεις που αναπτύσσουν μαχητική δράση υπέρ του περιβάλλοντος, κυρίως με την Ομάδα των οκτώ μεγαλύτερων Ευρωπαϊκών Οικολογικών Οργανώσεων.

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμήμ. Αστ. Περ. Ανάπτ.
Παντείου Πανεπ. Κ.Π.Ε.
Δρ Ιωάννης ΒΛΑΣΣΗΣ
Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τόμ. Α'
Β' έκδοση

Αθήναι, 2000

LE DROIT DE L' UNION
EUROPEENNE

Vol. A'
Préface

Par Professeur Const. GE.
ATHANASSOPOULOS
ATHENES, 2000

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τόμος Β'
Η Συνθήκη για την θέσπιση
του Συντάγματος της Ευρώπης

Ρύμη, 29 Οκτωβρίου 2004

Αθήναι, 2004

Εκπαιδευτικά Δικαιώματα των Μειονοτήτων Η θέση της Κοινωνίας των Εθνών

Της Δρος **Μαρίας ΒΛΑΧΑΔΗ-ΟΡΦΑΝΟΥ**

Γενική προσέγγιση

Τα πολιτιστικά και βέβαια τα εκπαιδευτικά δικαιώματα ανταποκρίνονται σε μια φυσιολογική επιθυμία των ανθρώπων να μεταδώσουν στα παιδιά τους τις παραδόσεις με τις οποίες οι ίδιοι ανατράφηκαν. Κατά συνέπεια τα δικαιώματα αυτά αποσκοπούν στην προστασία της βούλησης για τη διατήρηση της ιδιαίτερης συλλογικής ταυτότητας εφόσον αυτή εκδηλώνεται έτσι. Το καθεστώς προστασίας της μειονοτικής ετερότητας δεν πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί απόδοση προνομίων. Τα μέτρα που υιοθετούνται για το σκοπό αυτό επιτρέπουν στις μειονότητες να απολαμβάνουν ευνοϊκή μεταχείριση ως αντιστάθμισμα στις ανισότητες που υφίστανται σε σχέση με την πλειονότητα.

Η αντίληψη της ειδικής θετικής προστασίας των μειονοτήτων εγκαθιδρύεται κατ' αρχάς με το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και τίθεται υπό την αιγίδα της Κοινωνίας των Εθνών. Έκτοτε, και ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1990, το διεθνές δίκαιο επιμερίζει τη ρυθμιστική αντιμετώπιση των εκφάνσεων της μειονοτικής ετερότητας και διαφοροποιεί εννοιολογικά τη μειονοτική γλώσσα, τη γλωσσική μειονότητα, καθώς και τα γλωσσικά δικαιώματα των εθνικών ή εθνοτικών μειονοτήτων.

Κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης Ειρήνης του 1919, πολλά σχέδια για την επίλυση και την πρόβλεψη των προβλημάτων των μειονοτήτων κατατέθηκαν και συζητήθηκαν.

Στα μέσα της δεύτερης δεκαετίας του 20ου αιώνα, 17 κράτη δεσμεύτηκαν απο διμερείς και πολυμερείς συνθήκες ή από μονομερείς δηλώσεις σχετικά με το σεβασμό δικαιωμάτων για συγκεκριμένες μειονότητες που υπάγονταν στη δικαιοδοσία τους. Η ύπαρξη ενός τόσο ομοιογενούς, στο μέτρο της διαφορετικότητας της κάθε περίπτωσης, συστήματος νομικών υποχρεώσεων για τόσα πολλά κράτη που θεσπίστηκε σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά και ο ρόλος του πρώτου διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης, έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων των μειονοτήτων.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η προστασία των εκπαιδευτικών δικαιωμάτων των μειονοτήτων που ήδη από την εποχή εκείνη θεωρούνται ως ακρογωνιαίος λίθος για τη διατήρηση και την προαγωγή της γλωσσικής και εθνικής ταυτότητας της κάθε μειονοτικής ομάδας.

Οι υποχρεώσεις που ανέλαβαν τα κράτη αυτά σχετικά με τις μειονότητες της επικράτειάς τους αφορούσαν και το δικαίωμα των μελών των μειονοτήτων να ιδρύσουν να διευθύνουν και να χρηματοδοτούν σχολεία ή άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα με τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν εκεί ελεύθερα τη γλώσσα τους. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση σε μειονοτική γλώσσα κατοχυρώνεται στην πρωτοβάθμια τουλάχιστον εκπαίδευση για τις περιοχές όπου συγκεντρώνει ένα σημαντικό ποσοστό μειονοτικού πληθυσμού. Η επίσημη γλώσσα του κράτους μπορεί να διδάσκεται παράλληλα σε αυτά τα σχολεία.

Οι συνθήκες του μεσοπολέμου συνέδεαν την εφαρμογή του δικαιώματος με την ισχυρή παρουσία μειονοτικού στοιχείου οπουδήποτε στην επικράτεια του κράτους. Επίσης σε πολλές περιπτώσεις, προβλεπόταν το δικαίωμα των μειονοτήτων να λαμβάνουν οικονομική βοήθεια για τα σχολεία στη γλώσσα τους.

Στο πνεύμα αυτό όλες οι συνθήκες προστασίας των μειονοτήτων του μεσοπολέμου περιείχαν διατάξεις σχετικές με το δικαίωμα στην εκπαίδευση των μειονοτικών πληθυσμών. Το ζήτημα των εκπαιδευτικών δικαιωμάτων των μειονοτήτων τέθηκε σε νέα βάση μετά τη λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν η κατοχύρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε οικουμενική βάση ενσωμάτωσε την ειδική νομική προστασία των μειονοτήτων.

Η Σύμβαση-πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων

Στόχος της Σύμβασης-πλαισίου είναι να προσδιορίσει στα κράτη που θα δεσμευτούν απ' αυτήν, τις νομικές αρχές προστασίας των μειονοτήτων. Το περιεχόμενό της αποτελείται από «προγραμματικές διατάξεις», οι οποίες συνιστούν συγκεκριμένες αρχές που τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου αλλά και τρίτα, οφείλουν να σεβαστούν και να εφαρμόσουν με τον τρόπο που σε κάθε περίπτωση κρίνεται κατάλληλος. Έτσι, η εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης δεν είναι άμεση, αλλά εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια του κράτους.

Η Σύμβαση αναφέρεται σε δικαιώματα ατομικού χαρακτήρα στα μέλη εθνικών μειονοτήτων, χωρίς ωστόσο να επιχειρεί οποιονδήποτε ορισμό των τελευταίων. Επίσης η γενική αρχή προστασίας της πολιτισμικής ταυτότητας των μελών των εθνικών μειονοτήτων και των επί μέρους στοιχείων τους, δηλαδή της θρησκείας, της γλώσσας των παραδόσεων και της πολιτιστικής τους κληρονομιάς προσδιορίζεται ρητά μέσα από την υποχρέωση του κράτους να αποτρέπει κάθε προσπάθεια αφομοίωσης (άρθρο 5).

Η Σύμβαση-πλαίσιο αναγνωρίζει δικαιώματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση και τα οποία διακρίνει σε εκείνα, που αφορούν στην ίδια τη μειονοτική γλώσσα και στα σχολεία που αυτή θα διδάσκεται, καθώς και σ' εκείνα που αφορούν στη γενικότερη προστασία της πολιτιστικής γλωσσικής ιδιαιτερότητας των προσώπων που ανήκουν σ' εθνικές μειονότητες.

Διατάξεις διεθνών συμβάσεων που δεσμεύουν την Ελλάδα

A. Το άρθρο 27 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά.

«Στα κράτη όπου υπάρχουν εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, τα πρόσωπα που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες δεν είναι δυνατόν να τους στερηθεί το δικαίωμα να απολαμβάνουν από κοινού με άλλα μέλη της ομάδας τους, τη δική τους πολιτιστική ζωή να πιστεύουν και να πρεσβεύουν τη δική τους θρησκεία ή να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα».

B. Το άρθρο 30 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού προβλέπει το δικαίωμα χρήσης της μητρικής γλώσσας για τα παιδιά, που ανήκουν σε εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες. Η εισαγωγή του δικαιώματος αυτού στην ελληνική έννομη τάξη αποτελεί συμπλήρωμα του άρθρου 27 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.

Γ. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση προβλέπεται από το άρθρο 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Πέρα από το δικαίωμα αυτό γίνεται αναφορά στην «ελευθερία των γονέων[...] να εκλέγουν για τα παιδιά τους ιδρύματα που δεν ανήκουν ή δεν υπάγονται στο Δημόσιο» για να εξασφαλίσουν τη «θρησκευτική και ηθική μόρφωση των παιδιών τους σύμφωνα προς τις ίδιες τους τις πεποιθήσεις», με την προϋπόθεση ότι τα ιδρύματα αυτά (σχολεία) θα ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές που ορίζει το κράτος για την εκπαίδευση.

Η αναγκαιότητα κατάρτισης κανόνων και κανονισμών

Ανάλυση των άρθρων 54,55 και 56 του Υπαλληλικού κώδικα, σχετικά με το δικαίωμα, τη χορήγηση και τη διαδικασία χορήγησης αναρρωτικών αδειών στους υπαλλήλους του Δημοσίου και ειδικότερα στα Νοσοκομεία

Της Δρος **Λαμπρινής ΚΑΡΠΟΥΖΟΥ**
Γενικού Τμήματος Δικαίου, Παντείου Παν/μίου
και της **Βενετίας ΠΕΤΡΕΛΗ**
Φοιτ. Μετ. Πρ. Σπ. Ε.Α.Π.

I. Αναρρωτικές άδειες - Αναγκαιότητα των κανόνων^{1,2,3}

Το ανθρώπινο δυναμικό στις Υπηρεσίες υγείας αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για τη σωστή και αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος υγείας και ανέρχεται στην Ελλάδα στο 4% του εργατικού δυναμικού, απορροφώντας το 60% των δαπανών υγείας.^{4,5}

Η αναγκαιότητα για επίτευξη της μέγιστης δυνατής αποδοτικότητας των εργαζομένων είναι επιτακτική και ένας απ' τους σημαντικότερους παράγοντες που την αυξάνουν είναι η «απουσία ασθένειας», πράγμα που δεν είναι πάντοτε εφικτό και είναι συνάρτηση πολλών παραμέτρων. Πληθώρα παραγόντων που έχουν να κάνουν με οικονομικά δεδομένα, ψυχοσυναισθηματικά αγγχογόνα γεγονότα, ποιότητα κοινωνικών σχέσεων, τη γενικότερη πολιτική υγείας για τη προώθηση της πρόληψης, της προαγωγής και της αγωγής υγείας, την ικανοποίηση που αντλούν οι εργαζόμενοι από το επάγγελμά τους, τη προσπάθεια και το βαθμό επίτευξης της ποιότητας στις Υπηρεσίες υγείας, συντελούν στο να

1. Hood Ch., «Διοικητική Ανάλυση-Εισαγωγή στους κανόνες, την επιβολή και τις οργανώσεις» (Κεφ. 2, 3). Εκδ. ΕΑΠ, Πάτρα, 2000.

2. Κίτις Ι., «Βασικές Αρχές Δικαίου Διοίκησης» (Κεφ. 2, 3), Εκδ. ΕΑΠ, Πάτρα, 2000.

3. Πηγή: Νόμος 2683/99 (ΦΕΚ 19/9-2-99, τεύχ. 1), «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και άλλες διατάξεις».

4. Πολύζος Ν., Υφαντίοπουλος Ι., «Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στην υγεία και η στελέχωση των υπηρεσιών του Εθνικού Συστήματος Υγείας», Οικονομικά της Υγείας, Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2000.

5. Δικαίος Κ., Κουτούζης Μ., κ.ά., «Βασικές Αρχές Διοίκησης Διαχείρισης (Management) Υπηρεσιών Υγείας» (Σελ. 43, 66, 293, 518), Εκδ. ΕΑΠ, Πάτρα, 1999.

εμφανιστεί η ασθένεια, αλλά και στο να χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για απουσία από την εργασία.^{6,7,8}

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η θέσπιση κανόνων, που να περιέχουν ρυθμίσεις σχετικές με το δικαίωμα, το τρόπο και τη διαδικασία χορήγησης αναρρωτικών αδειών αποτελεί θέμα υψίστης σημασίας, χρειάζεται διαρκή επαγρύπνηση ως προς τη συμμόρφωση των αποδεκτών και ευελιξία ως προς τη τροποποίηση και προσαρμογή των κανόνων σε νέες εξελισσόμενες συνθήκες και συμπεριφορές.

Πολλά αρνητικά σχόλια γίνονται σχετικά με την εκμετάλλευση από πλευράς, εργαζομένων του Δημοσίου του δικαιώματος που τους παρέχει ο Νόμος για αναρρωτικές άδειες, το ζήτημα επανέρχεται ξανά και ξανά, προβάλλεται από τα Μ.Μ.Ε. και σε πολλές περιπτώσεις αποτελεί πραγματική μάστιγα για την αποδοτικότητα του Δημοσίου τομέα. Οι Νοσοκομειακοί υπάλληλοι συγκεντρώνουν τα περισσότερα βέλη και είναι στο στόχαστρο των επικριτών, αφού το επάγγελμά τους είναι λειτούργημα που έχει να κάνει με τη παροχή του κοινωνικού αγαθού «υγεία».

Είναι γεγονός ότι η αναρρωτική άδεια είναι δικαίωμα των εργαζομένων και οι ρυθμίσεις του υπαλληλικού κώδικα, με όλες τις μετέπειτα μεταρρυθμίσεις αυτού, αποσκοπούν αφενός μεν στην αναγνώριση αυτού του δικαιώματος, αφετέρου στην εξάλειψη του καιροσκοπισμού, που συχνά παρατηρείται.

Π. 1. Άρθρα 54,55 & 56 του Ν.2683/99 περί αναρρωτικών αδειών

Άρθρο 54 (Δικαίωμα αναρρωτικής άδειας): Εδώ οριοθετείται η έναρξη άσκησης του δικαιώματος χρήσης αναρρωτικής άδειας σε έξι (6) μήνες μετά το διορισμό και ορίζεται ο ένας μήνας ανά έτος υπηρεσίας ως ανώτατο όριο άδειας με αποδοχές, μετά την αφαίρεση των αδειών της τελευταίας πενταετίας. Προβλέπεται, επίσης, ο διπλασιασμός του χρόνου δικαιώματος αναρρωτικής σε περίπτωση δυοίτων νοσημάτων.

Άρθρο 55 (Χορήγηση αναρρωτικής άδειας): Ορίζεται ο αριθμός των ημερών αναρρωτικής άδειας και το ανώτατο ετήσιο όριο, που δικαιούται κάποιος να πάρει χωρίς τη γνωμάτευση της υγειονομικής επιτροπής και οι επιμέρους περιπτώσεις (με γνωμάτευση θεράποντα ιατρού, με γνωμάτευση διευθυντή ή υπεύθυνη δήλωση). Αναφέρεται, επίσης, στην υποχρέωση του υπαλλήλου να δεχθεί επίσκεψη του ελεγκτή ιατρού και στην υποχρέωση της υπηρεσίας για αποστολή ελεγκτή σε υπαλλήλους που κάνουν συχνή χρήση βραχυχρόνιων αδειών.

Άρθρο 56 (Διαδικασία χορήγησης αναρρωτικής άδειας): Ρυθμίζονται οι διαδικασίες χορήγησης μακροχρόνιων αδειών, πέραν των 10 ημερών, που είναι απαραίτητο να παραπεμφθούν στην Α' βάθμια Υγειονομική επιτροπή, εκτός αν υπάρχει κοινή γνωμάτευση Δ/ντή κλινικής και Θεράποντος ιατρού. Χρονικά όρια σχετικά με την υποβολή αιτήσεων αναρρωτικών αδειών (π.χ. κατάθεση παράτασης άδειας πριν την έναρξη αυτής) και το δικαίωμα ενστάσεων κατά της απόφασης της Α' βάθμιας Υγειον. Επιτρ. (10 μέρες μετά τη κοινοποίηση

6. Τούντας Γ., «Πολιτική Υγείας» (Σελ. 119), Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα, 2002.

7. Σαρρής Μ., «Κοινωνιολογία της Υγείας και Ποιότητα Ζωής» (Σελ. 91, 191 207), Εκδ. Παπαζήσι, Αθήνα, 2001.

8. Ιωαννίδη Ε., Λοπαϊταζίδης Α., κ.α., «Υπηρεσίες Υγείας / Νοσοκομείο, Ιδιουπίες και Προκλήσεις», Τόμος Α' (Σελ. 19, 59, 70, 88), Εκδ. ΕΑΠ, Πάτρα, 1999.

της απόφασης), το δικαίωμα για παραπομπή στη Β' βάρδια Υγείων. Επιτρ., η υποχρέωση του υπαλλήλου να παρουσιάζεται για ιατρική εξέταση αν αυτό ζητηθεί από την επιτροπή, η υποχρέωση της υγειονομικής επιτρ. να γνωμοδοτεί αν κάποια ασθένεια είναι ιάσιμη ή όχι μετά την εξάντληση των ανώτατων ορίων αναρρωτ. αδειών, αναφέρονται επίσης.

II. 2. Μετέπειτα μεταρρυθμίσεις

Με τη παρ. 19 του άρθρ. 11 του Ν.2889/01 και τη παρ. 19 του άρθρ. 13 του Ν.2955/01, αντικαθίσταται το άρθρο 55 του Υπαλληλικού κώδικα ως προς το μέρος των βραχυχρόνιων αδειών και ορίζεται ότι αυτές που αφορούν το προσωπικό των Νοσοκομείων χορηγούνται από το Διευθυντή του τμήματος ή από το Διευθυντή Ιατρικής Υπηρεσίας.^{9,10}

Με τη παρ. 22 του άρθρ. 2 του Ν.3204/03 καταργούνται οι διατάξεις των προηγούμενων Νόμων (2889/01 & 2955/01) και επανέρχεται σε ισχύ το άρθρ. 55 του 2683/99.¹¹

III. Βασικά Χαρακτηριστικά των Ρυθμίσεων

1. Η ύπαρξη σκοπού είναι προφανής. Από τη μία έχει κοινωνικό χαρακτήρα, που είναι η αναγνώριση ότι ένας εργαζόμενος πρέπει να διευκολύνεται όταν ασθενεί, για ανθρωπιστικούς λόγους, με οικονομικές και πολιτικές προεκτάσεις, γιατί αυτό σημαίνει γρηγορότερη ίαση και επιστροφή στην εργασία του με δυνατότητα για αυξημένη παραγωγικότητα, πράγμα που ωφελεί τη αποδοτικότερη λειτουργία της κρατικής μηχανής και της οικονομίας. Από την άλλη, οριοθετώντας τα διαστήματα απουσίας και καθιερώνοντας τη προσκόμιση αποδείξεων από ειδικούς (γνωμάτευση ιατρού, έγκριση επιτροπής, ελεγκτής) στοχεύει στη ρύθμιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ώστε να εξασφαλισθεί ότι η δυνατότητα που παρέχει ο νόμος δε θα γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης.

2. Εκφράζουν ρητές ρυθμίσεις ως προς το Δικαίωμα, τη Χορήγηση και τη Διαδικασία χορήγησης των αναρρωτικών αδειών, καλύπτοντας παραμέτρους όπως ο χρόνος, το ετήσιο όριο, τα αποδεκτά δικαιολογητικά, κ.λπ., καθορίζοντας έτσι τις συνθήκες εφαρμογής των διατάξεων.

3. Απευθύνονται σε όλους τους υπαλλήλους του Δημοσίου, με εξαίρεση τις ενδιάμεσες μεταρρυθμίσεις του άρθρου 55 του Ν.2683/99, που επέβαλλαν διαφορετική ρύθμιση για τους Νοσοκομειακούς υπαλλήλους, και αυτή τη στιγμή δε βρίσκονται σε ισχύ. Ο βαθμός καθολικότητας, λοιπόν, χαρακτηρίζεται πολύ υψηλός.

4. Όπως όλοι οι επίσημοι κανόνες, έτσι και οι εν λόγω ρυθμίσεις, θεσπίστηκαν, άρα έχουν δυνατότητα τροποποίησης, ανάλογα με το βαθμό αποδοχής και αντιδράσεων, συμπεριφοράς και ανταπόκρισης των υπαλλήλων σε αυτές, ώστε να εξυπηρετείται ο σκοπός τους. Πράγματι, οι τροποποιήσεις του άρθρ. 55 του Ν.2683/99 ως προς τους Νοσοκομειακούς υπαλλήλους, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στο συγκεκριμένο χώρο, λόγω των στενών συναδελφικών σχέσεων, παρατηρήθηκε ευκολία εξεύρεσης ιατρικών γνωματεύσεων και επαναλαμβανόμενη κατάχρηση του δικαιώματος.

Συνεχίζεται...

9. Πηγή: Νόμος 2889/01 (ΦΕΚ 37/2-3-01, τεύχ. 1), «Βελτίωση και εκσυγχρονισμός του Εθνικού Συστήματος Υγείας και άλλες διατάξεις».

10. Πηγή: Νόμος 2955/01 (ΦΕΚ 256/2-11-01, τεύχ. 1), «Προμήθειες νοσοκομείων και λοιπών μονάδων υγείας των Π.ε.Σ.Υ.».

11. Πηγή: Νόμος 3204/03 (ΦΕΚ 296/23-12-03, τεύχ. 1), «Τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για το Εθνικό Σύστημα Υγείας και ρυθμίσεις άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας».

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE DECENTRALISATION, D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

**REVIEW OF DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

*

Τριμηνιαία Επιστημονική Έκδοση
Edition scientifique trimestrielle
Quartely scientific review

*

Έτος ιδρύσεως 1995 μ.Χ.

*

Τεύχος / Numéro / Issue 43/2006
Ιανουάριος/Φεβρουάριος/Μάρτιος 2006

*

Κωδικός: 4297

*

Ιδιοκτήτης / Propriétaire / Owner

ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία

**CENTRE DE FORMATION DES ETUDES DE RECHERCHE ET DU
DEVELOPPEMENT**
Société civile sans but lucratif

CENTER OF EDUCATION RESEARCH AND DEVELOPMENT
Civil not lucrative Association

*

Υπεύθυνος κατά τον νόμο, Εκδότης /Editeur/Editor
Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Prof. Const. GE. ATHANASSOPOULOS

*

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Καθηγητής **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**
Responsable Scientifique: Professeur **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**
Scientific Responsible: Professor **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

*

Σύμβουλος Έκδοσης
**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ,
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**
Conseiller d' édition

**CENTER HELLENIQUE DE DECENTRALISATION,
D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

Edition Counsellor
**HELLENIC CENTER FOR DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

Διευθύνεται υπό Συντακτικής Επιτροπής εκ Καθηγητών Πανεπιστημίου και
Ειδικών Επιστημόνων
Dirigée par Comité de rédaction de Professeurs d' Université et de
Scientifiques Spécialisés
Directed by Edition Board of University Professors and Specialized Scientists

*

Τιμή τεύχους: 9 € Συνδρομές ετήσιες: Φιλίας: 300 € Δημοσίων
Υπηρεσιών, Ν.Π.Δ. και Ι.Δ., Δήμων, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, Τραπεζών,
Εταιρειών: 150 € Ιδιωτών: 30 € Φοιτητών: 15 €

Εξωτερικού: US \$ 100

Prix: 9 € Abonnements: Prix d' ami: 300 € Services Publics, Personnes Morales de
Droit Public ou Privé, Communes, Administrations Départementales, Banques,
Sociétés: 150 € Individuels: 30 € Etudiants: 15 €

Etranger: US \$ 100

Price: 9 € Subscriptions: Friendship: 300 € Public Services,
Legal Persons of Public or Private Law, Communities, Prefecture
Administrations, Banks, Societies: 150 € Individuals: 30 €

Students: 15 € Abroad: US \$ 100

*

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Β.Ε.

Χαλκοκονδύλη 35, Τηλεφ. Κέντρο: (210) 5242177, (210) 5226641, FAX: (210) 5232409

*

Οι αναγγελίες εντός πλαισίου των νέων εκδόσεων αποτελούν φιλική προσφορά
του Επιστημονικού Υπευθύνου του Περιοδικού προς τους Συγγραφείς τους

*

Βάσει του Ν. 2121/1993 και των σχετικών κανόνων του Διεθνούς Δικαίου απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή (ολική ή μερική) με όποιονδήποτε τρόπο και με όποιοδήποτε μέσο των κειμένων του παρόντος, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια του εκδότη.

Toute reproduction d' un extrait quelconque de cette Revue, par quelque procédé que ce soit, et notamment par photocopie ou microfilm, est strictement interdite.

The whole of the material appearing in this Review is a copyright and may not be reproduced in whole or in part without the permission of the Editor.

*

Διεύθυνση / Adresse / Address

Ίμβρου 6, 11257 Αθήναι, τηλ.: (210) 8647120, fax: (210) 8658868
IMVROY 6, GR - 11257, ATHENES / ATHENS, teleph.: (210) 8647120,
fax: (210) 8658868

*

ISSN 1106-91-71

Τεύχος, Ν.43 / 2006 / ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / SOMMAIRE / CONTENTS

Σελ./Ρ.

- Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Τοις Εντευξομένοις ή Περί νέων προσεγγίσεων των αρμοδιοτήτων των Τοπικών Δομών.....	1
- Σπύρος ΒΛΙΑΜΟΣ: Η επαγγελματική κατάρτιση ως μέσο εκσυγχρονισμού της απασχόλησης.....	5
- Γρηγ. ΓΚΙΖΕΛΗΣ: Η παγκοσμιοποίηση και η πολιτικοποίηση των πολιτισμικών διαφορών.....	13
- Κριτικά σημειώματα: Γρηγ. ΠΑΓΚΑΚΗ: Νεοελληνική Εκπαιδευτική Πολιτική. Υπό Καθηγητού Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ.....	19
- Γεωργ.-Σπ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Ιδιαίτερος επιτυχής η διάλεξη του Wolf D. PRIX..	20
- Διαχείριση Ανθρώπινων Πόρων. Ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.....	22
- Πολιτιστικά θέματα: Μουσική του 20ού αιώνα σε Βυζαντινά ίχνη. Σολίστ η Τατ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ. Υπό Ε.-Μ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ.....	27
- Χρ. ΖΟΥΛΙΑΤΗΣ: Φωτο(χορο)γραφίες.....	30
- Κριτική βιβλίου: Πόπης ΣΤΕΡΙΑΔΟΥ: Το Κόμμα της Ανεμώνης.....	31
- Τιμητικές διακρίσεις και βραβεία του Κέντρου Προώθησης Ηθικών και Ανθρωπιστικών Αξιών «Δ. Ν. ΚΑΡΛΟΣ».....	32
- Όλγα-Ελένη ΑΣΤΑΡΑ: Η συμβολή της ιστορικο-πολιτιστικής ταυτότητας του Βόλου στη βιώσιμη αστική του συγκρότηση.....	34
- Φ. (Εφ.) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ: Δημόσιες επενδύσεις. Αξιολόγηση.....	43
- + Παρ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ.....	44
- Γρηγ. ΓΚΙΖΕΛΗΣ: Πολιτική και Πολιτισμικό Σύστημα.....	45
- Πέτρος ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: Η κεφαλαιακή εκδοχή του χρήματος κατά την ευρύτερη ολοκλήρωση του καπιταλιστικού συστήματος.....	46
- Κριτικά σημειώματα: Φωτ. (Εφης) ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ: Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις: θεσμικές διαστάσεις και η συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη... 60	
- Δημήτρης ΚΑΡΝΑΒΟΣ: Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις της Καλλιθέας, κατηγοριοποίησή τους και η συμβολή τους στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της.....	63
- Εκδόσεις Κ.Ε.Μ.Ε.Α.....	72
- Χρ. ΜΠΑΛΤΑ: Κάρυστος.....	76
- Βασίλ. Δ. ΚΑΨΑΛΗ, Θεοδ. Ν. ΒΙΤΟΥΛΑΚΗΣ: Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας.....	78
- Programme MEDA.....	82
- Συνέδριο Αυτοεξ. Καταλυμ. Δήμου Αργοστολίου.....	84
- Global Management.....	84
- Συνέδριο Ε.Κ.Ε.Μ. Η Ελλάδα στην Ε.Ε.....	86
- Π. ΚΙΤΣΑΚΗ: Πολιτική της Ε.Ε. περί περιβάλλοντος.....	87
- Μαρία ΒΛΑΧΑΔΗ-ΟΡΦΑΝΟΥ: Εκπαιδευτικά Δικαιώματα των Μειονοτήτων. Η θέση της Κοινωνίας των Εθνών.....	89
- Λαμπρ. ΚΑΡΠΟΥΖΟΥ, Βεν. ΠΕΤΡΕΛΗ: Η αναγκαιότητα κατάρτισης κανόνων και κανονισμών.....	91
- Εκδότης, Επιστημονικός Υπεύθυνος.....	94
- Περιεχόμενα.....	96